

IRAK (7)

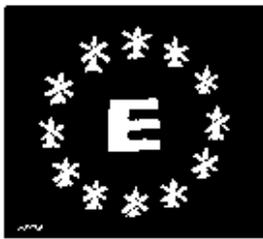
Nederland en de massavernietigingswapens

PENN – NL Facts and Reports Nr. 28

September 2003

Werkgroep Eurobom

PENN-Nederland

September 2003 – No. 28

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	2
Britse rapporten	3
Documenten	3
Tijdslijn	9
Berichten	10
Nederland	14
Documenten	14
Berichten	40
Commentaar en vragen	47
Kroniek 2003	48
Overzicht facts and reports	49

INLEIDING

De kwestie van de ‘casus belli’, de reden om Irak aan te vallen, is van cruciaal belang voor de Britse en Amerikaanse politiek, maar ook de Nederlandse. Het al dan niet vermeende gevaar dat uit zou gaan van Irak, omdat ze massavernietigingswapens zou bezitten, heeft een zeer belangrijke rol gespeeld in de totstandkoming van de publieke opinie over deze zaak. Centraal daarin stond de kwestie van de aanwezigheid in Irak van een inzetbare strijdmacht van massavernietigingswapens. Dat is de reden dat beweringen over zo een strijdmacht zo een cruciale rol speelden in de aanloop naar de aanval op Irak. In de Nederlandse politiek werd op aandringen van de oppositie deze zaak aan de orde gesteld op 28 augustus jl. in een debat in de Tweede Kamer, waar vooral werd aangedrongen bij de regering op het overhandigen van het bewijsmateriaal dat van belang was bij haar standpuntbepaling. De regering volhardde in haar weigering, ook een vraag om de stukken in besloten zitting te overhandigen (bijv in de inlichtingen- en veiligheidscommissie, zoals voorgesteld door D66) werd afgewezen. CDA en VVD evenals de kleinere christelijke partijen, steunde de ministers daarin.

Tijdens het debat werd nog een interessant feit onthuld: namelijk dat premier Blair een aantal stukken aan premier Balkenende had doorgegeven in de periode (september 2002) dat het befaamde Britse dossier werd samengesteld. Een voorstel om de premier daarover te ondervragen (de informatie was destijds niet aan andere kabinetsleden doorgegeven) haalde het ook niet in de Kamer. Daarmee is de zaak tot een voorlopig einde gekomen. Desalniettemin meenden we dat het zinvol was om de relevante stukken bij elkaar te brengen, als hulpmiddel om er later weer op terug te komen.

Redactie F&R

Iraq's weapons of mass destruction – the assessment of the British Government

Versie 1

10/11 September 2002

EXECUTIVE SUMMARY

1 . Under Saddam Hussein, Iraq has developed chemical and biological weapons, acquired missiles able to attack neighbouring countries with these weapons, and tried hard to develop a nuclear bomb. Iraq has admitted to all of these programmes to acquire weapons of mass destruction. And Saddam has used chemical weapons, both against Iran and against his own people.

2 . This paper sets out the British Government's knowledge of these weapons programmes. It traces their history from the first use of chemical weapons against Iraq's own Kurdish population in 1987, through their further use against Iran and the details uncovered by UN inspectors after the Gulf War. Drawing on very sensitive intelligence, the paper also sets out our assessment of Iraq's current capabilities, and shows how the picture is continuing to develop as new information becomes available.

3 . But the threat from Iraq does not depend solely on these capabilities. It arises also because of the violent and aggressive nature of Saddam's regime. His record of international repression and external aggression gives rise to unique concerns about the threat he poses. The paper briefly outlines his rise to power, the nature of his regime and his history of regional aggression. Vivid and horrifying accounts of Saddam's human rights abuses are also catalogued.

4. The importance of denying Saddam access to weapons of mass destruction was recognised by the United Nations in 1991. The paper sets out the key UN Security Council Resolutions, accepted by Iraq, which required the destruction of these weapons.

It also summarises the history of the UN inspections regime. This includes both the extent of Saddam's capabilities uncovered by the inspectors and Iraq's history of dishonesty, deception, intimidation and concealment in its dealings with the UN inspectors. It also describes the extent of Saddam's weapons programmes left unaccounted for at the end of the inspections process.

5. At the heart of the paper is an account, confirmed by secret intelligence as well as evidence from the UN inspections, of Iraq's current capabilities in the fields of chemical, biological and nuclear weapons and of the ballistic missiles to deliver them. Our judgement, based on all the available sources is that Iraq:

- has stocks of chemical and biological agents and weapons available, both retained from before the Gulf War, and probably from more recent production;
- is self-sufficient in the technology and expertise required to produce chemical and biological weapons, specifically : sulphur mustard, tabun, sarin, GF, VX; and anthrax, botulinum toxin, and aflatoxin;
- is refurbishing sites formerly associated with its chemical, biological and nuclear weapons programmes;
- retains a range of delivery means for chemical and biological weapons;
- has modified the L-29 jet trainer to make it capable of delivering chemical and biological agents;
- has assembled specialists to work on its nuclear programme, which was aimed at producing a 20-kiloton weapon, capable of causing 80 per cent casualties within 1.6 miles of the detonation;
- is covertly attempting to acquire technology and materials for use in nuclear weapons, including specialised aluminium controlled because of its potential use in enriching uranium;
- has retained up to 20 Al Hussein missiles, capable of carrying chemical or biological warheads;
- is deploying its Al-Samoud liquid propellant missile, and has used the absence of weapons inspectors to work on extending its range;
- is testing the solid-propellant missile Ababil-100, and is making efforts to extend its range;
- has constructed a new engine test stand bigger than the one used for its current missile systems, to test missiles with a range longer than permitted under Security Council resolution 687 and capable of threatening the UK Sovereign Bases in Cyprus, NATO members (e.g. Greece or Turkey), Israel and all Iraq's Gulf neighbours;
- is working to obtain improved guidance technology to increase missile accuracy;

6 . Recent intelligence adds to this picture. It indicates that Iraq:

- attaches great importance to the possession of weapons of mass destruction and that Saddam Hussein is committed to using them if necessary;
- envisages the use of weapons of mass destruction in its current military planning, and could deploy such weapons within 45 minutes of the order being given for their use;
- has begun dispersing its most sensitive weapons, equipment and material, because Saddam is determined not to lose the capabilities developed in the last four years;
- is preparing plans to conceal evidence of its weapons of mass destruction from any renewed inspection, including by dispersing incriminating documents;
- has acquired mobile laboratories for military use, corroborating earlier report about the mobile production of biological warfare agents;
- has purchased large quantities of uranium ore, despite having no civil nuclear programme that could require it.

7 . The paper also briefly sets out how Iraq is able to finance its weapons programme. Drawing on illicit earnings generated outside UN control, Iraq generated income of some \$3 billion in 2001. Further substantial earnings may have been generated through abuse of the UN oil for food programmes .

[8. Finally, this paper includes an account of the recent history of intelligence assessment on Iraq's weapons of mass destruction. Reflecting the great importance of the risk posed by Saddam, we summarise key judgements reached by the Joint Intelligence Committee and briefed to the Prime Minister each year since the withdrawal of UN inspectors in 1998. Together with the even more recent intelligence referred to in this paper, these assessments demonstrate the continuing and growing grounds for concern about the Iraqi programmes and help explain the government's view that the time has now come to see decisive action taken to tackle them.]

[...]

Within the last month intelligence has suggested that the Iraqi military would be able to use their chemical and biological weapons within 45 minutes of an order to do so.

[...]

NUCLEAR WEAPONS

15. In 1991 we assessed that Iraq was less than three years away from possessing a nuclear weapon. After the Gulf War, Iraq's nuclear weapons infrastructure was dismantled by the IAEA. But we judge that Iraq is still working to achieve a nuclear weapons capability, in breach of its NPT obligations and UN Security Council Resolution 687. Much of its former expertise in fissile material production and weapons design has been retained. In 1991 Iraqi nuclear weapons programme had gone some way to developing a workable nuclear weapon design and were researching some more advanced concepts. Intelligence has indicated that scientific specialists were recalled to work on a nuclear weapons programme in the autumn of 1998.

16. Judging on the basis of the available intelligence it is almost certain that the present Iraqi programme is based on gas centrifuge uranium enrichment, which was one of the routes Iraq was following for producing fissile material before the Gulf War. But Iraq needs certain key equipment, such as gas centrifuge production of the fissile material necessary

17. Following the expulsion of weapons inspectors in 1998 there has been an accumulation of intelligence indicating that Iraq is making concerted covert efforts to acquire technology and materials with nuclear applications . Iraq's existing holdings of processed uranium are under IAEA supervision. But there is compelling evidence that Iraq has sought the supply of significant quantities of uranium from Africa. Iraq has no known civil nuclear programme or nuclear power plants, therefore it has no legitimate reason to acquire uranium. It also has sufficient indigenous uranium deposits for any small needs it has.

18. Other suspicious procurement since 1998 includes vacuum pumps, magnets, filament winding machines, and balancing machines. All are needed to manufacture gas centrifuges. Since 2001 Iraq has made a particularly determined effort-illicitly to acquire specialised aluminium, which is subject to international export controls because of its potential application in gas centrifuges used to enrich uranium.

19. So long as sanctions continue to hinder the import of crucial goods for the production of fissile material ..., Iraq would find it difficult to produce a nuclear weapon. After the lifting of sanctions we assess that Iraq would need at least five years to produce a weapon . If Iraq acquired sufficient fissile material from abroad we judge it would take at least two years to make a working nuclear device. However, Iraq could produce an improvised nuclear device within a few months but this would be unreliable.

Versie 2

16 September 2002

CONTENTS

Executive Summary

Part 1: Iraq's Chemical, Biological, Nuclear Pages and Ballistic Missile Programmes

Chapter 1: The role of Intelligence

Chapter 2: Iraq's Programmes 1971-1998

Chapter 3: The current position 1998-2002

Part 2: History of UN Weapons Inspectors

Part 3: Iraq under Saddam

Conclusion

[...]

[Executive Summary not published on the Internet, pp. 3-5 missing]

The Iraqi military may be able to deploy chemical or biological weapons within forty five minutes of an order to do so.

[...]

NUCLEAR WEAPONS

JIC Assessments: 1999-2002

17. Since 1998 the JIC has monitored Iraq's attempts to reconstitute its nuclear weapons programme. In mid-2001 the JIC assessed that Iraq had continued its nuclear research after 1991. The JIC drew attention to intelligence that Iraq had recalled its nuclear scientists to the programme in 1998. Since 1998 Iraq had been trying to procure items that could be for use in the construction of centrifuges for the enrichment of uranium.

18. In early 2002, the JIC assessed that sanctions were hindering the import of crucial goods for the production of fissile material. If sanctions continued, Iraq would not be able to indigenously to produce a nuclear weapon. If they were removed or became ineffective, it would take Iraq at least five years to produce a weapon. This timescale would shorten if Iraq succeeded in obtaining fissile material from abroad. Nuclear weapons - why are they difficult to make? A nuclear warhead requires sophisticated science and engineering, complex calculations and meticulous experimentation to convert the simplistic concepts seen in text books into a reliable bomb or missile warhead.

Many of the hundreds of finely-engineered, specialised components are unique and have to be individually developed, made and tested rigorously. The warhead needs to be designed and tested to withstand accelerations, temperatures, vibrations and weather, and finally fired, using inert materials in place of the nuclear core, to prove that it works. All this involves many dangerous nuclear and explosive materials which need specialised facilities and techniques to ensure safe handling and production

Iraqi Nuclear Weapons Expertise

19. Although the IAEA dismantled the physical infrastructure (such as) of Iraqi nuclear weapons programme. Iraq retained, and retains, its experienced nuclear scientists and technicians, specialised in the production of fissile material and weapons design. They include It also retains the accompanying programme documentation and data, which was withheld from the inspectors.

20. Intelligence shows that the present Iraqi programme is almost certainly based on gas centrifuge uranium enrichment, routes Iraq was following for producing fissile material before the Gulf War. But Iraq needs certain key equipment, such as and materials for the production of the fissile material necessary before a nuclear bomb could be developed. Iraq is also working to obtain improved guidance technology to increase missile accuracy.

30. The success of UN restrictions means the development of new longer-range missiles is likely to be a slow process. These restrictions impact particularly on the:

- availability of foreign expertise;
- conduct of test flights to ranges above 150km;
- acquisition of guidance and control technology.

Saddam remains committed to developing longer-range missiles. Even if sanctions remain effective, Iraq might achieve a missile capability of over 1000km within 5 years (Figure 4 shows the range of Iraq's various missiles)

31. Iraq has managed to rebuild much of the missile production infrastructure destroyed in the Gulf War and in Operation Desert Fox in 1998 (see Part 2). New missile-related infrastructure is also under construction. Some aspects of this, including rocket propellant mixing and casting facilities at the Al Mamoun Plant, appear to replicate those linked to the prohibited BADR-2000 programme (with a planned range of 700-1000km) which were destroyed in the Gulf War or dismantled by UNSCOM. A new plant at al-Mamoun for

indigenously producing ammonium perchlorate, which is a key ingredient in the production of solid propellant rocket motors, has also been constructed. This has been provided illicitly by NEC Engineers Private Limited, an Indian chemical engineering firm with extensive links in Iraq, including to other suspect facilities such as the Fallujah 2 chlorine plant. After an extensive investigation, the Indian authorities have recently suspended its export licence, although affiliated individuals and companies in the Middle East are still illicitly procuring for Iraq.

32. Despite a UN embargo, Iraq has also made concerted efforts to acquire additional production technology, including machine tools and raw materials, in breach of UN Security Council Resolution 1051. The embargo has succeeded in blocking many of these attempts, such as requests to buy magnesium powder and ammonium chloride. But, despite the dual use nature of some of the items, we know from intelligence that some items have found their way to the Iraqi ballistic missile programme. More will inevitably continue to do so. Intelligence makes it clear that Iraqi procurement agents and front companies in third countries are seeking illicitly to acquire propellant chemicals for Iraq's ballistic missiles. This includes production level quantities of near complete sets of solid propellant motor ingredients such as aluminium powder, ammonium perchlorate and hydroxy-terminated polybutadiene. There have also been attempts to acquire large quantities of liquid propellant chemicals such as unsymmetrical dimethylhydrazine (UDMH) and diethylenetriamine. We judge this is intended to support production and deployment of the Al Samoud and Ababil-100 and development of longer range systems.

Versie 3

24 September 2003 – Definitieve versie

CONTENTS

Foreword by the Prime Minister	3
Executive Summary	5
Part 1: Iraq's Chemical, Biological, Nuclear and Ballistic Missile Programmes	9
Chapter 1: The role of intelligence	9
Chapter 2: Iraq's programmes 1971 –1998	11
Chapter 3: The current position 1998 –2002	17
Part 2: History of UN Weapons Inspections	33
Part 3: Iraq under Saddam Hussein	43

Foreword by the Prime Minister, the right honourable Tony Blair MP

[...]

Saddam has used chemical weapons, not only against an enemy state, but against his own people. Intelligence reports make clear that he sees the building up of his WMD capability, and the belief overseas that he would use these weapons, as vital to his strategic interests, and in particular his goal of regional domination. And the document discloses that his military planning allows for some of the WMD to be ready within 45 minutes of an order to use them.

[...]

Executive Summary

1. Under Saddam Hussein Iraq developed chemical and biological weapons, acquired missiles allowing it to attack neighbouring countries with these weapons and persistently tried to develop a nuclear bomb. Saddam has used chemical weapons, both against Iran and against his own people. Following the Gulf War, Iraq had to admit to all this. And in the ceasefire of 1991 Saddam agreed unconditionally to give up his weapons of mass destruction.

2. Much information about Iraq's weapons of mass destruction is already in the public domain from UN reports and from Iraqi defectors. This points clearly to Iraq's continuing possession, after 1991, of chemical and biological agents and weapons produced before the Gulf War. It shows that Iraq has refurbished sites formerly associated with the production of chemical and biological agents. And it indicates that Iraq remains able to manufacture these agents, and to use bombs, shells, artillery rockets and ballistic missiles to deliver them.

3. An independent and well-researched overview of this public evidence was provided by the International Institute for Strategic Studies (IISS) on 9 September. The IISS report also suggested that Iraq could assemble nuclear weapons within months of obtaining fissile material from foreign sources.

4. As well as the public evidence, however, significant additional information is available to the Government from secret intelligence sources, described in more detail in this paper. This intelligence cannot tell us about

everything. However, it provides a fuller picture of Iraqi plans and capabilities. It shows that Saddam Hussein attaches great importance to possessing weapons of mass destruction which he regards as the basis for Iraq's regional power. It shows that he does not regard them only as weapons of last resort. He is ready to use them, including against his own population, and is determined to retain them, in breach of United Nations Security Council Resolutions (UNSCR).

5. Intelligence also shows that Iraq is preparing plans to conceal evidence of these weapons, including incriminating documents, from renewed inspections. And it confirms that despite sanctions and the policy of containment, Saddam has continued to make progress with his illicit weapons programmes.

6. As a result of the intelligence we judge that Iraq has:

- continued to produce chemical and biological agents;
- military plans for the use of chemical and biological weapons, including against its own Shia population. Some of these weapons are deployable within 45 minutes of an order to use them;
- command and control arrangements in place to use chemical and biological weapons. Authority ultimately resides with Saddam Hussein. (There is intelligence that he may have delegated this authority to his son Qusai);
- developed mobile laboratories for military use, corroborating earlier reports about the mobile production of biological warfare agents;
- pursued illegal programmes to procure controlled materials of potential use in the production of chemical and biological weapons programmes;
- tried covertly to acquire technology and materials which could be used in the production of nuclear weapons;
- sought significant quantities of uranium from Africa, despite having no active civil nuclear power programme that could require it;
- recalled specialists to work on its nuclear programme;
- illegally retained up to 20 al-Hussein missiles, with a range of 650km, capable of carrying chemical or biological warheads;
- started deploying its al-Samoud liquid propellant missile, and has used the absence of weapons inspectors to work on extending its range to at least 200km, which is beyond the limit of 150km imposed by the United Nations;
- started producing the solid-propellant Ababil-100, and is making efforts to extend its range to at least 200km, which is beyond the limit of 150km imposed by the United Nations;
- constructed a new engine test stand for the development of missiles capable of reaching the UK Sovereign Base Areas in Cyprus and NATO members (Greece and Turkey), as well as all Iraq's Gulf neighbours and Israel;
- pursued illegal programmes to procure materials for use in its illegal development of long range missiles;
- learnt lessons from previous UN weapons inspections and has already begun to conceal sensitive equipment and documentation in advance of the return of inspectors.

7. These judgements reflect the views of the Joint Intelligence Committee (JIC). More details on the judgements and on the development of the JIC's assessments since 1998 are set out in Part 1 of this paper.

8. Iraq's weapons of mass destruction are in breach of international law. Under a series of UN Security Council Resolutions Iraq is obliged to destroy its holdings of these weapons under the supervision of UN inspectors. Part 2 of the paper sets out the key UN Security Council Resolutions. It also summarises the history of the UN inspection regime and Iraq's history of deception, intimidation and concealment in its dealings with the UN inspectors.

9. But the threat from Iraq does not depend solely on the capabilities we have described. It arises also because of the violent and aggressive nature of Saddam Hussein's regime. His record of internal repression and external aggression gives rise to unique concerns about the threat he poses. The paper briefly outlines in Part 3 Saddam's rise to power, the nature of his regime and his history of regional aggression. Saddam's human rights abuses are also catalogued, including his record of torture, mass arrests and summary executions.

10. The paper briefly sets out how Iraq is able to finance its weapons programme. Drawing on illicit earnings generated outside UN control, Iraq generated illegal income of some \$3 billion in 2001.

[...]

6. As a result of the intelligence we judge that Iraq has:

- continued to produce chemical and biological agents;
- military plans for the use of chemical and biological weapons, including against its own Shia population. Some of these weapons are deployable within 45 minutes of an order to use them;

[...]

Iraq's military forces are able to use chemical and biological weapons, with command, control and logistical arrangements in place. The Iraqi military are able to deploy these weapons within 45 minutes of a decision to do so;

[...]

Saddam's willingness to use chemical and biological weapons:

intelligence indicates that as part of Iraq's military planning Saddam is willing to use chemical and biological weapons, including against his own Shia population. Intelligence indicates that the Iraqi military are able to deploy chemical or biological weapons within 45 minutes of an order to do so.

[...]

NUCLEAR WEAPONS

Joint Intelligence Committee (JIC) Assessments: 1999 – 2001

17. Since 1999 the JIC has monitored Iraq's attempts to reconstitute its nuclear weapons programme. In mid-2001 the JIC assessed that Iraq had continued its nuclear research after 1998. The JIC drew attention to intelligence that Iraq had recalled its nuclear scientists to the programme in 1998. Since 1998 Iraq had been trying to procure items that could be for use in the construction of centrifuges for the enrichment of uranium.

Iraqi nuclear weapons expertise

18. Paragraphs 5 and 6 of Chapter 2 describe the Iraqi nuclear weapons programme prior to the Gulf War. It is clear from IAEA inspections and Iraq's own declarations that by 1991 considerable progress had been made in both developing methods to produce fissile material and in weapons design. The IAEA dismantled the physical infrastructure of the Iraqi nuclear weapons programme, including the dedicated facilities and equipment for uranium separation and enrichment, and for weapon development and production, and removed the remaining highly enriched uranium. But Iraq retained, and retains, many of its experienced nuclear scientists and technicians who are specialised in the production of fissile material and weapons design. Intelligence indicates that Iraq also retains the accompanying programme documentation and data.

19. Intelligence shows that the present Iraqi programme is almost certainly seeking an indigenous ability to enrich uranium to the level needed for a nuclear weapon. It indicates that the approach is based on gas centrifuge uranium enrichment, one of the routes Iraq was following for producing fissile material before the Gulf War. But Iraq needs certain key equipment, including gas centrifuge components and components for the production of fissile material before a nuclear bomb could be developed.

20. Following the departure of weapons inspectors in 1998 there has been an accumulation of intelligence indicating that Iraq is making concerted covert efforts to acquire dual-use technology and materials with nuclear applications. Iraq's known holdings of processed uranium are under IAEA supervision. But there is intelligence that Iraq has sought the supply of significant quantities of uranium from Africa. Iraq has no active civil nuclear power programme or nuclear power plants and therefore has no legitimate reason to acquire uranium.

21. Intelligence shows that other important procurement activity since 1998 has included attempts to purchase:

- vacuum pumps which could be used to create and maintain pressures in a gas centrifuge cascade needed to enrich uranium;
- an entire magnet production line of the correct specification for use in the motors and top bearings of gas centrifuges. It appears that Iraq is attempting to acquire a capability to produce them on its own rather than rely on foreign procurement;
- Anhydrous Hydrogen Fluoride (AHF) and fluorine gas. AHF is commonly used in the petrochemical industry and Iraq frequently imports significant amounts, but it is also used in the process of converting uranium into uranium hexafluoride for use in gas centrifuge cascades;
- one large filament winding machine which could be used to manufacture carbon fibre gas centrifuge rotors;
- a large balancing machine which could be used in initial centrifuge balancing work.

22. Iraq has also made repeated attempts covertly to acquire a very large quantity (60,000 or more) of specialised aluminium tubes. The specialised aluminium in question is subject to international export controls because of its potential application in the construction of gas centrifuges used to enrich uranium, although there is no definitive intelligence that it is destined for a nuclear programme.

Nuclear weapons: timelines

23. In early 2002, the JIC assessed that UN sanctions on Iraq were hindering the import of crucial goods for the production of fissile material. The JIC judged that while sanctions remain effective Iraq would not be able to produce a nuclear weapon. If they were removed or prove ineffective, it would take Iraq at least five years to produce sufficient fissile material for a weapon indigenously. However, we know that Iraq retains expertise

and design data relating to nuclear weapons. We therefore judge that if Iraq obtained fissile material and other essential components from foreign sources the timeline for production of a nuclear weapon would be shortened and Iraq could produce a nuclear weapon in between one and two years.

[...]

Tijdslijn

Guardian

Two weeks that pushed Britain to war

Timetable of the dossier's creation reveals that allegations against Iraq grew more pointed after Blair visited President Bush

Ewen MacAskill – 20 August 2003

A detailed timetable of the crucial fortnight leading up to the publication of the September 2002 dossier on Iraq's weapons of mass destruction emerged from the inquiry yesterday.

Noticeably absent from Alastair Campbell's account, however, was the weekend when Tony Blair met the US president, George Bush, at Camp David - the point at which many suspect the two leaders in effect agreed on war.

That US summit on September 8 goes a long way towards explaining crucial changes in the dossier. Before that weekend the draft dossier, which had been sitting around in government offices for six months, presented Iraq as a threat but not one serious enough to necessitate going to war. The draft produced after that weekend, published on September 24, was much stronger, portraying Iraq as posing a clear and serious threat to the Middle East and the world.

The genesis of that document was at Easter last year when Downing Street asked the Foreign Office to produce a dossier on weapons of mass destruction, including Iraq's. The dossier's conclusion was that while there was a danger emanating from Iraq, it was no greater than it had been the previous year.

The Foreign Office promised early publication but that failed to happen because No 10 was unhappy with the end product. Mr Campbell said yesterday that it "wasn't a terribly good document overall" and publication at that time might have raised the political temperature.

From the late summer, the chronology of the dossier's creation gathered pace:

August 2002

Returning from a trip to Africa, Mr Blair and Mr Campbell discussed the need for a dossier. Mr Blair was concerned about the extent to which the political debate in the US had become more excitable about the prospect of war with Iraq.

September 3

Mr Blair, speaking in his constituency, Sedgefield, promised to publish a dossier. In his diary that day, Mr Campbell recorded questions that it would have to address. These were pertinent when he wrote them and remain at the heart of the argument: "Why Iraq, why now?" He also asked what new evidence was available.

September 5

The day on which Mr Campbell said he saw the draft dossier for the first time. He said yesterday that from that time on he regarded that draft as redundant. An ad hoc meeting was held at Downing Street. John Williams, chief press officer at the Foreign Office, offered to write a new version. John Scarlett, the head of the joint intelligence committee, which assesses raw intelligence, said he wanted to write it. Mr Campbell agreed.

September 8:

Mr Blair and his team were at Camp David. Mr Blair strenuously denies that the decision was taken on war then and says that Mr Bush agreed to pursue the UN route. But that same week the US began moving a military headquarters to the Gulf, along with thousands of tons of military equipment.

September 9

Mr Campbell chaired a meeting of the joint intelligence committee. Three MI6 officers were present and, according to Mr Campbell, said they were not unhappy with the way intelligence was being handled in the dossier - contrary to reports in the Financial Times and Daily Telegraph.

September 10

Mr Scarlett sent a draft of what would become the final document to Downing Street. It was much more muscular than the Easter draft and included the claim that Iraq could deploy chemical and biological weapons within 45 minutes. Mr Campbell took it home to read. He insists, contrary to the report of the BBC journalist

Andrew Gilligan stating that he inserted the 45-minute claim, that that was the first time he had seen it. Mr Campbell added that he did not know where it had come from, other than from the joint intelligence committee. He said he did not ask the source of this raw intelligence: "I had no input, output or influence upon them whatsoever at any stage in the process."

September 11

Mr Blair was given first sight of the draft document. In his diary for that day, Mr Campbell recorded a meeting with Mr Scarlett; Mr Campbell claimed he told him to avoid ramping up the dossier: "The drier the better, cut the rhetoric."

Phil Bassett, a Downing Street adviser, expressed his unhappiness about the draft in an email to Mr Campbell the same day in which he said that it "reads like the Sunday Times at its worst".

In another email from around the same time, Mr Bassett said there was a "very long way to go [with the dossier] I think. Think we are in lot of trouble with this as it stands now."

A Downing Street press officer, Godric Smith, in another email published at the inquiry yesterday, said: "I think there's material here we can work with, but it's a bit of a muddle and needs more clarity in the guts of it in terms of what is new/old."

September 12

Mr Bush, in an address to the UN, warned Iraq to allow UN weapons inspectors back in or face the consequences.

September 16

While Mr Scarlett was working on the main body of the dossier, Mr Campbell was writing the foreword to the draft which would be signed by Mr Blair and which would highlight the 45-minute claim.

Although Mr Campbell yesterday morning described the drafts produced before September 10 as "redundant", he backtracked in the afternoon, admitting that some of information in the earlier drafts could have been used in the one eventually published.

September 17

Saddam Hussein agreed that Iraq would allow the UN weapons inspectors back. Reflecting the internal disquiet within government about the dossier, Jonathan Powell, Mr Blair's chief of staff, expressed his doubts in an email to Mr Scarlett, saying the dossier did "nothing to demonstrate a threat, let alone an imminent threat from Saddam". He advised that the government should not argue, when launching the dossier, that it claimed any imminent Iraqi threat.

September 18

Mr Scarlett, in an email to Mr Campbell, accepted some of his proposals for changes and rejected others. He said he could not "improve on the use of the word 'might'" in relation to the possibility of an attack by Iraq.

September 19

This latest draft was weaker in some ways than that of September 10, particularly in relation to the 45 minutes. It said: "The Iraq military may be able to deploy chemical or biological weapons within 45 minutes of an order to do so."

September 24

The dossier on Iraq's weapons of mass destruction published, and the 45 minutes reference is hardened up again. There is still no explanation of who was responsible for this.

It says in the foreword that Iraqi military planning "allows for some of the WMD to be ready within 45 minutes of an order to use them".

Despite government claims subsequently that it did not make much of the 45-minute claim, the London Evening Standard front-page headline was '45 minutes to attack'. Other papers the next day also played up the 45 minutes claim.

Berichten

Guardian

Document treasure trove reveals key clues

Critical differences between early and final drafts of dossier are laid bare as daily release of papers establishes fuller picture

Nicholas Watt – 14 August 2003

Documents released to the Hutton inquiry appear to confirm the BBC reporter Andrew Gilligan's central claim that the controversial arms dossier was "sexed up".

An early draft of the dossier, printed 19 days before its publication and headlined Secret Until Released, uses careful language to describe Iraq's weapons of mass destruction.

The dossier published on September 24 used much stronger language and made a specific claim that Saddam Hussein was planning to attack Shia Muslims in Iraq with banned weapons. The changes go some way to confirming David Kelly's claim that Downing Street embellished the document to produce eye-catching headlines about Iraq's banned weapons.

The early draft forms part of a treasure trove of documents containing extraordinary details about the David Kelly affair being amassed daily on the Hutton inquiry's official website. The documents, which include previously confidential government memos, are likely to be seen as one of the most crucial elements of the inquiry when Lord Hutton reaches his conclusions in the autumn.

The most significant document published by the inquiry so far gives a tantalising glimpse of an early draft of the Downing Street dossier printed on September 5. Although only the first page is reproduced, this reveals a notable change in language.

The early draft says Iraq's "military planning specifically envisages the use of" banned weapons; that Iraq has chemical and biological weapons and continues to develop nuclear weapons. The final version said "Iraq has continued to produce chemical and biological agents; [has] military plans for the use of chemical and biological weapons, including against its own Shia population".

The early draft said intelligence about Iraq's banned weapons "cannot be made public" because it is "extremely sensitive" and "great care has to be taken to protect our sources". This is removed from the final version, which says that intelligence has been provided by Iraqi defectors.

There is no mention in the first draft seen on the Hutton website of the explosive allegation at the heart of the row - that Iraq could launch a banned weapons attack within 45 minutes of an order - which was inserted at the last minute. Downing Street has said the 45 minute claim did not come to light until September 9.

The changes to the dossier confirmed a Guardian report of July 3 that Alastair Campbell, Downing Street's director of communications, suggested a series of alterations.

The documents submitted to the Hutton inquiry are likely to make fascinating reading for historians. An internal government document, which appeared on Monday, gave the first formal confirmation that intelligence officials harboured doubts about the 45 minute claim.

But Downing Street will have been delighted by an internal BBC memo expressing grave concerns about Gilligan's report.

Lord Hutton, who is unable to compel witnesses to attend his inquiry, is also unable to demand documents because he is chairing an ad hoc inquiry which falls outside the scope of the 1921 Tribunals of Inquiry (Evidence) Act. An inquiry under the terms of the act, such as the Shipman inquiry, gives the chairman the right to compel witnesses to attend and to hand over relevant documents.

Lord Hutton has secured documents through two routes: witnesses who have answered a request from him to hand over documents, and witnesses who have handed over documents which they believe would be useful. Nobody has refused to cooperate so far.

New technology first used in the Shipman inquiry allows documents to be flashed up on plasma screens in court as soon as they are referred to at the hearings.

Guardian

Dossier was strengthened and weakened

Nicholas Watt – 15 August 2003

A tantalising glimpse of the intensive work on Downing Street's Iraqi arms dossier was provided yesterday when new documents showed how the controversial 45-minute claim was strengthened and weakened.

Intelligence experts are likely to pore over the documents, published yesterday by the Hutton inquiry, to see whether David Kelly, the Ministry of Defence scientist, was right to suggest that the dossier was transformed by Downing Street.

A draft version of the dossier, prepared on either September 10 or 11 last year, will go down as a highly significant document because it includes the first mention that Iraq could launch a banned weapons attack within 45 minutes of the order - a claim given to the joint intelligence committee on September 9.

It said that Iraq "envisages the use of WMD in its current military planning and could deploy such weapons within 45 minutes of the order being given".

It added: "Within the last month intelligence has suggested that the Iraqi military would be able to use their chemical and biological weapons within 45 minutes of being ordered to do so."

A later draft, drawn up on September 19, mentioned the claim in milder terms. "The Iraqi military may be able to deploy chemical or biological weapons within 45 minutes of an order to do so."

James Dingemans, counsel for the Hutton inquiry, asked Martin Howard, the MoD's deputy chief of defence intelligence: "It seems to have got a little bit weaker. Is that fair?"

Mr Howard said he was not closely involved in the compilation process but added: "It is very fine shading, 'intelligence suggests' could be synonymous with 'may', but I can understand that some people might think it had been weakened."

The language in the final version of the dossier was much stronger. "His [Saddam Hussein's] military planning allows for some of the WMD to be ready within 45 minutes of an order to use them."

Mr Dingemans asked: "This is noticeably harder. Is that fair?"

Mr Howard replied: "I think that's fair, yes."

Mr Dingemans asked if the changes were significant given that intelligence officers had expressed reservations about the dossier's tough language.

Mr Howard replied: "I think the concerns, as I understand them, were that there were no problems with including the intelligence about the 45 minutes ... I think their concerns were about how it had been presented in the prime minister's foreword and the executive summary."

Guardian

Kelly's death was Blair's lifeline

Hutton's report will be used to avert a much-needed judicial inquiry

Michael Heseltine (deputy prime minister, 1995-97, and defence minister, 1983-86) – 1 September 2003

A few weeks ago on both sides of the Atlantic one could detect a growing unease about the justification for war in Iraq. These concerns were no longer restricted to the stage army that is to be found at the forefront of protest whenever forceful decisions have to be taken. To their ranks were now added many who would instinctively accept the word of their government if told that a serious threat existed. We were in the shadow of September 11. Afghanistan had yet to yield the perpetrator of that horrendous act. But the president and the prime minister had chosen very precise grounds on which to justify the invasion of Iraq. That country possessed weapons of mass destruction and was capable of using them in short order. A ruthless dictator represented an unacceptable security threat.

Weeks have become months since victory has been claimed. No evidence has been unearthed to substantiate the basis upon which the invasion had been justified. Significantly, John Major called for a full inquiry. The precedent was obvious. Lady Thatcher had been subjected to the full interrogation of the Franks inquiry after the Falklands war. No one questioned the excellence of the British military achievement: the question was whether her government was culpable and negligent in allowing events to unfold that led to a war in the first place. The Labour party at that time had a field day. Mrs Thatcher emerged unscathed.

In Iraq the military victory was swift, which in itself raised questions about the reality of the threat. But at least the sceptics could be silenced. Where the inspectors had failed it would now be possible to succeed. But that needed evidence and there was none. The government was faced with a growing demand to follow the precedent that, as an opposition, it had so loudly demanded. Not an inch did it give.

I vividly remember listening to the news of David Kelly's death. I also remember the coincidental announcement of a judicial inquiry and my reaction to it. The squeamish will not like what I now say but the squeamish do not last long in politics or understand the ruthless survival instinct of politicians under pressure. Dr Kelly's death gave a new urgency to the demand for an inquiry but it also provided a lifeline. The government could concede the case for an inquiry, but one with narrow terms of reference that precluded any investigation of the major matters now of growing concern. Of all modern governments this was the one pre-eminent in steering the news and controlling the agenda. Of course there were downsides. There could be uncomfortable revelations. But all this would be as nothing to the dangers that could arise from the alternative and far-reaching inquiry that the government was so determined to avoid.

Lord Hutton was appointed. The terms of reference were tightly drawn. The risks were thus controlled. The media loved it. Day after day we could read of an endless parade of minutiae about the workings of government, spiced up with the dangers of government by email. To those who inhabit or observe the

hothouse of politics this was meat and drink of high protein, but compared to the historic implications of what was happening in the Middle East it was short-term trivia.

Dr Kelly's death is a personal tragedy, but it is not an event that will determine history. Lord Hutton will conclude his report. A few knuckles will be rapped and a grateful government will express its thanks. Alastair Campbell will collect his £1m from eager publishers panting to market the story of how he led Fleet Street on the longest dance in its history. But the new director of publicity in No 10 will have the clearest remit. There has been an inquiry. There can be no case for a second look at all those issues at great cost to the taxpayer. It will be left to parliament - in effect to Labour MPs. My guess is that the majority of them are deeply ashamed of what they have supported in the name of party loyalty. Their constituents are dying as the price of their silence. It is a curious manifestation of a moral foreign policy.

There is a saying that for evil to triumph it is only necessary for good men to stay silent.

In one of London's most prestigious dining rooms on November 13 2002 I listened, along with some 200 of the "great and the good", to a very senior American politician close to the Bush administration tell us that it did not matter what happened in the UN or what the weapons inspectors said. The decision to invade had already been taken. I was appalled. But I was appalled by the idea without being convinced that what we had just been told was true.

I have long held Pax Americana in high regard. The US has contributed mightily to the peace of the world over the past half-century. Nobody fought with more tenacity than I to deploy US cruise missiles in the UK.

In 1943 Churchill warned the US that with great power comes great responsibility. As the undisputed leader of the liberal democracies, it has to be seen as the upholder of the rule of law, for that is the only guardian of the freedoms which it rightly claims to represent. To this end, Tony Blair contributed to the pressure on President Bush to recognise that prior to the invasion of Iraq it was necessary to exhaust the processes of the UN.

I was wholly persuaded by Blair's arguments before the invasion. He made it clear that we would only invade in one of three circumstances. Either the UN agrees, or the inspectors believe that they are being frustrated, or the inspectors conclude that there is a risk and then a maverick UN vote fails to support the use of force. None of these conditions was met - but we still invaded.

We were told that, despite the failure to get a new UN resolution following on from 1441, the original gave sufficient backing for the use of force. Then why on earth spend so much time and political capital bothering with another resolution? Does 1441 give sufficient backing?

I asked two of Britain's most senior judges if they could explain to me how a resolution that refers to "serious consequences", because members of the security council would not agree to any mention of military action, could then be said to justify such action. Both simply said no. The government will not publish the attorney's opinion. It has precedent on its side. My guess is that that precedent is fortunate.

Let us be clear as to why our troops are in Iraq. Do not for a moment be fooled about the case for regime change. The west has long since learned to live and work with regimes that would be difficult to square with a moral foreign policy. If Saddam were ever brought to trial his lawyers would have some uncomfortable fun with our relationship with him in the early 1980s, when he was all that stood between western interests and Iran.

The prime minister and president chose the grounds on which the decision has to be defended. Iraq was said to pose a threat because it possessed WMD. The case rested on intelligence reports. We now have in captivity most of the senior leaders of Saddam's regime. We have virtually unfettered access to anyone or any part of the country. But the months are rolling by. There is big money on the table and goodness knows what other means of persuasion. What factual evidence have we unearthed to substantiate our case? Nothing.

British troops are dying. Their professionalism and their bravery must make strong men humble. They act in our name. That puts upon our shoulders the responsibility to ask this of them only if the case is proven. Until now I have stayed silent. I will be the first to salute the courage of the prime minister and President Bush if they are proved right, but that needs more than rhetoric and it certainly does not permit a change in the original case from WMD to regime change. But suppose they are not.

Where then does duty lie? We are engaged in a battle for the hearts and minds of a constituency far wider than our domestic electorates, important though they are. Sane and moderate Muslim opinion is a vital factor in the unfolding history of our times. In the absence of the evidence that could give credibility to our actions this government can restore trust only by opening the record for the public scrutiny of a judicial inquiry.

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Beantwoording Verzoek Cie BZ over Massavernietigingswapens Irak

Brief van de Minister van Buitenlandse Zaken aan de Tweede Kamer
DVB/NN-251/03 – 22 augustus 2003

Zeer geachte Voorzitter,

Graag bied ik hierbij, mede namens de minister van Defensie, de reactie aan op uw verzoek van 22 juli 2003 met kenmerk 03-BuZa-41, om schriftelijk te worden geïnformeerd over de informatie en de bronnen waarover de regering het afgelopen jaar kon beschikken met betrekking tot “de reële dreiging die uitging van bezit door Irak van massavernietigingswapens” en “het streven van het Iraakse regime om in strijd met de Veiligheidsraadresoluties massavernietigingswapencapaciteit te verwerven”.

Alvorens in te gaan op de door de Commissie aan de orde gestelde vragen omtrent de informatie inzake massavernietigingswapens is het van belang, mede omdat de Commissie zelf verwijst naar de discussie in de VS en het VK over de aanwezigheid van massavernietigingswapens, erop te wijzen dat de invalshoek in Nederland in overwegende mate een andere is geweest. Het ging namelijk vooral om de voortdurende niet-naleving door Irak van door de Veiligheidsraad opgelegde dwingende ontwapeningsverplichtingen. Mede in dit licht kan het volgende worden opgemerkt over de voorgeschiedenis.

Beknopte voorgeschiedenis

Nadat Irak eind 1998 het UNSCOM onmogelijk had gemaakt haar inspectie-activiteiten voort te zetten, liet UNSCOM in haar eindrapport aan de VN-Veiligheidsraad weten dat Irak de wapeninspecties stelselmatig had tegengewerkt, dat het tal van vragen onbeantwoord had gelaten en dat alles erop wees dat het nog over verboden wapens beschikte. Tegen de achtergrond van toenemende zorg vanwege de onderbreking van de VN-inspectie-activiteiten in Irak werd door de Veiligheidsraad op 30 januari 1999 een drietal panels in het leven geroepen, met als taak aanbevelingen te doen voor verdere stappen. Ambassadeur Amorim, de Braziliaanse Permanente Vertegenwoordiger bij de VN, werd benoemd tot voorzitter. Twee maanden later presenteerde Ambassadeur Amorim zijn rapport, waarin werd vastgesteld dat op alle belangrijke ontwapeningsonderwerpen grote en belangrijke vragen waren blijven openstaan en dat, naar mate de inspecties langer zouden uitblijven, het risico toenam dat Irak verboden wapenprogramma's zou hervatten. De hierop volgende beraadslagingen in de Veiligheidsraad leidden op 17 december 1999, onder Nederlands voorzitterschap, tot aanneming van resolutie 1284. UNSCOM zou worden opgevolgd door UNMOVIC, en de VN-wapeninspecteurs zouden weer moeten terugkeren naar Irak. In geval van “compliance” had Irak uitzicht op opschorting van de sancties.

Resolutie 1284 bracht helaas niet de vereiste medewerking door Irak. Vervolgens kwam op 8 november 2002 resolutie 1441 tot stand, waarin Irak een laatste kans kreeg te voldoen aan de opeenvolgende resoluties van de VN-Veiligheidsraad vanaf 1991 met betrekking tot het bezit en de ontwikkeling van verboden wapens (die, het zij hier nogmaals gememoreerd, onder Hoofdstuk VII van het VN Handvest: “een bedreiging voor internationale vrede en veiligheid” was aangenomen). Niettemin concludeerde UNMOVIC enkele maanden later, onder meer in een werkdocument van 6 maart 2003, dat Irak nog steeds op geen van de openstaande vragen omtrent verboden wapenprogramma's een toereikend antwoord had gegeven.

Niet het bewijs van de aanwezigheid van massavernietigingswapens in Irak, maar de wederom gebleken onwil van het regime van Saddam Hussein om de laatste kans aan te grijpen die met Veiligheidsraadresolutie 1441 werd geboden om door actieve medewerking aan de wapeninspecties opheldering te verschaffen aan de wereldgemeenschap met betrekking tot gegronde vragen over de Iraakse massavernietigingswapens, heeft voor de Nederlandse regering de doorslag gegeven. In haar brief van 18 maart jl. (TK 23432 nr. 94) heeft de regering de Tweede Kamer uitvoerig ingelicht over de gronden voor haar besluit de militaire interventie in Irak politiek te steunen.

Verzoek commissie

Met inachtneming van deze algemene opmerkingen betreffende de voorgeschiedenis wordt hieronder, zoals verzocht door de vaste commissie, nader ingegaan op de informatie en de bronnen met betrekking tot de

dreiging die uitging van het mogelijk bezit respectievelijk de verwerving van massavernietigingswapens door Irak.

De regering heeft steeds onderstreept dat haar standpunt zou afhangen van de mate waarin Irak resolutie 1441 naleefde en dat zij zich hierover een eigen oordeel zou vormen. In haar uiteindelijke oordeelsvorming heeft de regering zich gebaseerd op een breed spectrum aan informatie. Zij heeft zich primair laten leiden door de openbare rapportages van UNSCOM, de IAEA en UNMOVIC, in het bijzonder het reeds genoemde UNMOVIC werkdocument van 6 maart 2003. De bijlage bij de brief van 18 maart jl. bevat een analyse van wat er uit UNSCOM, UNMOVIC en IAEA rapportages bekend was, en gaat in op de 128 openstaande vragen uit het werkdocument van UNMOVIC van 6 maart jl.

Verder heeft de regering kennisgenomen van een aantal openbare inlichtingendocumenten en -presentaties van vooral de VS en het VK, waaronder het Britse inlichtingenrapport van september 2002 en de presentatie van de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Powell in de VN-Veiligheidsraad van 5 februari 2003. In de uiteindelijke oordeelsvorming is deze informatie alleen betrokken na zorgvuldig te zijn getoetst door de MIVD en AIVD.

Daarnaast werden sommige buitenlandse inlichtingen met betrekking tot Irak op vertrouwelijke basis gedeeld, zowel tussen inlichtingendiensten als in NAVO-kader. Ook binnen de exportcontrole-regimes waar Nederland lid van is, zoals de Australiëgroep (AG), de Nuclear Suppliers Group (NSG) en het Missile Technology Control Regime (MTCR) delen landen vertrouwelijke informatie. Ten slotte beschikte de regering over de inlichtingen die de MIVD en de AIVD uit eigen bronnen hebben.

De inlichtingeninformatie waarover de regering aldus beschikte, bevestigde het beeld van de rapportages van UNMOVIC over ontoereikende (inhoudelijke) medewerking aan het inspectieregime en ontoereikende Irakese beantwoording van de nog openstaande vragen. Ook de VN-Veiligheidsraad was medio maart jl. niet zozeer verdeeld over de vraag of Irak in gebreke was gebleven ten aanzien van resolutie 1441, maar meer over de vraag welke gevolgen aan dit oordeel moesten worden verbonden.

In mijn brief aan de Tweede Kamer van 4 september 2002 (TK 23432 nr.56) is gesteld dat het weinig twijfel leed dat Irak beschikte over massavernietigingswapens. Verder is gesteld dat er naar mijn mening geen twijfel over bestond dat Irak na het vertrek van de VN-wapeninspecteurs van UNSCOM eind 1998, en ondanks het bestaan van het controleregime wat betreft de invoer van 'dual use' goederen, was doorgegaan met de ontwikkeling van met name biologische en chemische wapens. Deze passages zijn grotendeels gebaseerd op het eindrapport van UNSCOM, het rapport van Ambassadeur Amorim en de inschattingen van de nationale inlichtingendiensten. De MIVD en de AIVD concludeerden destijds dat ervan uit moest worden gegaan dat Irak nog beschikte over restvoorraden biologische en chemische strijdmiddelen, en dat Irak over de capaciteit en kennis beschikte om de productie ervan op korte termijn te hervatten. Hoewel zij niet beschikten over concrete aanwijzingen voor hervatting van de productie van verboden wapens, stelden de MIVD en AIVD dat Irak in de afwezigheid van VN-inspecteurs sinds eind 1998 een grotere vrijheid van handelen heeft gehad. De stelselmatige tegenwerking die UNSCOM had ondervonden en de eerder gebleken intentie van het regime om in weerwil van Veiligheidsraadresoluties over verboden wapens te blijven beschikken gaf aanleiding tot de hierboven genoemde passages. Bovendien zijn, ook door de AIVD, verwervingspogingen van Irak geconstateerd. In de brief van 4 september werd daarom geconcludeerd dat de dreiging die van Irak uitging reëel was en naar mate de tijd verstreek ernstiger werd.

In de periode sinds september vorig jaar is het dreigingsbeeld dat de regering had van Irak niet veranderd. De rapportages van UNMOVIC over de voortgang van de inspecties gaven daartoe ook geen aanleiding. Niet alleen trof UNMOVIC 16 verboden chemische granaten aan, die volgens de heer Blix mogelijk het "topje van de ijsberg" waren, ook constateerde UNMOVIC dat Irak Al-Samoud raketten had ontwikkeld die een groter bereik hadden dan onder de Veiligheidsraadresoluties was toegestaan. Irak bleek de door UNSCOM vernietigde infrastructuur voor de bouw van raketten met een bereik van meer dan 150 km te hebben herbouwd. Bovendien importeerde Irak nog tot in december 2002, dus terwijl de inspecties al gaande waren, 380 raketmotoren voor de Al-Samoud (verboden onder de relevante Veiligheidsraadresoluties, zie ook de bijlage bij de brief aan de kamer van 18 maart). De heer Blix stelde in januari van dit jaar dat Irak, twaalf jaar na beëindiging van de Golfoorlog van 1991, nog steeds niet tot een volledige aanvaarding was gekomen van de ontwapeningseisen die het land waren opgelegd. Zoals hierboven vermeld formuleerde UNMOVIC op 6 maart nog 128 openstaande vragen in het eerdergenoemde werkdocument met betrekking tot het wapenprogramma van Irak.

Noch UNSCOM, noch UNMOVIC hebben uiteindelijk kunnen vaststellen dat Irak volledig aan zijn ontwapeningsverplichtingen had voldaan danwel bereid was hieraan te voldoen. Irak heeft dan ook gefaald de internationale gemeenschap ervan te overtuigen dat het zijn pogingen tot het verkrijgen van massavernietigingswapens zou hebben opgegeven. Dit alles leidde tot de conclusie van de regering, als weergegeven in haar brief van 18 maart jl., dat Irak nog steeds de intentie had een verboden wapencapaciteit

te behouden en die op een geschikt moment uit te bouwen en dat alles afwegende, gelet op de onvoldoende medewerking door Irak, sprake was van “further material breach” in het kader van VR-resolutie 1441. De discussie die in de VS en het VK is ontstaan over de betrouwbaarheid van bepaalde inlichtingen doet aan deze conclusie geen afbreuk.

Tweede Kamer

Plenaire vergadering donderdag 28 augustus

Ongecorrigeerd stenogram

[...]

Aan de orde is **het debat over Irak**.

[...]

Minister **De Hoop Scheffer**: Voorzitter. Ik dank de leden van de Kamer voor hun inbreng in de eerste termijn. Men zal begrijpen dat ik eerst kort wil stilstaan bij de verschrikkelijke aanslag op het VN-hoofdkwartier in Bagdad, bij de dood van zo veel mensen en vooral bij de dood van een van de meest talentvolle mensen die de Verenigde Naties hadden, de heer Sergio Vieira de Mello. Wij zullen het daarover eens zijn. Onder de mensen die hem gekend hebben, bevindt zich vermoedelijk een aantal leden van de Kamer. Zij zullen het met mij eens zijn dat deze terroristische aanslag in de meest krachtige bewoordingen moet worden afgewezen. Ook zal men het met mij eens zijn dat de dood van De Mello met zijn statuut en ervaring een veel grotere klap heeft gegeven aan het VN-apparaat dan de verschrikkelijke aanslag. Ik denk dat het goed is om daar bij stil te staan. Ik maak allereerst een aantal algemene opmerkingen. Daarna zal ik de vragen van de sprekers zo goed mogelijk trachten te beantwoorden.

In de verschillende brieven is teruggevonden dat de Nederlandse regering in de aanloop naar de uiteindelijke militaire interventie in Irak altijd een volstrekt eigen politieke afweging heeft gemaakt binnen de door haar te trekken conclusies uit hetgeen in Irak, in de VN en in derde landen gebeurde. Ik herbevestig dat vandaag. Dat is belangrijk, omdat dit ten eerste consistent is en ten tweede indirect antwoord geeft op een aantal concretere vragen aan het kabinet. De Nederlandse regering heeft een volstrekt eigen afweging gemaakt. Wij hebben niet in het kielzog gevaren van welk ander land dan ook. De heer Koenders nam het woord kielzog in de mond, evenals mevrouw Halsema, die mij de VN-adept noemde. Ik dank haar overigens voor dit compliment, want ik ben een VN-adept. Hier kom ik straks nog op terug. Als wij in een kielzog hebben gevaren, dan was dat wel in het kielzog van een groot aantal resoluties van de Verenigde Naties over een periode van tien à elf jaar, dat gebaseerd was op hoofdstuk 7 van het Handvest van diezelfde Verenigde Naties. De kern van dat hoofdstuk is dat een dergelijke resolutie wordt aangenomen wanneer er sprake is van een bedreiging van de internationale vrede en veiligheid. Niemand in dit huis kan dus betwijfelen dat Irak een bedreiging vormde voor de internationale vrede en veiligheid. De vraag waarom dat zo was, is gemakkelijk te beantwoorden. De Veiligheidsraad had vastgesteld dat Irak beschikte over massavernietigingswapens. Wij hebben het in een van de eerste debatten uitgebreid over UNSCOM gehad. Daarbij kan ik nog een aantal andere elementen noemen. De conclusie van de Veiligheidsraad was niet zo vreemd, want Saddam Hoessein had deze wapens daadwerkelijk ingezet, zowel tegen zijn eigen bevolking in Halabja als in de oorlog met Iran. De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties had in de laatste resolutie 1441, waarop ik later nog terugkom, vastgesteld dat er een reële dreiging door massavernietigingswapens bestond. In die resolutie komt die stelling of zinsnede drie of vier keer voor. Deze tweede belangrijke constatering wil ik doen.

De derde belangrijke constatering aan het begin van dit debat betreft de bewijslast. De heer Wilders sloeg de spijker op zijn kop toen hij zijn interventie begon met de stelling dat de verdeeldheid in de wereld, in de Veiligheidsraad en in dit huis niet was geworteld in de vraag of Irak of Saddam Hussein over massavernietigingswapens beschikte, maar in het antwoord op de vraag welke politieke conclusies aan dat bezit moesten worden verbonden. Dat was ook in dit huis altijd de discussie.

Ik heb in alle debatten, van het begin af aan, namens de regering een consistente lijn getrokken, zoals de heer Eurlings ook zei. Het ging, het gaat en het zal wat mij betreft rond Irak in de toekomst gaan om resoluties van de Veiligheidsraad. Dat is de kern. Aanvullend heb je uiteraard de beschikking over andere informatie.

Mevrouw Halsema vraagt waar resolutie 1441 op was gebaseerd. Ik breng in herinnering dat resolutie 1441 constateerde dat Irak niet voldeed aan al die andere resoluties van de Veiligheidsraad. De discussie was niet of zij eraan voldeden, maar het ging over “further non-compliance”. Ik zal niet de hele resolutie 1441 voorlezen, die werd aangenomen met steun van de landen die uiteindelijk tegen de oorlog waren, maar deze ging over de hele geschiedenis, het hele corpus van al die Veiligheidsraadresoluties plus datgene wat door UNSCOM, UNMOVIC en ambassadeur Amorim was geconstateerd.

Wij moeten twee dingen goed onderscheiden, en dat debat is legitiem. Er is verschil van mening met de heer Van Bommel en mevrouw Halsema, die hebben gezegd dat zij zelfs met een nadere resolutie van de Veiligheidsraad niet bereid zouden zijn mee te doen. Daar werd het schot gezet.

De Partij van de Arbeid deed dat niet, dat moet ik de heer Koenders nageven. De Partij van de Arbeid heeft in het politieke debat over 1441 de afweging gemaakt dat de inspecteurs meer tijd hadden moeten krijgen. De heer Koenders weet dat ik namens de regering ook lange tijd een pleidooi heb gehouden voor het geven van meer tijd aan de wapeninspecteurs, maar de politieke keuze is gemaakt dat op een bepaald moment het moment was gekomen om in te grijpen in Irak.

De woorden “ingrijpen in Irak” leiden tot de volgende opmerking. De heer Koenders en de heer Bakker hebben het begrip “preventieve oorlog” gebruikt. Uit eerdere debatten is bekend dat de regering het begrip “preventieve oorlog” voor Irak afwijst. Waarom? Ik herinner mij het debat over onze politieke interpretatie van 1441 nog buitengewoon levendig. Deze maakte het zonneklaar dat ook zonder nadere resolutie een militaire interventie kon plaatsvinden, niet bij wijze van preventieve aanval, maar om de naleving van Veiligheidsraadresoluties af te dwingen. Dat is een fundamenteel verschil.

Ik voeg mij dan ook niet in de redenering van de heer Koenders en anderen dat wij te maken hebben gehad met een preventieve oorlog. Nee, wij hebben te maken gehad met een oorlog die is gevoerd ter afdwinging van een groot aantal resoluties van de Veiligheidsraad, laatstelijk 1441.

De heer **Koenders** (PvdA): Ik geloof dat de Nederlandse regering nu toch echt in een schemerwereld leeft. Natuurlijk ging het om een preventieve oorlog. Dat was ook de bedoeling. Als Irak zich niet zou houden aan al die resoluties, dan zou er een dreiging zijn. Vervolgens moest deze voorkomen worden. Dat was de keuze die werd gemaakt en die door de Amerikaanse regering buitengewoon expliciet naar voren is gebracht. Het kleine Nederland kan wel het idee hebben dat het anders zit, maar het ging om een preventieve oorlog, daar is geen twijfel over.

In het licht van het afdwingen van de resoluties ging het vervolgens om ontwapening. Dat was de kern. Maar als je wilt ontwapenen, moet je wel iets te ontwapenen hebben.

Wat is nu eigenlijk ontwapend? Wat veranderd is in Irak, is het regime. Daar zijn wij allemaal blij om, maar het was niet de doelstelling van de Nederlandse regering. U heeft zich daar zelfs tegen verzet en gezegd dat het misschien een logische consequentie is.

Het was dus een preventieve oorlog die te maken had met het niet-naleven van VN-resoluties door Irak. Er moest worden ingegrepen, als het moment daar was. Wij hebben dat ook gezegd, maar over het moment waren wij het niet eens. Het is dan een beetje vreemd dat de Nederlandse regering allemaal eigenstandige formuleringen zoekt en die verkoopt onder het mom van een eigen politieke afweging. Wij leefden in een wereld waarin het ging om preventieve aanvallen. Er was ook een reden gegeven door de Amerikaanse regering. Ook door de Engelse regering werd gezegd dat het ging om de grote dreiging van massavernietigingswapens.

Mijn vraag is heel duidelijk. Hoe kunt u nu, bijna als enige in de wereld zeggen dat het niet te maken had met een preventieve oorlog in het kader van het afdwingen van VN-resoluties? Het ging toch om het voorkomen van een groter kwaad? Anders hadden wij al die debatten niet hoeven te voeren.

Minister **De Hoop Scheffer**: U moet oppassen verschillende debatten en redeneringslijnen niet door elkaar te laten lopen. Ik interpreteer het begrip preventieve oorlog als een oorlog die is begonnen zonder machtiging van de Veiligheidsraad. Dat is ook de legitieme interpretatie van de fractie van de PvdA, zoals blijkt uit deze discussie. De stelling van de Nederlandse regering is en was dat die militaire interventie met machtiging van de Veiligheidsraad heeft plaatsgevonden op basis van resolutie 1441. Wij zeggen dat niet als enige in de wereld, mijnheer Koenders. Met ons zeggen dit alle landen die hebben besloten, de militaire interventie van Amerikanen en Engelsen in Irak te steunen. Ik neem afstand van uw redenering. Ik heb uitgelegd waarom de Nederlandse regering dit niet als een preventieve oorlog beschouwt.

Toen wij destijds debatteerden, was er geen enkel verschil van mening, ook niet in dit huis, over het antwoord op de vraag of Saddam Hoessein over massavernietigingswapens beschikte. Het ging om de politieke keuze die is gemaakt en de interpretatie daarvan. Daar ging het om. Dat is een totaal andere redenering die door heel veel landen is gevolgd, ook door de Nederlandse regering. Dat waren alle landen die de interventie hebben gesteund. Ik voel mij wat dat betreft niet eenzaam.

De heer **Bakker** (D66): Het begrip preventief berust op het feit dat de Engelse en Amerikaanse regering het nodig vonden om een acute dreiging te construeren. Het ging hen niet meer om die resoluties. Daarover hebben wij inderdaad jarenlang, zelfs twaalf jaar lang discussie gehad. Dat is inderdaad een feit. Daarnaast

vonden de Britten en Amerikanen het nodig om die acute dreiging te construeren. Dat brengt Blair nu in zijn eigen Blair witch project.

Minister **De Hoop Scheffer**: Het gaat nu om een zeer scherpe interpretatie van de woorden. Ik heb bewust gesproken over een reële dreiging. Mijn vierde hoofdopmerking is tevens een antwoord aan de heer Bakker. Hij moet nu oppassen dat hij niet achteraf de bewijslast omdraait. Ik heb keer op keer gezegd en ik zeg het nog maar eens, ook tegen de heer Eurlings en de heer Wilders dat je niet achteraf de redenering moet hanteren dat the absence of proof tegelijkertijd the proof of absence is. Het feit dat er tot nu toe geen massavernietigingswapens zijn gevonden, mag niet tot de conclusie leiden dat zij er niet zijn of waren. Dat is omkering van de bewijslast. Dat is altijd de lijn geweest die door de VN in alle resoluties is gehanteerd. Ik zeg het nog een keer en dan hou ik erover op: het ging er niet om dat inspecteurs, de VN of de Nederlandse regering moesten bewijzen dat er massavernietigingswapens waren. De bewijslast lag bij het regime van Saddam Hoessein dat antwoord moest geven op alle vragen die in de loop der tijd door de wereldgemeenschap, dat wil zeggen de VN, zijn gesteld. Ik verwijs naar de 128 vragen uit het clusterdocument die niet adequaat beantwoord zijn. Daar ging het om.

De heer **Bakker** (D66): Dat ben ik met de minister eens. Voor de Britten en Amerikanen had dat dan toch voldoende moeten zijn om op basis daarvan die oorlog te beginnen? Wij zijn die oorlog niet begonnen, zij zijn hem begonnen. De Nederlandse regering heeft hem gesteund. Zo is de verhouding. De Britten en Amerikanen vonden het echter niet genoeg. Daarvoor was die acute dreiging nodig. Waarom was dat zo? Waarom heeft men dat gedaan? Wat was de achtergrond? Was dat alleen de binnenlandse politieke situatie van Blair? Het punt is dat u zich hebt geschaard achter een coalitie van landen die op die basis een oorlog is begonnen. U hebt zich dus ook te verantwoorden over die basis.

Minister **De Hoop Scheffer**: De Nederlandse regering heeft politieke steun uitgesproken voor de militaire interventie op basis van de politieke keuze die wij hebben gemaakt -- uw fractie deelde die keuze op dat moment niet; dat is volstrekt legitiem -- naar aanleiding van datgene wat in een aantal jaren door de Veiligheidsraad is vastgesteld, culminerend in resolutie 1441. Zeker, je kunt twisten over de rechtvaardiging van het moment waarop het is begonnen. Dat is waar; je kunt zeggen -- ik heb zojuist tegen de heer Koenders gezegd dat ook ik dat lang heb gezegd -- dat het misschien nog twee of drie maanden langer had kunnen duren. De Nederlandse regering trok de conclusie dat alles wat voorlag aan bewijsmateriaal -- ik zal het niet allemaal nogmaals noemen -- en resolutie 1441, die het drie of vier keer over massavernietigingswapens heeft, voldoende door de Veiligheidsraad gegeven legitimiteit opleverden om steun uit te spreken aan de militaire interventie. Dat is het verhaal.

De heer **Koenders** (PvdA): Was het maar zo. U zegt terecht dat de bewijslast bij Irak lag; dat is helemaal geen punt van discussie. Het ging om het moment waarop. Dat is niet onbelangrijk, want er waren een heleboel stellingnames, waaronder die van Blix -- ik kan u de quotes geven -- waaruit blijkt dat er, op het moment waarop Irak beter gaat samenwerken, bij het Verenigd Koninkrijk en de VS minder geneigdheid is om door te gaan met de inspectie. Dat is dus een politieke keuze om tegen het advies van Blix in, op basis van intelligence waarvan de regering zelf zegt dat zij die gecheckt heeft, te zeggen dat er niet langer kan worden gewacht. Dat had te maken met de sfeer op dat moment, waarop er inlichtingenrapporten waren van Powell, Cheney en van de Engelsen, die zeiden dat het uur nu daar was. U weet net zo goed als ik dat dit te maken had met de toenmalige troepenopbouw en dat men daarom op dat moment moest toeslaan; daarom werden de VN-inspecteurs in de steek gelaten. Daarom vraag ik concreet wat u bedoelt met de zin in de brief dat de informatie van de zojuist genoemde inlichtingendiensten pas bij de uiteindelijke oordeelsvorming van de regering is betrokken na zorgvuldig getoetst te zijn door de MIVD en de AIVD. Dan is het toch logisch dat de Kamer met betrekking tot die rapporten over aluminiumbuizen, scripties die waren overgeschreven en een aantal andere punten die volstrekt niet klopten, vraagt of u ons zou willen melden hoe en op basis waarvan u dat heeft getoetst? Die rapporten waren voor uw politieke oordeelsvorming immers van belang. Mijn vervolgvraag is: waarom deed die informatie er eigenlijk toe? Natuurlijk werkte Irak niet mee. Daar hadden wij die intelligencerapporten niet voor nodig. Daar hadden wij Blix voor, die volmondig heeft erkend dat Irak onvoldoende samenwerkte. De brief is dus buitengewoon schimmig en roept buitengewoon veel vragen op.

Minister **De Hoop Scheffer**: Er is helemaal niets schimmigs aan. Ik houd de kern van de zojuist door mij aangegeven benadering staande. Die benadering is consistent en is door mij maanden in tig debatten in deze Kamer verdedigd. Daar gaat het om. Dat heb ik trouwens ook door mevrouw Huizinga en de heer Van der Staaij horen zeggen. Dat is de kern. Natuurlijk worden daarnaast ook informatie-uitwisseling in de

intelligence-community tussen allerlei diensten -- Nederlandse diensten en buitenlandse diensten -- en openbare informatie -- wij hebben immers internet; rapporten komen ook op websites terecht -- betrokken bij de uiteindelijke oordeelsvorming door de Nederlandse regering. Zoals ik afgelopen zaterdag al in een interview heb gezegd, blijft resolutie 1441 echter de kern van het verhaal. Collega Kamp zal vanwege zijn directe verantwoordelijkheid uitgebreider ingaan op het MIVD-rapport, maar als je informatie krijgt, toets je die natuurlijk. Het zou wel heel dwaas zijn als je dat niet zou doen. Dan zou mijn stelling nooit staande gehouden kunnen worden dat de Nederlandse regering onder alle omstandigheden een eigen afweging heeft gemaakt. Wij hebben niet in iemands kielzog gevaren.

Nu nog even het overstapje over het Kanaal: laten wij eerst eens afwachten wat daar aan de overkant wordt bewezen. Ik vind het reuze makkelijk om van tevoren te zeggen dat premier Blair enorme problemen heeft. Laat dat nou eerst aangetoond worden. Blair heeft in de aanloop naar de Irakese oorlog in ieder geval politiek leiderschap getoond, maar men mag datgene wat op dit moment in het Verenigd Koninkrijk gebeurt, niet transponeren op een debat in Nederland. De Nederlandse regering is op het punt van resolutie 1441 en op het punt van de diensten en de toetsing volstrekt helder geweest.

De heer **Koenders** (PvdA): Ik probeer de Engelse positie niet naar Nederland te transporteren. Dat is een andere situatie. Ik ga letterlijk af op wat u zelf zegt. U erkent dat de oordeelsvorming naast de kern van de zaak zelf ook is beïnvloed door informatie van bondgenoten, de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk. U kunt niet hebben gemist dat over een aantal van deze rapporten grote discussie is in de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk, sommige zaken zijn bewezen, andere niet. U hebt de afweging mede gemaakt op basis van de toetsing door de Nederlandse inlichtingendiensten. Het is toch redelijk, dat de Kamer op zo'n cruciaal moment vraagt om meer en precieze informatie over hoe de toetsing is gedaan. Dat is geen kwestie van wantrouwen, maar van een democratisch recht. In allerlei landen in onze omgeving gebeurt het ook.

Of u het met mijn redenering eens bent, is een tweede, maar ik vraag u te voldoen aan het verzoek van een aantal fracties in deze Kamer om deze informatie aan de Kamer voor te leggen. Dat verzoek is gedaan gezien de aard van het probleem, de serieusheid van de beslissing die toen is genomen en het feit dat wij in de toekomst vaker te maken zullen krijgen met beslissingen over massavernietigingswapens en terrorisme. Ik zie in de Grondwet niets dat zich daartegen verzet en roep u daarom op die informatie te geven. Daarmee kunnen mogelijk alle misverstanden worden weggenomen.

Minister **De Hoop Scheffer**: Mede naar aanleiding van uw optredens in de media, waartoe u overigens het volste recht hebt, is die vraag van de zomer al door de heer Kamp beantwoord: wij zijn daartoe niet bereid. De heer Kamp zal er straks uitgebreider op ingaan in verband met de MIVD. Wij zijn daartoe niet bereid, omdat naar ons oordeel de Kamer geconfronteerd is geweest met een vaste lijn. Daarom is die passage in de brief opgenomen. Ik ga mijzelf nu enigszins herhalen. Die vaste lijn was dat de politieke interpretatie van de situatie in Irak en het niet voldoen aan resolutie 1441 de kern en basis zijn geweest van de stellingname van de Nederlandse regering. Daarbij is andere informatie betrokken. Ook daaruit hebben wij onze politieke conclusies getrokken. Ik vind dat de verantwoordelijkheden van regering en Kamer niet moeten worden vermengd. Dat doet u nu in de vraag die u mij stelt. Mijn antwoord op die vraag is dus negatief.

De heer **Koenders** (PvdA): Daartegen maak ik ernstig bezwaar. De regering neemt hier een politieke stelling in. Zij heeft volgens haar op een bepaalde basis een besluit genomen. Dat is haar goed recht. Vervolgens zegt de minister dat dit is gebeurd mede op basis van bepaalde rapporten. Die rapporten staan in het buitenland onder stevige kritiek. Zijns inziens gaat de Kamer op de stoel van de regering zitten als zij haar democratische plicht wil doen en zich daartoe beroept op artikel 68 van de Grondwet, dit om te horen hoe de toetsing door de regering is uitgevoerd. Ik vind dat een ernstige zaak. Waarom kan hier niet wat in veel landen (Australië, Engeland en Amerika) wel kan? Waarom bent u niet opener? Om een beeld te geven van de omgang met het parlement aldaar wijs ik erop dat de voorzitter van de inlichtingendiensten in Engeland publiekelijk op een aantal cruciale punten antwoord geeft. Ik hoop dat dit iets opheldert. Wat hebt u te verbergen?

Minister **De Hoop Scheffer**: Nu stelt u de kernvraag. Zo hebt u van de zomer ook geopereerd. U zegt dat het geen wantrouwen is, maar dat was het wel.

De heer **Koenders** (PvdA): Het is geen wantrouwen. Het is een kwestie van het controleren van de regering. Ik geloof u best op uw blauwe ogen.

Minister **De Hoop Scheffer**: U vraagt mij: wat hebt u te verbergen? Is dat wantrouwen of niet?

De heer **Koenders** (PvdA): Ik vraag het, omdat u de informatie niet wilt geven.

Minister **De Hoop Scheffer**: U hebt, niet net, maar van de zomer, gezegd dat de regering de Kamer op het verkeerde been heeft gezet. De vraag die u nu stelt, ligt in die lijn. Wij hebben niks te verbergen. De minister van defensie zal er straks uitgebreider op ingaan en aangeven dat je er niet aan kunt beginnen om rapporten van AIVD en MIVD in handen van Kamerleden te geven, omdat dit voor de positie van die diensten, voor mensen in den vreemde en dus voor de positie van de regering buitengewoon veel negatieve consequenties heeft.

De **voorzitter**: De minister van Buitenlandse Zaken geeft al aan dat de minister van Defensie er straks op zal ingaan. Ik stel de Kamer voor, daarop op dit punt te wachten.

De heer **Koenders** (PvdA): Dat vind ik prima, maar ik wil nog wel iets rechtzetten. De minister kan hier niet beweren dat ik heb gevraagd om alle inlichtingenrapporten met alle bronnen open. Iedereen begrijpt dat inlichtingenrapporten moeten worden behandeld met een zekere mate van vertrouwelijkheid en dat daarin waar nodig bronnen moeten worden weggestreept. Dat is heel wat anders dan een njet op een democratisch recht van de Kamer om te bekijken hoe de toetsing is gebeurd.

Minister **De Hoop Scheffer**: Het ging er mij om dat de heer Koenders in de aanloop naar dit debat de indruk heeft gewekt dat de regering iets te verbergen heeft. De minister van Defensie zal hierop straks nader ingaan vanwege zijn directe verantwoordelijkheid voor de MIVD. Het rapport van de MIVD is natuurlijk niet het enige rapport, er is uiteraard veel meer informatie.

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): Ik vind het opvallend dat de minister steeds meer afstand neemt van de Engelse en de Amerikaanse positie en de eigenstandige positie verdedigt. Los van die rapporten blijft natuurlijk wel de cruciale vraag: waarom vond de regering dat uur U was genaderd. In resolutie 1441 staat inderdaad dat Irak een laatste kans krijgt, maar niet op welk moment die laatste kans verglijdt. De vraag is dan waarop de regering zich heeft gebaseerd toen zij besloot dat Nederland politieke steun zou gaan verlenen, juist als zij dat in volstrekte eenzaamheid zonder overleg met Engelsen heeft gedaan.

Minister **De Hoop Scheffer**: Het antwoord is even kort als simpel: op resolutie 1441 en de weigering van het regiem van Saddam Hoessein om mee te werken.

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): Dit is echt zuivere retoriek. Als ik zeg dat resolutie 1441 niet het moment van oorlogsvoering dicteert en de minister is het daarmee eens, kan hij niet zeggen dat het moment is bepaald door die resolutie. Dit is een cirkel.

Ik herhaal dat resolutie 1441 geen uitsluitel geeft over de vraag wanneer de laatste kans van Irak verglijdt. De regering heeft zich gebaseerd op andere, aanvullende informatie. Mijn vraag is: welke informatie was dat en wat gaf de doorslag.

Minister **De Hoop Scheffer**: Dit is weer een andere vraag. Ik zal eerst antwoord geven op de eerste vraag. Als mevrouw Halsema mij vraagt waarop de Nederlandse regering uiteindelijk haar politieke keuze heeft gebaseerd, antwoord ik dat zij zich heeft gebaseerd op resolutie 1441. Waarom op dat moment? Omdat de Nederlandse regering vond dat het lang genoeg had geduurd dat Saddam Hoessein absoluut niet meewerkte aan hetgeen waartoe hij in de afgelopen 11 jaar was verplicht, terwijl in resolutie 1441 werd vastgesteld dat Irak over massavernietigingswapens beschikte. Je kunt van mening verschillen over het moment, maar ik vind dit uit de mond van mevrouw Halsema niet zo sterk, omdat zij ook met een nadere resolutie zou hebben gezegd: dit kan niet. Het moment waarop is natuurlijk altijd een politieke keuze. Daarmee kun je het eens zijn of niet, maar wij vonden met een groot aantal andere landen dat het lang genoeg had geduurd en dat het over en uit moest zijn.

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): Met een beperkt aantal andere landen en zonder steun van de Veiligheidsraad, ik vind het redelijk cruciaal om dit op te merken. De vraag blijft waarom de regering tot die politieke conclusie kwam op dat moment, want ik mag aannemen dat die niet alleen was gebaseerd op "good feeling", maar ook steunde op feiten. De vraag is nu: welke feiten.

Minister **De Hoop Scheffer**: Zij nam die beslissing, omdat het lang genoeg had geduurd. Ik bestrijd de redenering dat dit zonder machtiging van de Veiligheidsraad is gebeurd. De Nederlandse regering betreft de stelling dat dit wel met instemming van de Veiligheidsraad is gebeurd, omdat resolutie 1441 daarvoor alle mogelijkheden biedt. Ook daarover verschillen wij van mening. Ik bestrijd de stelling van mevrouw Halsema dat de oorlog is begonnen zonder machtiging van de Veiligheidsraad. Die is met machtiging van de Veiligheidsraad begonnen.

Het ging inderdaad niet om een wijziging van het regiem. Ik vind wel dat wij staan voor de vraag -- ook internationaal-rechtelijk -- of en hoe je moet optreden tegen regiem die zich schuldig maken aan onzichtbare schending van de mensenrechten. Daarbij moet je uiteraard binnen het VN-kader blijven. Ik denk dat het internationale recht op dit punt zeker incompleet is, maar dit is stof voor een ander debat.

De heer Koenders heeft gelijk, als hij opmerkt dat ik hier nooit heb gezegd dat het om regime change gaat. Achteraf ben ik wel blij dat ik gezegd heb dat het een zegen is. De heer Bakker heeft terecht gesproken over een massavernietigingsregime. Het was een van de meest moordzuchtige regimes met het ene massagraf na het andere. Hoe je het ook wendt of keert, wij mogen ondanks alle huidige ellende van aanslagen en onze meningsverschillen, blij zijn dat de wanstaltige, moorddadige dictator is verdwenen.

Ik erken dat het gemakkelijker is om een oorlog te winnen dan om de vrede te winnen. Het winnen van de vrede is dan ook een ongelooflijk moeilijke uitdaging. In Irak zal ook met waarheidscommissies gewerkt moeten worden. Daar moet een reiniging komen. In de aanloop naar de interventie, de oorlog, dachten wij kennis te hebben van de verschrikkingen in Irak. Welnu, na wat ik er nu van weet, kan ik zeggen dat die toen echter veel en veel erger zijn geweest. Dit wilde ik toch nog een keer gezegd hebben.

Alle woordvoerders hebben gesproken over de rol van de Verenigde Naties. Ik ben het met hen eens dat wij in een vaste lijn moeten streven naar een substantiëlere, grotere rol van de Verenigde Naties in Irak in het kader van het winnen van de vrede. Die rol moet gericht zijn op het zo snel mogelijk teruggeven van Irak aan de Irakese bevolking. Daar gaat het om. Ik kan dan ook toezeggen dat premier Balkenende en ik die boodschap helder overbrengen in onze gesprekken aanstaande maandag en dinsdag in Washington. Ik weet dat dit een moeilijke boodschap is en ik weet dat er een rolverdeling gevonden moet worden tussen enerzijds de Autoriteit, de volkenrechtelijke verantwoordelijkheden van de bezettende mogendheden, en anderzijds de VN. Die zie ik heel graag aan het hoofd van nation building, gebruik makend van hun ervaringen in andere delen van de wereld, zoals de Balkan. Wij zullen daarnaar streven.

In resolutie 1500 is een stapje gezet. De heer Van der Staaij heeft daarnaar geïnformeerd. Ik denk aan een hernieuwde oproep van de Veiligheidsraad aan de leden van de VN om bij te dragen aan de veiligheid in Irak, zoals de beveiliging van de VN-missie in Irak. Die moet goed zijn afgestemd met de Autoriteit. Er mag namelijk geen sprake zijn van vermenging van verantwoordelijkheden. Dit zou moeten leiden tot een versterkte inbreng van de VN in het proces naar een democratisch soeverein Irak. Ik noem voorbeelden: steun aan het constitutionele proces, het inrichten, het begeleiden en het waarnemen van verkiezingen, alsook het verzorgen van de legitimatie van de IGC. Hiermee doel ik op de interim council. In resolutie 1500 is hiertoe een kleine stap gezet. Ik zal deze voorbeelden ook overbrengen.

Ik kan mij ook voorstellen dat de bestuurder van de CPA, de heer Paul Bremer, ter informatie rechtstreeks aan de Veiligheidsraad gaat rapporteren, zonder dat daarbij afbreuk wordt gedaan aan de huidige command- en control-lijnen. Wij zouden kunnen denken aan het multilaterale trust fund. In dit verband noem ik evenals de heer Koenders de Europese Unie. Die moet daarin dus een belangrijke rol kunnen spelen. Dit zal niet eenvoudig zijn. Wie vanmorgen de kranten opensloeg, zag dat de tweede man op het State department daarover ook een aantal opmerkingen heeft gemaakt. Daarvan moeten wij gebruik maken.

De Europese Unie moet op dit punt haar uiterste best doen om één lijn te trekken. Ik herhaal dat de Europese stem in Amerika alleen maar wordt gehoord als er met één stem wordt gesproken en niet, als het vier of vijf stemmen zijn. Dit is een van de heel dure lessen van de Irak-oorlog, hoe je er ook tegenover staat. Ik zeg de Kamer toe dat de Nederlandse regering een actieve bijdrage levert aan het op één lijn krijgen van de landen van de Europese Unie en het blijven streven naar een nieuwe resolutie van de Veiligheidsraad die een aantal van de elementen bevat die ik zojuist heb genoemd.

Dit dan met inachtneming van de verantwoordelijkheden. Ik zou mij kunnen voorstellen dat dit zou kunnen leiden tot een hernieuwde discussie over aard, karakter en samenstelling van een stabilisatiemacht.

De heer **Koenders** (PvdA): Het leek of de minister mijn gedachten las, want dat was het element dat ik nog even wilde horen. Er is een idee gelanceerd door Kofi Annan dat eigenlijk hierom draait dat je een soort multinationale macht van de VN zou moeten hebben, onder Amerikaans commando, wat de mogelijkheid zou scheppen om meer landen in een stabilisatiemacht op te nemen. Ik vind dat idee heel belangrijk en ik mag aannemen, als ik de regering goed begrijp, dat ook zij dit type gedachte of misschien deze gedachte zelf op

een zeer actieve wijze aan president Bush wil overbrengen. Er is daar immers een gevecht en wij hebben Nederlandse troepen daar, die alleen effectief kunnen opereren als dit soort veranderingen snel plaatsvinden.

Minister De Hoop Scheffer: Op het opereren van de Nederlandse troepen zal de minister van Defensie ingaan. Wij moeten ook even oppassen. Ik ga uiteraard niet zo ver als mevrouw Halsema die zegt: haal de troepen terug als die structuur niet verandert. De Nederlandse regering vindt dat resolutie 1483 meer dan voldoende basis biedt voor de aanwezigheid van de Nederlandse militairen in Zuid-Irak. Ik zeg er uitdrukkelijk bij dat rekening gehouden moet worden met de onderscheiden verantwoordelijkheden; dat is een heel moeilijk proces. Wij zullen over dit type ideeën -- dat zeg ik de heer Koenders en de Kamer toe -- ongetwijfeld nog komen te spreken, als wij terug zijn uit Washington. Daarna is er overigens de bijeenkomst van de EU-ministers van buitenlandse zaken in Italië. Als wij die twee evenementen achter de rug hebben, zou ik het op prijs stellen om op dat moment met de Kamer verder te discussiëren over deze buitengewoon belangrijke vragen.

Voorzitter. Er is door vele sprekers al gezegd dat je absoluut niet kunt beweren dat het goed gaat in Irak. Ik heb de aanslag op de VN-hoofdkwartier genoemd, maar het geldt ook voor een aantal andere aanslagen. De heer Wilders heeft gevraagd naar de opvatting van de Nederlandse regering in dezen: welke informatie heeft de Nederlandse regering over de achtergrond en de herkomst van die aanslagen? Wat duidelijk is -- dat is geen informatie waarvan de heer Wilders van zijn stoel zal vallen -- is dat Irak op dit moment een verzamelaarsplaats lijkt te worden van allerlei soorten terroristen. Ik denk dat de stelling niet te houden is dat de wijze waarop de aanslagen op de ambassade van Jordanië en op het hoofdkwartier van de VN zijn gepleegd, in ieder geval wijst op betrokkenheid van islamitische radicalen. Immers, die maken bij uitstek ook gebruik van zelfmoordaanslagen. Ik zeg met de heer Wilders dat Ansar al-Islam vóór de oorlog een terroristische groep was in Noord-Irak met toen slechts lokale betekenis. Ik heb geen verdere informatie dat eventuele islamitische radicalen die samenwerken met restanten van de Ba'athisten, afkomstig zijn uit de Ansar al-Islam, maar wij delen uiteraard ook op dit soort punten de ook wat meer vertrouwelijke rapportages. Ik heb daar op dit moment, helaas, geen helderder antwoord op dan ik de heer Wilders op dit moment kan geven.

De heer **Wilders** (VVD): Ik zeg de minister dank voor het antwoord. Een vraag die ik ook van plan was straks aan de minister van Defensie te stellen, is de volgende. Uit welke landen komt die groeiende groep islamitische terroristen vandaan? Heeft de minister daar wel informatie over?

Minister De Hoop Scheffer: Niet concreet, maar ik durf wel te zeggen dat zij uit vele windstreken komen, ook al omdat het, zo heb ik mij laten informeren, buitengewoon gemakkelijk is om op sommige punten de grens met Irak over te komen.

De heer **Wilders** (VVD): Dan hebben wij het over landen als Saoedi-Arabië, Iran en noem maar op? Ik zou het toch op prijs stellen als u de moeite zou nemen om de Kamer daarover te informeren, want het is natuurlijk niet alleen voor de veiligheid maar ook voor de buitenlandse politiek enorm van belang om te weten uit welke landen niet of onvoldoende wordt opgetreden tegen terroristen die Irak ingaan. Ik zou het op prijs stellen, als u ons daar nader over zou willen informeren.

Minister De Hoop Scheffer: Ik begrijp de vraag van de heer Wilders en uiteraard zal dit ook geschieden. Als ik zeg "uit alle windstreken" dan noem ik niet bepaalde landen. Wij krijgen overigens, uit mijn hoofd gezegd, op 30 september een debat in de Kamer over een aantal elementen dat bij de vragen van de heer Wilders betrokken is. Ik zeg hem toe dat ik mijn uiterste best zal doen om zoveel mogelijk informatie te vergaren.

Hij zal mij niet willen bestrijden als ik zeg dat dit niet zo'n geweldig simpele opdracht is.

Noord-Irak blijft verhoudingsgewijs rustig en een mogelijke rivaliteit tussen belangrijke Koerdische families en hun partijen -- de KDP en de PUK -- wordt op dit moment onderdrukt. Er bestaat een Turks sprekende minderheid in Irak. Er zit ook een lid van die minderheid in de governing council die wel als een kanaal voor Turkije en dus als een anti-Koerdische invloed wordt gezien. Er is van de vrees die daaruit zou kunnen worden afgeleid op dit moment nog niet veel gebleken. Een echt probleem in Noord-Irak is wel dat Saddam Hoessein daar de laatste jaren een arabiseringsbeleid heeft gevoerd, met name in het deel dat onder zijn controle stond: Kirkuk en omstreken. Toen zijn vele Koerden verdreven en vervangen door Arabieren. Koerden komen nu terug en eisen hun huizen en grond op. Dat geeft spanningen maar heeft gelukkig tot op heden nog niet geleid tot ongeregelde toestanden.

De heer Wilders heeft ook aandacht gevraagd voor de jonge al-Sadr beweging en de onrust en activiteiten van al-Sadr. Uiteraard dient het lawaai van al-Sadr ertoe om de beweging in de belangstelling te houden. Elke provocatie die tot een confrontatie met de coalitie leidt, werkt in haar voordeel want dan heeft zij aandacht.

Het is belangrijk om de contacten met de hogere shi'itische hiërarchie goed te houden en te bezien of deze hogere hiërarchie die wel bepaalde eigen belangen heeft, optreedt tegen de jonge al-Sadr. Ik heb van onze zojuist uit Irak zijn teruggekeerde mensen begrepen dat in ieder geval ten aanzien hier dit punt de hogere shi'itische hiërarchie zou moeten worden benaderd.

De heer **Wilders** (VVD): In de brief van de regering staat dit soort informatie niet. Nogmaals, er staat dat er overleg plaatsvindt en dat het allemaal de goede kant opgaat. Ik zou de minister willen vragen, de Kamer spontaan te informeren op het moment dat er binnen de shi'itische gemeenschap in het zuiden verkeerde dingen gebeuren zodat wij dat niet uit de krant hoeven lezen. Wij kunnen dan hier erover praten. Nogmaals, de Nederlandse troepen zitten in dat zuidelijke deel. Het is voor ons enorm belangrijk.

Minister **De Hoop Scheffer**: Ik erken dat. Vanwege de taakverdeling hebben collega Kamp en ik afgesproken dat hij uitgebreider zal ingaan op de situatie in het zuiden omdat daar de Nederlandse troepen opereren.

Ik kan de vraag van de Wilders positief beantwoorden maar herhaal dat dit niet simpel is. Wij hebben het personeelsaantal op de ambassade teruggebracht vanwege de aanslag op het VN-gebouw. Er zit een zeer beperkte staf, maar wij zullen uiteraard ook op dit punt zoveel mogelijk informatie trachten te vergaderen van niet-openbare en openbare bronnen en deze voor zover mogelijk aan de Kamer doen toekomen.

De minister voor Ontwikkelingssamenwerking is niet hier omdat zij op dit moment in de ministerraad aanwezig is. Daar worden belangrijke discussies gevoerd. Ik hoop dat de Kamer het ons niet kwalijk zal nemen dat wij hebben afgesproken dat ik haar verantwoordelijkheid vandaag voor mijn rekening neem.

Dan iets over de stand van zaken rond de hulp. Waarom is besloten niet meer massief actief te zijn in Irak op het gebied van ontwikkelingssamenwerking? Mevrouw Van Ardenne is een aantal malen ingegaan op de redenen daarvoor, namelijk dat Irak in potentie een buitengewoon rijk land is. Voorts zit Ontwikkelingssamenwerking wat dit betreft in een niet al te gemakkelijk parket, gelet op dat wat voortvloeit uit het Strategisch akkoord en het Hoofdlijnenakkoord in de richting van haar begroting. Dan moet je dus keuzen maken. Wij hebben ervoor gekozen niet massaal steun te verlenen aan Irak, maar dat wil niet zeggen dat er niets gebeurt. Een aantal sprekers heeft gewezen op de CIMIC, de civiel-militaire samenwerking en die 50.000 euro. Het bataljon is daar momenteel mee aan de gang. Ik wijs er overigens op dat de Nederlandse militairen geen hulpverleners zijn, al weten wij uit ervaring dat zij daar uitstekend in zijn. Dat hoor je van iedereen. Ook De Mello meldde mij in mijn laatste gesprek met hem dat hij vond dat onze mensen goed zijn, niet alleen in het vervullen van militaire taken, maar ook als het gaat om het, hearts en minds, winnen van het vertrouwen van de bevolking. Ik hoop dat het goed blijft gaan, maar militairen zijn geen hulpverleners. Het uitgangspunt is 50.000 euro per vredesoperatie, maar dat is geen bovengrens. Het hoeft echter ook niet tien keer zoveel te worden. Mijn collega van Defensie en ik hebben de eerste voorstellen uit de regio ontvangen. Op dit moment is een beperkte overschrijding van de 50.000 euro te verwachten. Ik acht dat volstrekt acceptabel. Wij zullen in een later stadium mogelijk ook kijken naar de inzet van middelen uit het Vredesfonds.

De heer **Wilders** (VVD): Dank daarvoor. Stel dat als gevolg van allerlei projecten sprake is van een verdubbeling van die 50.000 euro. Begrijp ik goed dat de regering dan geen veto uitspreekt?

Minister **De Hoop Scheffer**: Wij staan open voor een overschrijding van de 50.000 euro. Wij staan ook open voor een discussie over het Vredesfonds als er sprake is van serieuze projecten, maar ik herhaal dat militairen geen hulpverleners zijn. In de richting van mevrouw Huizinga merk ik op dat wij ervoor moeten oppassen dat via die projecten een vermenging plaatsvindt tussen de verantwoordelijkheden van de CPA en de stabilisatiemacht. Daar zal Defensie scherp op letten. Binnen dit raam hoef ik de interventie van de heer Wilders niet van een ontkennend antwoord te voorzien, maar er zijn grenzen. Ik wijs wat dat betreft ook op wat er vanuit de begroting van Ontwikkelingssamenwerking multilateraal al wordt bijgedragen. Dat moeten wij ook niet vergeten. Het gaat daarbij ook om zeer forse bedragen.

De heer Van As ondersteunde de brief van de Nederlandse regering. Ik zeg met hem dat de situatie in Irak precair is. Nation building is een buitengewoon ingewikkeld proces.

Ik kan mij vinden in de bodemredenering van mevrouw Huizinga inzake de blijvende non compliance in het kader van Resolutie 1441, zoals ik al in mijn inleiding heb gezegd. Ik heb ook gezegd dat er een sterker VN-mandaat moet komen en dat het om die reden uitermate belangrijk is dat Europa het onderling eens wordt. Mevrouw Huizinga noemde in dit verband de Franse positie. Ik deel haar zorg dat de opstelling die noodgedwongen na de aanslag is gekozen door IMF, de Wereldbank en de ICRC een domper zet op de wederopbouw. Die mensen zijn er werkelijk voor nodig. Daarom is het ook zo belangrijk dat een aantal essentiële beveiligingstaken van belangrijke humanitaire instellingen ter hand worden genomen. Duidelijk is

dat men bij aanslagen kiest voor soft targets. Dat wil zeggen relatief eenvoudige, matig beschermde doelen. Je kunt in een land als Irak – en nergens ter wereld – er niet voor zorgen dat alle soft targets bewaakt worden. Het is duidelijk dat dit uiteraard niet geldt voor de activiteiten en instellingen die mevrouw Huizinga noemde. Overigens is nog niet geheel duidelijk wat de VN-houding en de houding van Sergio Vieira de Mello is geweest in Irak rond de bescherming van dat gebouw. Als men daar zeer zwaar en uitgebreid coalitie omheen had gezet, had het risico kunnen bestaan van een vermenging van belangen die men niet wilde.

Voorzitter. Ik meen dat ik op hoofdpunten op de interventie van mevrouw Halsema ben ingegaan. Zij heeft terecht opgemerkt dat een nieuwe VN-resolutie nodig is in het kader van de nation building. Terecht heeft zij aandacht gevraagd voor een politiemissie. Er moeten zeer grote aantallen politiefunctionarissen worden opgeleid. Als er één ding is waar de Iraki behoefte aan hebben, is het aan Irakese politieagenten en niet aan buitenlandse politieagenten.

In de redenering van de heer Van der Staaij kan ik mij vinden. Ik ben ingegaan op zijn oproep over het hoge profiel van ontwikkelingssamenwerking. Tevens heb ik een opmerking gemaakt over Resolutie 1500 en de werkverdeling. Ik ben hem nog een antwoord schuldig op zijn vraag over de Assyrische christenen. Het aantal Assyrische christenen in Irak wordt geschat op 4% van de bevolking. Op 25 leden van de governing council komt dat uit op één lid. Ik zeg daarbij dat de bevolkingscijfers in Irak niet exact bekend zijn. Indien uitgegaan wordt van de 2 miljoen van de heer Van der Staaij zou het neerkomen op een kleine 8% van de bevolking. Wij moeten echter niet over cijfers twisten. Het is een buitengewoon lastig probleem. Ik ben het met de heer Van der Staaij eens dat bij de verantwoordelijkheidsverdeling in Irak aandacht dient te bestaan voor alle minderheden, zeker omdat zij enorm onderdrukt zijn. Dat geldt ook voor de Assyrische minderheid.

Voorzitter. Terecht vroeg de heer Eurlings zich af hoe met de steeds groter wordende terroristische dreiging moet worden omgegaan. Hij vindt dat er een omgeving moet worden geschapen waarin organisaties als de Verenigde Naties en het internationale Rode Kruis weer op sterkte kunnen komen. Ik heb gezegd dat de premier en ik ons bij ons bezoek aan de Verenigde Staten volgende week zullen inzetten voor de ook door de CDA-fractie zo gewenste grotere VN-rol. Ik wil de heer Eurlings, evenals de heer Koenders, van harte gelukwensen met zijn kandidaat-lijsttrekkerschap.

Dat zal hem er ongetwijfeld toe dwingen -- ik ken de heer Eurlings -- zich onvermoeibaar in te zetten voor de noodzaak om aan de Europese buitenlandse politiek en aan de Europese politiek inzake veiligheid een gezicht te geven. Ik zeg dat in alle ernst, want dat gezicht is volstrekt afwezig geweest bij het onderwerp waarover wij spreken. Dat verdient geen herhaling. Ik denk dat de heer Eurlings hier, maar ook in het Europees parlement daaraan altijd een belangrijke bijdrage zal leveren. Ondanks het gebrek aan formele bevoegdheden moet hij er niet voor schromen zijn mond ook daar open te doen over dit soort onderwerpen.

In de aanloop naar de oorlog verschilde ik ten principale van mening met de heer Van Bommel en dat is nog steeds zo. Hij zei aan het slot van zijn betoog, dat ik op geen enkele manier kan onderschrijven, dat de Nederlandse regering de verdenking op zich laadt, iets te verbergen. Dat is niet het geval. Ik zal niet herhalen wat ik daar zojuist over heb gezegd, al was het maar om des tijds wille. Nogmaals, het is volstrekt legitiem om te zeggen dat het moment om de oorlog te beginnen niet daar was. Dat is volstrekt juist. Ik hoopte alleen dat, indien aan bepaalde voorwaarden in de ogen van de SP-fractie wel was voldaan, ook de SP-fractie bereid was om politieke steun te verlenen. Ik weet dat toen om politieke en militaire steun is gevraagd. Die is toen gegeven op grond van heel bijzondere politieke omstandigheden. Dat is waar. Daar moet je niet moeilijk over doen; je moet het evenmin ontkennen. De Nederlandse regering blijft de politieke steun ten volle verdedigen. Dat heb ik vanmorgen weer gedaan.

Ik heb net uiteengezet dat het grote verschil tussen Cambodja en Irak is dat Cambodja aan buitengewoon grote armoede leed, zeker op het moment dat wij daar massaal ondersteuning verleenden. Tot op zekere hoogte lijdt dit land daar nog steeds aan. In Irak is de situatie heel moeilijk omdat essentiële voorzieningen zoals water en elektriciteit nog ontbreken. Ik ben het met een aantal sprekers eens dat aansluiting daarvan een veel hogere prioriteit moet krijgen dan tot nu toe het geval is geweest. Ik hoop dat de heer Bakker mijn redenering kan volgen dat wij in Irak voor een andere lijn hebben gekozen wat de hulp en samenwerking betreft.

Minister **Kamp**: Mevrouw de voorzitter. Ik ga allereerst in op de rapporten van de MIVD, op de veiligheidssituatie in Irak, in het bijzonder in de provincie Al-Mutannah, vervolgens op de eerste ervaringen van de Nederlandse militairen werkzaam in dat gebied en op de onderwerpen CIMIC, verarmd uranium en het feit dat een eerste groep Nederlandse militairen vier maanden in Irak verblijft. Ten slotte probeer ik de overige aan ons gestelde vragen zo goed mogelijk te beantwoorden.

Allereerst spreek ik mijn dank uit voor de steun en het vertrouwen die wij hebben gekregen van de heer Van As als woordvoerder van de LPF-fractie. Uiteindelijk gaat het daar natuurlijk om. De regering is namelijk gehouden haar werk zo goed mogelijk te doen. Zij kan dat alleen als zij de steun en het vertrouwen van het

parlement, dus van de fractie van de LPF en van de andere fracties, geniet. Wij zullen ons inspannen om de steun die er is, te behouden en voor het overige die steun te verwerven.

Ik begin met het geven van een reactie op de opmerkingen van de heer Koenders, mevrouw Halsema en anderen over de rapporten van de MIVD. In algemene zin is het goed om ons te realiseren dat de MIVD niet zomaar informatie aan ons geeft en niet zomaar rapporten van Engelse of Amerikaanse collega-diensten aan de Nederlandse regering doorspeelt. De MIVD verzamelt gegevens, uit openbare bronnen, uit eigen bronnen, van zusterdiensten of van anderen. Die gegevens worden vervolgens zelfstandig geanalyseerd. Dat is hun werk.

Nadat zij die gegevens hebben geanalyseerd, komen zij met een beoordeling en conclusies. Die worden aan de regering voorgelegd. Dat gebeurt dagelijks. Het is de Kamer bekend dat ik dagelijks rapporten van de MIVD krijg. Verder wordt mijn collega van Buitenlandse Zaken geïnformeerd, voorzover wij dat wenselijk achten en voorzover hij dat zelf wenselijk acht, en dat is frequent. Verder is er direct contact met andere collega's in het kabinet, waarbij zij desgewenst in staat worden gesteld om rechtstreeks met de MIVD te communiceren.

Die wijze van gegevensverzameling is het werk van de MIVD. Zij zijn integer en professioneel. Zij weten dat de regering snel en adequaat geïnformeerd moet worden, wil zij haar werk goed kunnen doen. Dat betekent dat het hun verantwoordelijkheid is, die zij graag nemen, om ons van goede informatie te voorzien. De MIVD bekijkt voortdurend of het werk dat hij gedaan heeft, naar behoren is gedaan. De MIVD is van mening dat het werk dat hij gedaan heeft wat betreft informatie over en uit Irak in orde is geweest.

Mijn mensen op het ministerie en ikzelf hebben dat nog een keer gecheckt en gekeken welke informatie wij hebben gekregen van de MIVD, want dat is de bron die dat allemaal bij ons brengt. Wij hebben gekeken wat er bij ons is gekomen, hoe wij dat hebben beoordeeld en hoe wij de Kamer daarover hebben geïnformeerd. Wij zijn tot de conclusie gekomen dat dit op een correcte wijze is gebeurd.

Daarbij speelt, zoals mijn collega De Hoop Scheffer al zei, dat wij niet uitsluitend informatie van de MIVD krijgen. Wij krijgen ook informatie uit andere bronnen, bijvoorbeeld van de AIVD. Die informatie nemen wij samen en daar trekken wij onze conclusies uit.

De heer **Bakker** (D66): Ik twijfel niet aan de uiteenzetting van de minister, dat alle mogelijke bronnen, zoals de Amerikaanse en Britse rapporten, op integere en professionele wijze zijn gecheckt. Wij weten uit de media en uit de brief dat hij de rapporten niet naar de Kamer wil sturen. Daar heb ik begrip voor. Kan hij iets zeggen over de algemene teneur van de rapporten van de MIVD en de AIVD? Wat voor type informatie, met wat voor type filter, zijn die rapporten geweest bij de informatievoorziening aan de Nederlandse regering?

Minister **Kamp**: De heer Bakker doelt op de informatie die de MIVD krijgt van zusterdiensten. De MIVD kijkt hoe die informatie eruit ziet en of deze klopt met informatie waar hij op andere wijze de beschikking over heeft gekregen. Vervolgens kijkt hij hoe de conclusies van die andere dienst tot stand zijn gekomen. Dan wordt beoordeeld of die informatie zo naar de regering kan worden doorspeeld, dan wel dat zij met kanttekeningen naar ons wordt gebracht, dan wel dat zij op andere wijze in de vorm van conclusies naar ons toe wordt gebracht.

De heer **Bakker** (D66): Waren er in dit geval kanttekeningen? Zo ja, wat was de teneur daarvan? Ik vraag het niet precies, want die informatie kunt u niet geven.

Minister **Kamp**: De MIVD is in algemene zin erg voorzichtig. Tot dusver is mij niet bijgebleven dat informatie die van zusterdiensten via de MIVD bij ons komt, wordt aangescherpt. Het is eerder zo dat zij wat genuanceerd wordt en dat er wat kanttekeningen bij geplaatst worden, als algemene opmerking.

De heer **Koenders** (PvdA): Misschien mogen wij nu wat specifiekere worden. In de brief van de regering staat dat deze informatie in de uiteindelijke oordeelsvorming over de vraag van oorlog en vrede is betrokken, na zorgvuldig te zijn getoetst door MIVD en AIVD. Ik heb daar drie korte vragen over. Is die toetsing mede gebaseerd op eigen inlichtingen van beide inlichtingendiensten? Hebben zij ook mensen ter plekke gehad? Er wordt een tamelijk grote broek aangetrokken, als het gaat om de toetsingscapaciteit van Nederland. De minister brengt het nu veel bescheidener, als een aantal kanttekeningen.

In de brief staat dat het onder andere gaat om de presentatie van de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Powell. De minister-president heeft in het slotdebat gezegd dat hij dat een goede presentatie vond. In het MIVD-rapport staat een andere kwalificatie van het type informatie dat daar is aangedragen. Welke toetsing heeft hierbij plaatsgevonden en wat is de eindconclusie hierover?

In het debat in Engeland is vorige week gezegd dat de minister een advanced copy heeft gehad van het rapport van zijn Engelse collega. Kan hij dat bevestigen? Wat was de analyse van de MIVD van de kernelementen van dat alarmerende rapport van september 2002?

Minister **Kamp**: Ik beschik niet over een advanced copy. Mij is niet bekend dat iemand op mijn ministerie over een advanced copy beschikt. Het is niet uitgesloten dat andere leden van de regering die eigen contacten hebben waarvoor zij verantwoordelijk zijn, wel daarover beschikken. Ik heb daar geen zicht op. Zelf beschik ik daar niet over.

De heer **Koenders** (PvdA): Zou de minister van Defensie niet de informatie krijgen van een collega als die een advanced copy kreeg van een belangrijk alarmerend inlichtingenrapport uit Engeland? Zou hij dat voor zich houden? Kunt u bevestigen dat de Nederlandse regering geen advanced copy heeft gekregen van de Engelse regering, zoals deze week in de hoorzitting in Engeland naar voren is gekomen?

Minister **Kamp**: Ik kan alleen naar eigen kennis antwoorden. Ik heb geantwoord op de vraag over welke informatie en stukken ikzelf beschik. Ik sluit niet uit dat anderen over die stukken beschikken. Ik heb daar geen rechtstreekse informatie over. Ik ben ervan overtuigd dat ik de informatie die aan mij gegeven kan worden en die voor mij belangrijk is van mijn collega's krijg. Daar heb ik geen enkele twijfel over.

De heer **Koenders** (PvdA): Het gaat om een belangrijk rapport van een inlichtingendienst. Deze week is in Engeland specifiek aan Nederland gerefereerd. Hoe kunt u nu zeggen dat bij een belangrijke beslissing die u als minister van Defensie moet nemen, u niet zeker weet of een collega dat rapport heeft? Dat is toch onbegrijpelijk?

Minister **Kamp**: Ik heb naar beste weten de vraag van de heer Koenders beantwoord. Hij vraagt of ik over iets beschik. Ik antwoord dat ik daar niet over beschik, maar dat het denkbaar is dat anderen daar wel over beschikken en dat ik aanneem dat voor zover deze van belang is ik die informatie zou hebben gekregen. Ik heb geen reden daaraan te twijfelen. Evenmin heb ik reden, te twijfelen aan het feit dat ik de beschikking had over die informatie waarover ik moest beschikken om de beslissingen die ik heb genomen, te kunnen nemen.

Er waren mij nog twee vragen gesteld. Ik weet niet van ieder MIVD-rapport dat bij mij komt hoe het is getoetst, wat eigen informatie is en hoe de analyse is gemaakt. Ik kan alleen in algemene zin schetsen hoe de situatie is. De MIVD beschikt zelf over informatie, krijgt informatie, koppelt deze aan elkaar en maakt een analyse. Dat is de taak van de MIVD. Het is een professionele dienst. Hij doet dat integer, komt met informatie bij mij. Ik ben tot de conclusie gekomen, nadat ik die nog eens bekeken heb dat de informatie die bij mij is gekomen op de goede wijze door ons is beoordeeld en verwerkt. Die informatie is op de goede wijze aan de Kamer doorgegeven, ook door die informatie te koppelen aan informatie die wij uit andere bronnen ter beschikking kregen.

De heer **Koenders** (PvdA): Ik heb u schriftelijk drie series vragen gesteld en u vervolgens een brief van de commissie voor Buitenlandse Zaken gestuurd over dit punt. Daarop antwoordt u dat u alleen algemeen inzicht hebt. Dat is toch niet aanvaardbaar? Als de Kamer u vraagt op welke manier u met die rapporten bent omgegaan, kunt u toch niet zeggen dat u slechts algemeen inzicht hebt en ongeveer weet hoe die toetsing is gegaan, dat u daarop vertrouwt en aanneemt dat die goed is, terwijl daarover overal debatten worden gehouden? Het is toch onbegrijpelijk dat de minister van Defensie niet eens weet of zijn collega's belangrijke Engelse rapporten hebben? Dat is verbijsterend.

Minister **Kamp**: Dat was de eerste vraag waarop ik al geantwoord heb. Op de andere vraag antwoord ik dat het niet alleen gaat om één rapport of één punt dat de heer Koenders onder mijn aandacht brengt. Het gaat om alle informatie waarover ik de beschikking krijg. Ik moet weten dat die informatie op de goede wijze verzameld is, gecombineerd is met andere informatie, dat er een goede analyse van wordt gemaakt en dat die op de goede manier bij mij komt. Ik ben er iedere dag bij om dat te controleren en te beoordelen. Ik weet ook dat de MIVD kritisch is op de wijze waarop men het eigen werk doet. Vervolgens heb ik de manier waarop het ministerie en ik daarmee omgaan, ook ten opzichte van de Kamer en mijn collega's, aan een beoordeling onderworpen. Ook daarover ben ik tot de conclusie gekomen dat die in orde is.

Ik kan de Kamer dus zeggen dat het staatsrechtelijke principe, namelijk dat de regering het parlement informeert, op dit punt staande gehouden kan worden. Het is belangrijk dat dit gebeurt. Niet de AIVD of de MIVD informeert het parlement. Nee, zij informeren de regering, de regering bekijkt die informatie, trekt daaruit conclusies en informeert daar de Kamer over, zowel over de conclusies als over de overwegingen die

daarbij gemaakt zijn. Dat is de gebruikelijke wijze waarop de regering moet functioneren. Ik vind dat dit de algemene wijze is waarop de regering moet omgaan met informatie. Ik kan mij voorstellen dat ook het parlement vindt dat de regering op die wijze met informatie moet omgaan. Het is de verantwoordelijkheid van de regering om het parlement adequaat te informeren.

Het tweede punt is dat ik die informatie van de MIVD in de eerste plaats krijg om ervoor te zorgen dat wij ons werk goed kunnen doen. Specifieker: ik moet ervoor kunnen zorgen dat degenen die in opdracht van ons in Irak zijn, 1170 militairen, op een verantwoorde wijze hun werk kunnen doen. Dat betekent dat ik alle relevante informatie van de MIVD moet hebben en dat die informatie niet van overbodige nuances moet worden voorzien en niet versluierd moet worden. Ik moet snel alle informatie krijgen die mij in staat stelt om beslissingen te nemen die belangrijk zijn voor de veiligheid van -- in dit geval -- onze mensen in Irak. Het is niet goed als de MIVD-informatie die naar mij gaat, geformuleerd wordt met de gedachte dat het steeds mogelijk is dat die informatie naar de Kamer of een Kamercommissie gaat en dus in de openbaarheid kan komen. Dat zou ertoe leiden dat die informatie in een minder bruikbare vorm bij mij komt. Dat zou niet in het belang zijn van onze mensen die zijn uitgezonden naar het buitenland.

Voorzitter: Cornielje

Minister **Kamp**: Ik voeg hier nog een derde overweging aan toe. De MIVD is voor een groot deel afhankelijk van informatie die van zusterdiensten wordt verkregen. Wij geven informatie aan andere diensten en wij krijgen informatie terug van zusterdiensten van de MIVD. Bij die andere diensten mag niet de indruk ontstaan dat informatie die naar Nederland gaat, via het parlement in de openbaarheid kan komen. Dat zou ertoe leiden dat er minder informatie naar de MIVD gaat, dat ik als verantwoordelijke binnen de regering minder informatie krijg en dat ik mijn werk dus minder goed kan doen en niet zo goed kan handelen in het belang van onze mensen in het buitenland.

Tot slot een vierde opmerking in dit verband. Voor zover wij de algemene weergave van de opvattingen van de MIVD aan de Kamer kunnen geven zonder belangen te schaden, staat die in het jaarverslag dat de MIVD aan de Kamer heeft gestuurd. Ik geef daaruit een paar citaten: "Het is mogelijk dat Irak nog over een restant chemisch strijdmiddel beschikt", "Irak heeft mogelijk een forse hoeveelheid chemische strijdmiddelen weten te verbergen", "Irak bezit de kennis om een eenvoudige chemische kop op een ballistische raket te monteren", "De grootste dreiging ging echter uit van Iraks kennis en kunde om artilleriegranaten en raketten te voorzien van chemische strijdmiddelen", "Het is aannemelijk dat Irak een onbekend aantal middellangeafstands raketten voor de inspecteurs heeft verborgen". Dat soort algemene, voor de Kamer relevante informatie kan en is in het jaarverslag gegeven. Op grond van die algemene informatie, op grond van het feit dat het parlement op het punt van de informatieverstrekking op de regering mag vertrouwen, gegeven het feit dat de belangen van de Nederlandse militairen gebaat zijn bij onze wens dat de MIVD onbekommerd met informatie bij ons kan komen en gegeven het feit dat er geen enkele aanwijzing is dat er bij de MIVD, op mijn ministerie of ergens anders binnen de Nederlandse overheid op dit punt iets is mis gegaan, geloof ik dat de Kamer genoeg kan nemen met de informatie die op dit moment door de regering beschikbaar is gesteld.

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): Het duurde even, maar ik heb een correctie op de staatsrechtelijke interpretaties van deze minister. De minister heeft jegens de Kamer geen informatierecht, maar een informatieplicht. Dat is de plicht om de Kamer zo volledig mogelijk en juist te informeren. Het gaat met name om het eerste, "zo volledig mogelijk". Er is in deze Kamer, anders dan de minister lijkt te denken, niet gesuggereerd dat de MIVD geen correcte procedures heeft gevolgd. Daar gaat de discussie niet over. De discussie gaat over de aard van de informatie die de MIVD ter beschikking heeft gesteld aan de regering. De minister zegt dat er kanttekeningen zijn geplaatst.

De **voorzitter**: Ik dring aan op een korte interruptie.

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): Ik kom tot de kern, maar de minister heeft een nogal lange aanloop genomen.

De **voorzitter**: Ja, maar u hebt een termijn gehad. Interrupties zijn ervoor om kort, bondig en spits een opmerking te maken waarop kan worden gereageerd. Ik zeg dat maar even omdat vandaag ook nog het belangrijke wetsvoorstel inzake werk en bijstand behandeld moet worden. De aanvang daarvan was gepland om 14.30 uur, maar dat halen wij al op geen stukken na. Als iedereen nu kort en bondig is, kunnen wij dat wetsvoorstel vandaag nog afhandelen; anders wordt dat problematisch.

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): Als u mij mijn interruptie laat afmaken, ben ik zo klaar. De vraag is wat de aard is van de kanttekeningen die de MIVD heeft geplaatst. Is dat: het valt allemaal wel mee, die Engelse en Amerikaanse informatie is wel een beetje ruig, maar gaat wat te ver, zo'n vaart zal het niet lopen, er is geen acute dreiging? Of ging het om het tegengestelde? In welke mate heeft de MIVD-informatie het regeringsstandpunt beïnvloed? Dat is de vraag waarom het gaat. Daarover willen wij graag gegevens.

Minister **Kamp**: Mevrouw Halsema heeft gezegd dat wij een plicht hebben tot informatie aan de Kamer. Wij hebben de plicht de Kamer goed te informeren. Wij hebben niet de plicht, de Kamer kopieën te sturen van alle MIVD-rapporten.

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): Dat is ook niet gevraagd.

Minister **Kamp**: Wij moeten de MIVD-rapporten tot ons nemen. Wij moeten ook andere informatie tot ons nemen. Vervolgens moeten wij uitgaande van de informatie waarover wij beschikken een juist beeld aan de Kamer presenteren. Dát is onze taak.

U vraagt wat de conclusie is over de informatie met betrekking tot Irak waarover de MIVD en de regering de beschikking hadden. De MIVD vindt dat het hele proces om de regering en via de regering de Kamer te informeren goed is verlopen. Ik ben tot de conclusie gekomen dat het op mijn ministerie ook naar behoren is verlopen. Ik ben dus tot de conclusie gekomen dat de Kamer adequaat en goed is geïnformeerd, dat wat wij hebben gezegd verantwoord was en dat het nodig was dat te zeggen. Ik constateer dat er geen enkele aanwijzing is dat dit niet het geval is. Ik permitteer mij te zeggen dat de Kamer erop mag vertrouwen dat zij volledig en juist wordt geïnformeerd door de regering.

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): Vertrouwen tussen Kamer en regering mag altijd worden verondersteld. Als oud-parlementariër weet u heel goed dat er anders een groot probleem is. Alleen, vertrouwen ontstaat niet zomaar. Het is meestal gebaseerd op feitelijke gegevens. Ik stel u nog één keer de vraag of u bereid bent om in ieder geval in algemene termen inzicht te verlenen in de aard van de MIVD-informatie. U hoeft niet zoals premier Blair, die een andere democratische opvatting is toegedaan, alle rapporten openbaar te maken. Gaf die informatie een acute dreiging weer, of niet?

Minister **Kamp**: Wij hebben de Kamer in algemene en in meer specifiekere termen geïnformeerd. Ik heb een aantal citaten in specifiekere termen gegeven uit het jaarverslag van de MIVD. Voor het overige is de Kamer geïnformeerd via de brieven die mijn collega De Hoop Scheffer haar mede namens mij heeft gestuurd en via brieven die ik zelf heb gestuurd. De Kamer heeft alle informatie gekregen die van belang en relevant is. Ik ben evenwel niet bereid om onze mensen in het buitenland en de informatiepositie van de regering in gevaar te brengen door aan de Kamer op de een of andere wijze stukken beschikbaar te stellen die niet voor haar zijn bedoeld. Zodra u beschikt over informatie waaruit blijkt dat ambtenaren onder druk worden gezet, dat MIVD-rapporten verkeerd worden doorgegeven of dat de regering iets zegt, terwijl ambtenaren weten dat het heel anders is, en u het nodig vindt om in te grijpen en zelf naar de bron toe te gaan, kan dat natuurlijk gebeuren.

De heer **Koenders** (PvdA): Maar u bepaalt toch ...

De **voorzitter**: U hebt het woord helemaal niet gekregen.

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): Nog een laatste vraag.

De **voorzitter**: Nee, de minister vervolgt zijn antwoord.

Minister **Kamp**: Ik stel vast dat die aanwijzingen er niet zijn. Ik heb er niemand over gehoord. Ik kan alleen zeggen dat onze dienst op een integere wijze keihard werkt en het naar zijn en mijn overtuiging goed heeft gedaan. Uitgaande van dat gegeven plus het algemene vertrouwen dat het parlement in de regering mag hebben en het ontbreken van aanwijzingen dat er iets anders is, meen ik dat het verantwoord is dat de Kamer genoeg neemt met de informatie die namens de regering is verschaft.

De heer **Van Bommel** (SP): Volgens mij wil de Kamer proberen het beoordelingsvermogen van de regering te toetsen. Dat moet ook, omdat de regering op 30 september vorig jaar een brief heeft geschreven naar aanleiding van het Britse rapport waarin zij stelt, dat het beeld dat eruit naar voren komt, overeenstemt met haar eigen beeld. Dat betekent dat de informatie die door de inlichtingendienst aan de regering is verstrekt

absoluut relevant is. Daarin zou moeten staan of het hoofdbeschuldiging in dat rapport, namelijk dat Irak binnen drie kwartier met chemische dan wel biologische wapens zou kunnen aanvallen, juist is of moet worden genuanceerd. Ik vraag de minister dan ook of er op dat punt een nuance is gemaakt. Hij had deze brief anders nooit zo kunnen schrijven.

Minister **Kamp**: In de eerste plaats is een hoofdpunt dat, zoals collega De Hoop Scheffer heeft gezegd, in de VN-resolutie is geconstateerd dat er sprake is van dreiging van massavernietigingswapens uit Irak. In de tweede plaats is door ons duidelijk gemaakt dat de internationale gemeenschap afhankelijk was van de actieve medewerking van het regime van Saddam Hoessein voor openbaarheid over de dreiging die van zijn wapens uitging en die met rede door de internationale gemeenschap werd verondersteld. Die actieve medewerking is niet verkregen en dit heeft de internationale gemeenschap uiteindelijk tot de conclusie gebracht dat er een probleem was in Irak dat moest worden opgelost in het belang van de mensen in de wereld. Dit probleem is inmiddels opgelost en ik ben blij dat het is opgelost.

De heer **Van Bommel** (SP): De minister houdt een interessant betoog, maar hij gaat niet in op mijn vraag. De kernvraag is of hij is geïnformeerd over de periode van drie kwartier die in het rapport wordt genoemd en de eventuele vraagtekens die daarbij kunnen worden geplaatst of dat hij dit gewoon voor waar heeft aangenomen.

Minister **Kamp**: Wij nemen helemaal niets zomaar voor waar aan. Ik heb al uitgelegd hoe het gaat. De informatie komt binnen bij de MIVD en wordt daar beoordeeld. Er wordt nagegaan hoe men tot conclusies is gekomen en de informatie wordt getoetst aan andere informatie. De regering kijkt op haar beurt naar andere informatie waarover zij beschikt. Vervolgens bekijkt zij hoe zij op grond van al die informatie een juist beeld voor de Kamer kan schetsen, opdat de Kamer inzicht krijgt in de besluitvorming van de regering en hetgeen zij in de Kamer wil verdedigen. Zo is het hier ook gegaan, niet alleen in het geval dat de Kamer nu aanhaalt, maar in alle gevallen.

De heer **Bakker** (D66): Dit is het punt. Het antwoord van de minister is steeds opnieuw procesmatig; hij geeft aan hoe het is gelopen. Hij heeft mij niet horen vragen of hij de rapporten aan de Kamer wil sturen. Ik heb ook geen aanwijzingen dat het allemaal niet goed is gegaan. Hier is echter ook gevraagd naar de materiële aard van de kanttekeningen. Zo-even was Standpunt NL op de radio en de stelling was: Nederland is misleid over de oorlog in Irak. Ik vind dit niet zozeer, ik heb daarvoor ook geen aanwijzing, maar tweederde van de Nederlandse bevolking is het volgens dit programma wel eens met die stelling. Dit is het probleem. De minister heeft dus niet alleen een probleem met terugwerkende kracht, maar hij heeft ook een probleem met het behoud van het draagvlak van onze activiteiten in Irak. Wil de minister toch nog eens heel goed bij zichzelf nagaan of hij misschien ook materieel nog iets kan zeggen over de inhoud van de kanttekeningen van de MIVD? Bevestigen die het Amerikaans-Britse rapport of juist niet?

Minister **Kamp**: De heer Koenders heeft een motie aangehaald waarin om openbaarheid werd gevraagd. Mevrouw Halsema heeft om openbaarheid gevraagd. Anderen hebben om openbaarheid gevraagd, maar weer anderen in deze Kamer zien ook dat hier nog iets anders speelt. De regering moet het parlement informeren. De regering draagt verantwoordelijkheid voor 1170 mensen die in Irak onder moeilijke omstandigheden moeilijk werk moeten doen. De regering moet voor die mensen voortdurend de situatie in de gaten houden en zij moet dit doen op basis van informatie van de MIVD. Ik moet zeker weten dat ik alle informatie snel, onversluierd en zonder teveel nuances krijg zodat ik mijn werk goed kan doen. Ik wil dit op geen enkele wijze in gevaar brengen. Ik beschik over vele rapporten van de MIVD, want ik krijg iedere dag een rapport. Ik krijg met enige regelmaat extra rapporten en er worden evaluaties opgesteld door de MIVD en door het ministerie. De Kamer mag van mij aannemen dat de conclusies die wij daaruit trekken, verantwoorde conclusies zijn en dat de informatie die wij aan de Kamer verstrekken, adequaat en juist is. Mocht de Kamer ooit om de een of andere reden denken dat haar vertrouwen in de regering niet langer gerechtvaardigd is dan zal die zaak verder worden onderzocht, maar tot die tijd is mijn prioriteit dat ik ervoor zorg dat wij ons werk in Irak en in andere landen goed kunnen doen en dat de veiligheid van onze mensen op geen enkele wijze in gevaar komt.

De heer **Bakker** (D66): Ik geloof niet dat het vertrouwen hier in het geding is. Ik heb het niet in het geding gebracht en volgens mij heeft niemand dit gedaan, behalve de minister. Ik wil mijn vraag toespitsen. Zegt de minister nu dat als hij de Kamer materieel inzicht geeft in de aard van de kanttekeningen van de MIVD -- niet in al die andere rapporten, maar alleen in de specifieke rapportage over de Amerikaanse- en Britse informatie -- hij dan zijn informatiepositie van vandaag in gevaar brengt wat slecht zou zijn voor de veiligheid van de mensen in Irak?

Minister **Kamp**: Wat zou de bijzondere overweging van de Kamer kunnen zijn om dat tot een soort hoofdpunt te maken? Mijn collega is niet naar de Kamer gekomen om te zeggen dat er ergens binnen 45 minuten een raket van Saddam Hoessein kan ontploffen. Nee, hij is naar de Kamer gekomen en heeft daar geconstateerd dat er in VN-resoluties is vastgelegd dat er van Irak een dreiging uitgaat van massavernietigingswapens en dat de internationale gemeenschap wil dat die dreiging wordt weggenomen. De internationale gemeenschap kan zo'n dreiging niet accepteren. Die dreiging kon weggenomen worden door volledige, actieve openbaarheid en medewerking door het Irak-regime Saddam Hoessein. Saddam Hoessein heeft dat echter niet gedaan en tegen deze achtergrond is de regering tot de conclusie gekomen dat het nodig was om politieke steun te geven aan de actie die door de coalitiepartners (Verenigde Staten, Verenigd Koninkrijk en Australië) is ondernomen. Daar gaat het om.

Ik geloof niet dat er bij de Kamer de overweging kan zijn dat zij moet afwijken van wat ik zojuist heb gezegd. Dat is dat de Kamer kan vertrouwen op de informatie die de regering geeft. Ik vind het ook niet verantwoord dat de Kamer daarvan afwijkt. Ik wil graag de informatiestroom van de militaire inlichtingendienst naar mij 100% houden. Alles wat daar afbreuk aan doet, is niet in het belang van Nederland en de Nederlandse militairen nu in Irak en straks in andere landen. Wij moeten namelijk nog heel lang door met dit soort operaties.

De **voorzitter**: Ik stel mij voor dat de minister zijn beantwoording vervolgt en zo mogelijk tot een afronding daarvan komt.

Minister **Kamp**: Dat laatste zal moeilijk zijn, want ik heb pas één van de vele punten kunnen behandelen.

Voorzitter. Ik kom te spreken over de veiligheidssituatie in de Irakese provincie Al Muthanna, waar wij een specifieke verantwoordelijkheid dragen. In algemene zin is de situatie daar nog steeds relatief rustig. Wij hebben dan ook nog steeds de verwachting, iets meer dan de hoop, dat dit zo blijft, mits de algehele situatie in Irak niet verslechtert. Niettemin moeten wij ernstig rekening houden met toenemende dreiging van vooral kleinschalige, terroristische aanslagen.

De Kamer weet hoe de situatie is in Irak. In het noorden van Irak zijn de Koerden in de meerderheid, in het midden van Irak, centraal-Irak, zijn de Soennieten in de meerderheid en in het zuiden van Irak zitten de Sji'ieten. De laatstgenoemden zijn slachtoffer geweest van Saddam Hoessein. Dit betekent dat de algemene houding van de Sji'ieten in zuid-Irak naar ons, alsook de Engelsen en de Amerikanen, positief is. Men verwacht terecht van ons dat wij aan hen ruimte bieden. De Sji'ieten kunnen zich zo snel mogelijk organiseren en hun prioriteiten bepalen, alsmede hun bijdrage leveren aan de regering van de steden in de provincie Al Muthanna en de andere provincies in het zuiden van Irak. Zij kunnen ook bijdragen aan de regering van heel Irak. Wij proberen daar de omstandigheden voor te creëren. Wij zijn er voor hen; dat stralen wij uit.

Er zijn vele opmerkingen te maken over bepaalde groeperingen van de Sji'ieten. De heer Wilders heeft daarover terechte opmerkingen gemaakt. Zo hebben zij geen democratische traditie. Zij hebben tientallen jaren meegemaakt dat geweld samenging met macht. Zij proberen nu inhoud te geven aan het democratiseringsproces dat voorzichtig is gestart. Natuurlijk worden zij beïnvloed vanuit het buitenland en door mensen met een fundamentalistische achtergrond. Er zijn daar dus zeker risico's. Het afgelopen weekeinde is er ook een bomaanslag gepleegd op een van de vertegenwoordigers van een sji'itische beweging.

Heel bemoedigend vind ik de reactie van SIRI, de grootste sji'itische organisatie, dat de inschatting is dat die bomaanslag niet van andere sji'itische groeperingen is of van de Soennieten, maar van resten van het oude Baath-regime die proberen om de huidige situatie te destabiliseren. Ik vind dit een zeer verantwoorde reactie. De wijze waarop men zich opstelt tegenover onze vertegenwoordigers in zuid-Irak, onze militairen, is ook bemoedigend. De meest extremistische groepering van de Sji'ieten heeft een bijzonder jonge leider en die heeft harde uitspraken gedaan. Collega De Hoop Scheffer heeft die al aangehaald. Ik heb echter gemerkt dat die uitspraken niet goed vallen bij de andere Sji'ieten in de provincie Al Muthanna. Als gevolg daarvan heeft die jonge leider zich gematigd en een wat andere opstelling gekozen.

Het is van belang dat wij erin slagen om de algemene levenssituatie voor de mensen in al-Muthanna te verbeteren. Het betreft een situatie die moeilijk is, onder moeilijke klimatologische omstandigheden, met resten van een oorlogssituatie en in een gebied dat lang verwaarloosd is door de landsregering. Ik ben er al met al van overtuigd dat als wij daarin slagen, als wij de mensen perspectief kunnen geven en er, kortom, in slagen om ons werk dat wij daar moeten doen, goed te doen, wij dan zullen zien dat de veiligheidssituatie er verder kan verbeteren. Het is zeker niet gezegd dat dit gaat lukken, maar er is wel een goede kans dat het gaat lukken. Wij kunnen er zelf aan bijdragen door op de goede wijze te opereren. Ik ben weliswaar bezorgd maar toch hoopvol over de ontwikkelingen met betrekking tot de veiligheid in het zuiden van Irak.

Op dit moment kan ik zeggen dat er een toenemende dreiging is van professionele aanslagen, niet zozeer in al-Muthanna maar in het overige gebied in het zuiden van Irak. Er worden ook professionele aanslagen gepleegd, maar wij hebben nog steeds de indruk dat wat er speelt in ons gebied, aanslagen of incidenten zijn die gerelateerd zijn aan criminaliteit en aan ontevredenheid van de bevolking over de algemene situatie. Wij denken dat het mogelijk is om die situatie te beheersen op de wijze waarop wij nu actief zijn in het gebied. Ik denk dat wij daar de mensen voor hebben, goed opgeleide mensen, en dat wij er voldoende middelen voor hebben. Ik denk ook dat wij op voldoende wijze met anderen kunnen samenwerken en dat onze contacten met de Irakese instituties die in dat gebied aan het groeien zijn, hoopvol zijn. Ik geloof dus dat wij een goede kans hebben om te slagen in de ambitieuze taak die wij daar in het zuiden van Irak op onze schouders hebben genomen.

Er is gevraagd door mevrouw Huizinga en de heer Van der Staaij, maar ook door anderen, of ik iets wil zeggen over de eerste ervaringen van de Nederlandse militairen in dat gebied. Ik heb al gezegd dat wij hebben kunnen constateren dat de Irakese instituties daar aan het opkomen zijn en dat wij overal mensen hebben met wie wij over de situatie van de bevolking kunnen overleggen. Wij kunnen ook met de vertegenwoordiger van de autoriteit -- de CPA, de samenwerking tussen het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten -- op een goede wijze samenwerken. Wij hebben gezien dat het leger in Irak in opbouw is en dat de politie er in opbouw is. In ons gebied is veel Irakese politie aanwezig en wij werken samen met die politie. Wij zijn bezig te helpen bij de opbouw van de politiebureaus daar en wij merken dat de scholen er weer opgebouwd worden. Wij zijn bezig om allerlei kleine dingen te doen -- ik kom daarop terug in het kader van wat ik zal zeggen over CIMIC -- die duidelijk maken aan de bevolking dat wij er zijn om hen te helpen. Als er mensen zijn die in strijd met de belangen van de bevolking handelen dan treden wij op. Tot tweemaal toe heeft inmiddels vuurcontact in dat gebied plaatsgevonden; wij laten niet met ons spelen. Wij weten dat de veiligheid van de mensen daar bedreigd wordt door individuen. Wij proberen die ook aan te pakken, zoveel mogelijk in samenwerking met de opkomende Irakese instanties in het gebied.

Onze mensen in dat gebied zijn tot dusverre ook druk geweest met het opbouwen van onze kampementen. Wij moeten op drie plaatsen aantallen mensen laten werken en de situatie waarin wij er kwamen, was niet zodanig dat wij konden zeggen: hier zijn wij, wij pakken de koffer uit en wij gaan aan het werk. Wij moesten het zelf opbouwen en wij zijn daar een flink eind mee gevorderd. Alle definitieve locaties zijn inmiddels betrokken. Wij gaan dat in de tweede helft van september afronden en kunnen ons dan op onze overige taken concentreren. De eerste daarvan is het patrouilleren in het gebied; daar zijn wij inmiddels flink mee bezig. De tweede taak is het begeleiden van transporten. De bevolking heeft aan veel gebrek en dat betekent dat het onze taak ook is om de aanvoer van noodzakelijke middelen voor de bevolking te beveiligen. Daar wordt een flink deel van de energie van onze militairen in gestoken.

Over de CIMIC-inzet kan ik, aansluitend bij wat de collega van Buitenlandse Zaken heeft opgemerkt, zeggen dat wij ons moeten realiseren dat wij daar niet 1170 ontwikkelingssamenwerkers naartoe hebben gestuurd. Wij hebben er 1170 militairen naartoe gestuurd en die 1170 militairen moeten, om hun militaire werk goed te doen, goed contact hebben met de bevolking. Dat betekent ook dat je samen met de bevolking dingen in gang moet zetten.

Uit die 50.000 euro zijn daarvoor de eerste middelen beschikbaar. Wij kunnen met de CPA overleggen over aanvullende middelen. Mocht het nodig zijn om voor bepaalde activiteiten aanvullende middelen uit Nederland beschikbaar te krijgen, zal ik daarover spreken met mijn collega's die mij op dat punt nog nooit hebben terug gefloten.

Tien van onze mensen zijn bezig met CIMIC-activiteiten. Dat is een grote groep. Verder is er een aanvulling van vier mensen uit ons disaster assistance response team. Deze mensen ondersteunen de CIMIC-mensen. Ook is er de mogelijkheid om specialistische capaciteit van de CIMIC-group north in te zetten. Daarover vindt overleg plaats. Er is ook contact met het bedrijfsleven. Er is een missie van het bedrijfsleven gepland en wij proberen al dat soort dingen goed op elkaar te laten aansluiten. Naar mijn mening wordt daarmee een betekenisvolle inspanning voor de bevolking geleverd. Bovendien wordt er een goede bijdrage geleverd aan het goed kunnen functioneren van onze militairen wat hun militaire verplichtingen betreft.

De heren Van Bommel en Bakker hebben gesproken over de kwestie van het verarmde uranium. Gewoon uranium komt overal in het milieu voor, ook in ons eigen lichaam. Uranium wordt gebruikt voor de nucleaire industrie. Een restproduct is verarmd uranium. Dat is dus minder radioactief dan gewoon uranium. Het is tot 40% minder radioactief dan natuurlijk uranium. Het wordt op verschillende manieren gebruikt, o.a. als contragewicht in vliegtuigen en als afschermingsmateriaal voor sterke stralingsbronnen. Het wordt ook gebruikt voor pantserplaten in tanks en het wordt toegepast in munitie. In algemene zin kan wordt gezegd dat onderzoek dat tot dusver is verricht en dat is geëvalueerd door de Gezondheidsraad, niet heeft geleid tot de conclusie dat wij bang moeten zijn voor een aantoonbaar verhoogd risico vanwege dat verarmd uranium. Wij menen echter dat het wel noodzakelijk is om voorzichtig te zijn. Als wij weten dat er in bepaalde munitie

verarmd uranium heeft gezeten, blijven wij daarvan weg of bejegenen wij dat met de nodige voorzorgsmaatregelen. Over de kwaliteit van de voorzorgsmaatregelen bestaat geen misverstand. Daarover heeft overleg met de Gezondheidsraad plaatsgevonden. Wij hebben vastgesteld dat in het desbetreffende gebied geen sporen zijn van apparatuur of materieel waar een dreiging van verarmd uranium omheen hangt. Voor zover dat incidenteel wel het geval is, worden alle noodzakelijke voorzorgsmaatregelen getroffen.

Ik heb de Kamer reeds gezegd dat er in de Golfoorlog van 1991 munitie met verarmd uranium is gebruikt. In de afgelopen oorlog is er in het gebied rondom al-Muthanna uitsluitend incidenteel sprake geweest van gevechten. Wij hebben de Kamer op grond van door de Amerikanen verstrekte informatie meegedeeld dat daar geen munitie met verarmd uranium is gebruikt. Naar aanleiding van informatie die ons naderhand heeft bereikt, ook vanuit de Kamer, hebben wij deze vraag nogmaals uitdrukkelijk bij de Amerikanen neergelegd. De Amerikanen zijn bezig te onderzoeken wat er precies aan munitie is gebruikt in Irak en waar. Zodra wij over die informatie beschikken en deze relevant is voor de kwestie die nu aan de orde is, zullen wij de Kamer daarover vanzelfsprekend informeren.

Oorspronkelijk zouden onze mensen voor zes maanden naar Irak gaan. Inmiddels heb ik besloten om hen na vier maanden te laten vervangen. De meeste woordvoerders vinden onze argumentatie plausibel.

Het gaat om de combinatie van zeer hoge temperatuur en voortdurende last van zand en stof in dat gebied. Dat pakt negatiever uit op de inzetbaarheid van onze militairen dan ik had verwacht. Dat betekent dat de taken die bij ons bekend waren, namelijk de opbouw van de accommodatie en het uitvoeren van patrouilles, onder druk kwamen te staan. Daar kwam nog de beveiliging van brandstof en andere transporten bij. Als geheel was de druk op onze militairen groter dan ik had verwacht. Daar kwam bij dat bij een uitzendperiode van zes maanden de mensen in de tussentijd twee weken met verlof zouden gaan, waardoor ik minder mensen beschikbaar had in het gebied. Die combinatie van een groter dan verwachte druk en het eigenlijk niet verantwoord vinden dat ik over minder mensen de beschikking zou hebben dan in het begin van de periode -- ik vond eigenlijk dat die mensen er de hele periode zouden moeten zijn -- heeft mij ertoe gebracht, de periode van zes maanden terug te brengen tot vier maanden. Dat zou in overeenstemming zijn met enkele andere landen, zoals overigens ook die zes maanden in overeenstemming waren met enkele andere landen. Op deze wijze kunnen wij ons werk goed doen, terwijl het ook voor onze militairen verantwoord blijft.

Er is gevraagd of een en ander niet inhoudt dat wij vooruitlopen op verlenging van de zes maanden met nog eens zes maanden. Dat is niet het geval. Onze eerste groep blijft vier maanden en onze tweede groep twee maanden, tenzij wij als regering tot de conclusie komen dat het gewenst is, daar nog een extra periode te blijven. Als wij tot die conclusie komen, leggen wij dat eerst aan de Kamer voor en vragen wij daarvoor instemming. Als de Kamer daarmee instemt, zal de tweede groep daar niet twee, maar vier maanden blijven, en dan kan er eventueel nog een derde groep voor nog eens vier maanden overheen. Ik weet niet, wanneer ik een besluit over een eventuele verlenging aan de Kamer kan voorleggen. Ik zal kijken, wanneer een dergelijk besluit moet worden genomen om de Kamer tijdig in staat te stellen, daarover mee te kunnen praten. De vraag is, wanneer ik over voldoende informatie kan beschikken om te beoordelen of dat gewenst is. Bovendien gaat het erom, wanneer die informatie ook bij onze mensen in Nederland bekend moet zijn, zodat men zich in voldoende mate kan voorbereiden op vertrek naar het gebied.

De heer **Koenders** (PvdA): De manier waarop de minister deze vraag beantwoordt, lijkt erop dat hij eigenlijk vindt dat er een verlenging zou moeten zijn, mits zich daartegen argumenten verzetten. Begrijp ik hieruit dat het de gedachtegang van de regering is om boven die zes maanden uit te gaan? Zo ja, dan zou dat voor mij nieuws zijn.

Minister **Kamp**: U zei "ja, mits", maar u bedoelt "ja, tenzij". Er is geen sprake van een "ja, tenzij". Wij zijn voor zes maanden een verplichting aangegaan, waarvoor wij de instemming van de Kamer hebben gekregen. Wij hebben toen al gezegd dat het denkbaar is dat er nog een periode van zes maanden achteraan zal komen, waarover wij ook met de Kamer hebben gesproken. Ik wil daar op geen enkele wijze op vooruitlopen. Ik probeer duidelijk te maken dat mijn besluit om de zes maanden terug te brengen naar vier maanden, daarmee geen verband houdt. Ik geef alleen aan dat het, gegeven het besluit van vier maanden, de vraag is hoe een en ander zich qua afwisseling zal gaan afspelen.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Zou het niet verstandig zijn als die duidelijkheid er is voordat de tweede groep afreist, gelet op de voorbereiding en de afweging?

Minister **Kamp**: Deze opmerking zal ik betrekken bij onze afweging. Ik zal kijken, wanneer wij voldoende zicht hebben op het al dan niet wenselijk zijn van nog eens zes maanden uitzending. Ik zal zoals gezegd kijken wanneer wij dat besluit moeten nemen om de Kamer voldoende tijd te geven en om de volgende groep tot in

de puntjes voorbereid te kunnen laten vertrekken. Ik zal daarbij de vraag betrekken of het mogelijk is, het vertrek van de tweede groep en duidelijkheid over uitzending voor twee of voor vier maanden, te combineren.

De heer Wilders heeft informatie gekregen dat er sprake zou zijn van onvoldoende onderhouden en gerepareerd materieel, dat we eerst zouden hebben gebruikt in Eritrea en dat nu in Irak problemen oplevert. Wij sturen zeker gebruikt spul naar Irak. We zijn bezig met drie tot vier operaties tegelijkertijd, en ons materieel gaat van de ene naar de andere operatie. In algemene zin hebben wij problemen met onze exploitatiebudgetten. Deze zijn bij Defensie al jaren te laag. Wij hebben de Kamer al in juni geïnformeerd over een proces dat bij Defensie gaande is om te zorgen dat deze budgetten op een voldoende hoog niveau komen.

Ik beschik niet over informatie waaruit blijkt dat er problemen met materieel zouden zijn. De informatie daarover komt naar mij toe vanuit ons crisisbeheersingscentrum. Ik heb zelf rechtstreeks contact met de commandant. Mijn souschef Operatieën van het crisisbeheersingscentrum is op dit moment in Irak. Kort daarna gaat onze plaatsvervangend chef Defensiestaf naar Irak. Ik ga zelf ook binnen een maand naar Irak. Wij kijken dus voortdurend hoe men daar werkt en hoe men het werk ervaart, ook gelet op de eventuele problemen met het materieel. Uit al die contacten is tot op heden niet naar voren gekomen dat er sprake is van iets anders dan wat nu bekend is, namelijk dat ons materieel te lijden heeft van zand, stof, de hoge temperatuur en de moeilijke condities. Wij zijn echter in staat om ervoor te zorgen dat alles functioneert, zoals het moet functioneren. Als ik merk dat dit niet zo is, dan neem ik maatregelen waardoor dat wederom het geval is.

Mevrouw Huizinga vroeg of er extra troepen nodig zijn voor Irak. Wat ons betreft is dat niet nodig, maar ik heb geen zicht op de totale situatie in Irak en wat daar vanuit militair perspectief voor conclusies aan zouden moeten worden verbonden. Wellicht zijn die 10.000 man in het gebied van de Engelsen onvoldoende. Misschien moet er wat bij. Hetzelfde geldt voor het gebied waar 140.000 Amerikanen zitten. Misschien moet er wat bij, maar misschien kan er ook wat af. Ik heb daar geen kijk op. Kijkend naar het gebied waar wij zitten, kan ik zeggen dat wij daar kunnen doen wat wij moeten doen.

Wij nemen de Amerikaanse CIMIC-projecten over. Mevrouw Huizinga vraagt zich af of dat niet leidt tot onduidelijkheid bij de Irakezen, in die zin dat wij niet iets apart zijn, onderdeel van de bezettingsmacht uitmaken en helpen om de zaak daar te stabiliseren. Als men echter is begonnen een school, een politiebureau, een weg of een watervoorziening te verbeteren, dan gaan wij daar gewoon mee door. Daar stoppen wij niet mee. Mocht het verschil tussen de ene en de andere situatie niet duidelijk zijn, dan zullen wij dat naar vermogen proberen duidelijk te maken. Als de Irakezen in Zuid-Irak echter tot de conclusie komen dat de Amerikanen hun best doen voor de Irakezen en dat de Nederlanders dat ook doen, dan hebben zij gelijk, want dat is een feit. Wij doen net zo goed ons best als de Amerikanen. Wij doen dat in het belang van de mensen in Irak.

Mevrouw Huizinga vroeg voorts of er sprake is van een nieuw virus waar onze militairen last van zouden hebben. Dat zou kunnen, maar dat is dan na 11.00 uur vanmorgen gebeurd. Tot dat tijdstip was dit niet het geval. Men heeft daar in het begin wel last gehad van een virus. Toen zijn 120 mensen ziek geweest. Ze zijn echter vrij snel hersteld. Wij hebben er veel medici zitten. Er is ook een veldhospitaal. Wij zijn in staat daar goed op te reageren. Wij hebben deze problemen dus vrij snel kunnen oplossen. Daarna zijn er geen nieuwe problemen opgetreden.

Mevrouw **Huizinga-Heringa** (ChristenUnie): Ik heb in een krant het bericht gelezen dat er na een vrij onschuldig virus inmiddels een dodelijk virus zou rondwaren. Ik weet niet meer in welke krant ik dat heb gelezen. Ik begrijp echter uit de woorden van de minister dat dit bericht niet op waarheid berust.

Minister **Kamp**: Het is prettig voor mevrouw Huizinga dat zij veel informatie uit kranten kan halen. Aanvullend daarop kunnen ook wij nog een bijdrage leveren. Ik kan haar zeggen dat er wat dat betreft geen probleem is.

Mevrouw **Huizinga-Heringa** (ChristenUnie): Ik ben blij met de goede gezondheidstoestand.

Minister **Kamp**: Mooi zo.

De heer Van der Staaij vroeg welke voortgang er wordt geboekt bij het herstel van basisvoorzieningen in Irak. Er wordt voortgang geboekt, maar ik vind het nog niet genoeg. Wij zijn wat dat betreft kwetsbaar. Als wij er niet in slagen om de mensen in Irak als het gaat om hun dagelijkse zorg over overleven en bestaan te laten merken dat zij beter worden van wat er nu gebeurt, dan zijn wij kwetsbaar. De resten van het oude regime van Saddam Hoessein, het oude Baath-regime, proberen inmiddels om zelf weer in beeld te komen. Zij proberen de coalitietroepen en de groepen die aan de stabiliteit proberen bij te dragen, tegen te werken, maar daarmee staan zij het herstel van die basisvoorzieningen in de weg. Wij worden dus tegengewerkt. Het gaat niet snel

genoeg, maar de Amerikanen en de Engelsen boeken wel voortgang. Dat geldt op bescheiden schaal ook voor ons eigen gebied. Ik ben ervan overtuigd dat het van het grootste belang is om wat dat betreft zo snel zoveel mogelijk resultaat te bereiken. Naarmate dat lukt, stijgt de kans om te slagen in onze uiteindelijke missie: Irak weer voor het Irakese volk.

De heer Van der Staaij sprak voorts over een brandbrief van de Nederlandse militairen over een te veel aan taken. Ik ken die brief niet. Zij hoeven geen brandbrief te sturen, want wij staan daar iedere dag mee in contact, op de wijze die ik zojuist heb beschreven.

Naast de leiding is er nog een aparte vertegenwoordiging aanwezig van de chef defensiestaf. Die informatie-uitwisseling verloopt dus perfect. Wij doen er alles aan om de militairen goed te laten functioneren.

De heer Eurlings heeft gevraagd of de aanwezigheid van Nederlandse militairen nog steeds als zodanig robuust kan worden omschreven dat de risico's voor hen verantwoord zijn. Dat is naar mijn vaste overtuiging het geval. Wij hebben ervoor gezorgd dat de militairen voldoende ondersteund worden, zowel wat betreft persoonlijke bewapening, harde bewapening, genieondersteuning en medische ondersteuning. Zij hebben bij zich wat zij nodig hebben. Tot dusverre leiden alle evaluaties ertoe dat zij nog steeds voldoende ondersteund zijn. Mocht anders blijken, dan zal ik het melden en maatregelen nemen.

De heer **Eurlings** (CDA): Het is goed van de kant van de regering de verzekering te krijgen dat de robuustheid nog afdoende is. Kan ik er ook van uitgaan dat maatregelen die in andere regio's worden genomen om met het extra risico om te kunnen gaan, ook worden gezien in de manier waarop onze militairen daar functioneren? Voorkomen moet natuurlijk worden dat wij het "wat rustiger aandoen" omdat wij in een relatief veilige provincie zitten en daardoor kwetsbaarder worden, terwijl andere militairen zich nog beter gaan voorbereiden op de situatie.

Minister **Kamp**: Wij houden de situatie in het hele gebied in de gaten. Wij hebben een groep Nederlandse militairen en vertegenwoordigers van de Nederlandse regering in Bagdad. Ook hebben wij mensen in Bazra en bij andere eenheden. Wij houden in de gaten wat daar gebeurt. Wij zullen alles doen wat nodig is voor de veiligheid van onze militairen.

Voorzitter. Ter afronding concludeer ik dat onze militairen in Irak een moeilijke taak op hun schouders gelegd hebben gekregen. De regering heeft hen, gesteund door het parlement, naar Irak laten gaan omdat zij daar een belangrijke taak moeten uitvoeren in het belang van de mensen in Irak. Zij moeten proberen Irak weer aan de Irakezen terug te geven. Wij vinden het een fantastische uitdaging. Wij vinden het fantastisch dat wij de kans hebben om dat te doen voor het Irakese volk. Wij voelen dat wij daarin samenwerken met de Amerikanen, met de Britten en met andere partners in dat gebied. Wij zoeken de samenwerking met de Irakese bevolking. Hoe eerder wij daar kunnen vertrekken en de zaak weer aan de Irakezen over kunnen laten, hoe beter wij het vinden. Wij zijn dan geslaagd. Daar doen wij het voor.

De **voorzitter**: Hiermee zijn wij aan het eind gekomen van de eerste termijn van de kant van de regering. Na de schorsing tot 15.25 uur zal de Kamer de gelegenheid krijgen voor het houden van een tweede termijn, uitsluitend om moties in te dienen en de reactie van de regering daarop te vernemen, zodat daarna gestemd kan worden over de moties.

[...]

De **voorzitter**: Afgesproken is dat in de tweede termijn van de Kamer een maximumspreektijd geldt van twee minuten. Er worden geen interrupties meer toegestaan.

De heer **Koenders** (PvdA): Mevrouw de voorzitter. Het debat ging vandaag niet over oude koeien en niet over geldingsdrang, zoals de LPF-fractie vanmorgen beweerde. Er werd ook niet louter oppositie gevoerd tijdens dit debat. Het ging over de controle op de besluitvorming over oorlog en vrede, de belangrijkste besluitvorming in dit huis. Vanmorgen kopte het dagblad Trouw: de heer De Hoop Scheffer kruipt weg. De eerlijkheid gebiedt mij te zeggen dat ik helaas tot de conclusie moet komen dat niet alleen de minister van Buitenlandse Zaken, maar ook die van Defensie is weggekropen. Bovendien hebben zij nieuw staatsrecht geschreven.

Wij waren het er allemaal over eens dat Saddam Hoessein een schurk was en dat bij hem de bewijslast lag. De regering heeft in een brief geschreven dat de intelligence-rapporten van de Verenigde Staten en van het Verenigd Koninkrijk zijn betrokken in de afweging. Deze rapporten zouden zijn getoetst door de AIVD en de MIVD. De regering heeft vandaag in het debat absoluut niet duidelijk gemaakt waarom deze toetsing niet aan de Kamer kan worden gemeld. Laten wij duidelijk stellen dat niemand heeft gevraagd om openbaarheid van stukken en bijbehorende bronnen. Het gaat erom dat over de toetsing kan worden gewaakt. Een deel van de Kamer wil daarover informatie hebben.

Dan kom ik op het punt van het nieuwe staatsrecht. De regering zegt in feite dat de Kamer wel een andere redenering kan aanhangen dan die van haar, maar dat dit gegeven haar niet het recht geeft om naar die informatie te vragen. Als echter een belangrijk deel van de Kamer de informatie krijgt waarom zij vraagt, kan wantrouwen worden weggenomen. De Kamer heeft alleen maar gevraagd om openbaarmaking van de informatie over het verloop van de toetsing en dus niet eens om de informatie zelf. Bij de PvdA-fractie leeft geen wantrouwen. Het gaat mijn fractie alleen om een belangrijke controle op het uur-U, het moment waarop de waarnemers van Blix Irak hebben verlaten en waarop mede dankzij intelligence-rapporten van andere landen de keuze voor een andere strategie dan afschrikking en indamming is gemaakt. De minister van Buitenlandse Zaken kan de terechte redenering aanhangen dat het Nederland erom ging dat Irak niet meewerkte. Dat klopt. Wij vonden ook dat Irak te weinig meewerkte. Het moment werd echter gevoed door intelligence-rapporten die door de Nederlandse regering zijn onderschreven en die nu in andere parlementen worden besproken. Ik vind het buitengewoon jammer als dit niet in Nederland gebeurt, zeker nu het publiek vindt dat duidelijk moet worden waarom deze oorlog is gevoerd en waarom er nog steeds geen massavernietigingswapens zijn gevonden. In ieder geval moet ook in Nederland het vertrouwen worden hervonden en dat kan door de informatie die kennelijk niet kan worden gegeven, openbaar te maken. Om die reden heb ik een motie aan de Kamer voor te leggen.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat in de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk en in ander landen discussie is ontstaan over informatie ten aanzien van de aanwezigheid en inzetbaarheid van massavernietigingswapens;

tevens overwegende dat ook de Nederlandse regering deze informatie volgens haar brief van 22 augustus 2003 mede heeft betrokken bij de uiteindelijke oordeelsvorming om deze militaire interventie politiek te steunen na zorgvuldig te zijn getoetst door de MIVD en de AIVD;

verzoekt de regering de Kamer te informeren over deze toetsing door de MIVD en de AIVD, wanneer strikt nodig op vertrouwelijke basis,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door de leden Koenders, Halsema en Van Bommel. Naar mij blijkt wordt zij voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 123 (23432).

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): Voorzitter. Om te beginnen dank ik de minister van Buitenlandse Zaken voor zijn toezegging dat hij volgende week in gesprek met president Bush zal pleiten voor een nieuwe VN-resolutie en het belang van de Verenigde Naties bij de wederopbouw in Irak opnieuw zal benadrukken.

Tot zover het goede nieuws. Met pijn in het hart merk ik op dat ik vind dat het Nederlands parlement vandaag weer een treurigmakend visitekaartje heeft afgegeven. Een volstrekt legitiem verzoek om openbaarmaking van cruciale informatie wordt tegengewerkt, zowel door de regering als door parlementariërs. Daarbij valt direct het verwijt van wantrouwen van de oppositie. Ik wil het graag omkeren. Waarom zou je je verzetten tegen openbaarmaking van feitelijke informatie, als je zo overtuigd bent van de juistheid van de politieke beslissing en de feiten waarop die beslissing rust als de regeringspartijen lijken te zijn? Controle en navorsing door het parlement zouden wat ons betreft dan met een gerust hart tegemoet kunnen worden gezien.

Dit is een verwijt aan het adres van de regering, maar ook en vooral aan de regeringspartijen. Ik vind het eerlijk gezegd onbegrijpelijk dat regeringspartijen het informatierecht van de Kamer zo relativiseren uit politieke motieven. De oppositie krijgt het verwijt van politieke motieven bij hun wens over informatie. Vast en zeker, maar ik zie iets anders. Ik zie angstige regeringspartijen die traditiegetrouw vluchten in Nederlands monisme. Ik moet zeggen dat ik dat ernstig vind. Dat geeft mij aanleiding tot gezond wantrouwen. Ik ben niet wantrouwend van mezelf, maar ik word wel wantrouwend gemaakt.

Minister Kamp heeft het er wat mij betreft niet beter op gemaakt door een volstrekt nieuwe interpretatie te geven van het informatierecht van de Kamer en de informatieplicht van de regering. Dat is niet iets waarover de minister naar believen mag beschikken; af en toe besluiten om de Kamer te informeren en af en toe niet. Als deze minister niet eens kan aangeven of de MIVD het rapport-Blair over de 45 minuten en Niger relativeerde en van kritisch commentaar voorzag of ondersteunde, zeg ik eens te meer dat hij wantrouwen voedt.

De heer **Van Bommel** (SP): Voorzitter. Ik kan kort zijn, want mijn tweede termijn wordt gekenmerkt door teleurstelling. In de beantwoording, maar ook in eerdere debatten is duidelijk geworden dat de regering zo moeilijk van de door haar zelf gemaakte fouten wil leren. Bij drie onderwerpen die vandaag aan de orde zijn geweest, de uitzendduur, de uranium en de bewijzen, moeten wij vaststellen dat de regering liever wegkruipt dan openheid van zaken te geven.

Ik heb in eerste termijn gesproken over de uitzendduur van vier maanden. Zelfs over dit punt, waarop de regering nu inbindt en zegt dat de bonden eigenlijk gelijk hadden, kan de regering niet zeggen dat zij ongelijk had en er geen zes maanden van had moeten maken, maar van meet af aan vier maanden had moeten doen. Gezien de omstandigheden was dat het enige verantwoorde.

Over munitie met verarmd uranium wordt eerst gemeld dat het niet is gebruikt. Nu zitten onze mannen en vrouwen daar en wordt er onderzoek gedaan. Tegen de tijd dat zij terugkomen, hebben wij misschien de resultaten van dat onderzoek. Dat is onbevredigend.

Het meest onbevredigende is het hoofdbestanddeel van dit debat. Dat zijn die rapporten. Wij moeten vaststellen dat de regering op 30 september vorig jaar zei dat het beeld uit het Britse rapport overeenstemde met het beeld dat Nederland had. Vervolgens zegt de regering dat het rapport wel een rol speelde in de afweging, maar dat er zoveel was. Er waren VN-resoluties, eigen informatie, van alles en nog wat.

Uiteindelijk horen wij in dit debat van de regering dat het daar helemaal niet om ging. Het ging om andere zaken, zoals VN-resoluties en noem maar op. Dat is de zaak op z'n kop zetten. Wanneer de Kamer dan vraagt inzage te krijgen in de bewijzen die zijn geleverd door inlichtingendiensten, en het vertrouwen dat de regering daarin heeft, dan heeft de Kamer iets raars gevraagd. Dat vind ik de wereld op z'n kop.

Ik roep de regering op om op dit punt tot bezinning te komen, want de problemen die Blair vandaag in Engeland heeft en die Bush misschien morgen in Amerika krijgt, kunnen in de toekomst ook voor deze regering gelden.

De heer **Bakker** (D66): Voorzitter. Ik dank de regering voor haar antwoord, met name voor de toezegging van de minister van Buitenlandse Zaken, in Washington een versterkte rol van de Verenigde Naties te bepleiten. Ik wacht het verslag van die reis af.

Mijn conclusie over de MIVD-rapporten is de volgende. Ik herhaal wat ik in een interruptie heb gezegd. Mijn fractie heeft geen enkele aanwijzing dat wij de regering niet zouden kunnen vertrouwen of dat er iets te verbergen is. Er is absoluut geen sprake van gebrek aan vertrouwen. Dat is niet in het geding. De vraag naar de aard en inhoud van de kanttekeningen die door de MIVD en de AIVD zijn gemaakt bij de Britse en Amerikaanse rapporten heeft de minister van Defensie de regels van Thorbekke wel wat opmerkelijk geïnterpreteerd. Ik begrijp de regering heel goed als zij zegt die informatie niet openbaar te willen en kunnen maken, omdat zij in de inlichtingenwereld de positie van de MIVD wil behouden, met name ter wille van de veiligheid van de Nederlanders in Irak op dit moment. Ik steun de regering in die overweging.

De minister is niet ingegaan op mijn suggestie om de verantwoording over rapporten van AIVD en MIVD via de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten te laten lopen, zoals wij dat altijd doen. Ik begrijp best dat de heer Koenders dat onvoldoende vindt en om openbare verantwoording vraagt. De afweging van de minister begrijp ik. Ik vertrouw hem daarin. Het afleggen van verantwoording in de commissie lijkt mij echter de aangewezen weg.

[...]

De heer **Bakker** (D66): Het is waar dat de heer Koenders heeft gesproken over openbare verantwoording dan wel vertrouwelijke, indien nodig.

Minister **De Hoop Scheffer**: Mevrouw de voorzitter. Net als in de eerste termijn zal mijn collega van Defensie ingaan op de nadere opmerkingen over de MIVD-rapportage.

Ik ben het wel eens vaker niet eens met het hoofdcommentaar in Trouw. Dat geldt ook voor het commentaar in de krant van vanmorgen. Niemand kruipt er weg, voor wie dan ook. Wij beiden hebben in volstrekte openheid en helderheid aangegeven wat de kern van het debat is en op grond van welke politieke argumentatie de Nederlandse regering destijds heeft besloten, steun te verlenen op basis van resolutie 1441 aan de oorlog tegen Irak. Dat heeft niets met wegkruipen te maken, maar alles met een politieke analyse die toen is gemaakt en door een meerderheid van dit parlement is gesteund. Ik hoef dat niet allemaal te herhalen.

Over de rol van de VN kan ik kort zijn. De Kamer heeft daar vragen over gesteld waarop ik heldere antwoorden heb gegeven.

Mijn antwoord op de vraag van de heer Van Bommel is dat voor de politieke besluitvorming resolutie 1441 de kern vormt. Natuurlijk spelen rapporten daarbij een rol. Niet alleen de rapporten die vandaag ter sprake zijn

gekomen, maar ook andere informatie. Wij moeten de zaak echter niet omdraaien. Wij moeten evenmin achteraf de bewijslast omdraaien.

Ik ben blij dat de heer Bakker benadrukt dat er geen aanwijzingen zijn voor wantrouwen. Daarvoor is inderdaad geen enkele reden.

Aan het slot van dit debat wil ik nog een enkele opmerking maken, omdat daarover naar aanleiding van de eerste termijn een misverstand zou kunnen ontstaan bij de leden. De heer Koenders vroeg vanochtend naar aanleiding van een krantenartikel wat de regering wanneer wist over een advanced copy. De regering heeft in de persoon van de minister-president op basis van een persoonlijk contact tussen premier Blair en hemzelf met de uitdrukkelijke afspraak en voorwaarde dat het uitsluitend voor hem alleen bestemd zou zijn, inzage gehad in achterliggende geheime rapporten die uiteindelijk hebben geleid tot de op internet gepubliceerde versie van het Britse rapport waarover wij vanmorgen uitvoerig hebben gesproken.

Ik vind het volstrekt normaal dat de minister-president deze informatie noch met de minister van Defensie noch met mij heeft gedeeld. Als ik namelijk een brief van de heer Koenders of van wie dan ook krijg waarop staat "for your eyes only", dan deel ik die informatie ook niet. Zoals de heer Koenders weet, is dat rapport later op internet gepubliceerd. Op grond van die versie hebben wij vanmorgen met elkaar gesproken en hebben wij onze verdediging gevoerd.

Het formele antwoord moet dus zijn dat de regering op basis van dat contact tussen minister-president Blair en minister-president Balkenende inzage heeft gehad in achterliggende geheime stukken.

De heer **Koenders** (PvdA): Begrijp ik dan goed dat u afstand neemt van de uitlating van de minister van Defensie van vanmorgen dat die informatie, die advance copy, die zo'n belangrijke rol speelt in het huidige debat in Engeland, hem of eventueel collega's niet bekend was? In hoeverre kunt u beoordelen of de minister-president in de daadwerkelijke forse uitlatingen ten aanzien van Irak deze informatie heeft gebruikt?

Minister **De Hoop Scheffer**: Ik weet nog heel goed wat de heer Kamp heeft gezegd. Hij heeft de Kamer volstrekt correct geantwoord dat het kon zijn dat de regering inzage heeft gehad in een advance copy of achterliggende geheime rapporten die de basis hebben gevormd voor het uiteindelijk op internet gepubliceerde rapport waarover wij het hebben gehad; bij dezen kan ik dus bevestigen dat dat het geval is geweest. Ik heb daar geen inzage in gehad, maar de regering heeft dus dat wel gehad. Dat is totstandgekomen in het verkeer tussen eerste ministers, op basis van het uitdrukkelijke verzoek dat die kennis niet zou worden gedeeld met derden; dat is dus noch met de minister van Defensie, noch met mij gebeurd. Dat lijkt mij niet anders dan in het verkeer tussen u en mij.

De heer **Koenders** (PvdA): Ik had nog een vraag gesteld: wat heeft de minister-president gedaan? Kennelijk vertrouwde hij de ministers van Defensie en Buitenlandse Zaken niet genoeg om die informatie te delen of in ieder geval over te brengen op een manier die hem niet in problemen zou brengen met Engeland. Het is heel vreemd om zo om te gaan met dergelijke informatie over belangrijke zaken.

Minister **De Hoop Scheffer**: Nee, dat is helemaal niet vreemd. Ik stel het nu even gewoon scherp: als de minister-president informatie krijgt van zijn Britse collega, met daarbij het zeer uitdrukkelijke verzoek om dat alleen voor zichzelf te houden -- ik neem aan in verband met de aard van het materiaal, maar daar heb ik geen oordeel over -- vind ik het volstrekt normaal dat hij dat niet deelt met in dit geval zijn collega's van Buitenlandse Zaken en Defensie.

Ik zal ook het tweede deel van de vraag van de heer Koenders beantwoorden. Wij hebben ons oordeel en datgene wat vanochtend uitgebreid is toegelicht door de minister van Defensie, gebaseerd op het Britse rapport zoals wij dat beiden kennen en zoals dat integraal op internet is gepubliceerd.

De heer **Koenders** (PvdA): Het zou beter zijn geweest als dat oordeel was gebaseerd op alle informatie.

Minister **De Hoop Scheffer**: Nee, het zou niet goed zijn geweest en het zou in het verkeer tussen staten en zeker tussen eerste ministers heel raar zijn indien de minister-president anders had gehandeld dan hij heeft gehandeld.

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): Wil de minister dan zeggen dat hij het acceptabel vindt dat premier Blair rapporten stuurt naar de minister-president met daarbij eigenlijk het verzoek om die niet ter beschikking te stellen van de ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie? Premier Blair heeft immers aangegeven dat het niet mocht worden verteld aan de minister van Buitenlandse Zaken. Mijn tweede vraag is hoe premier Balkenende heeft gereageerd tegen premier Blair.

Minister **De Hoop Scheffer**: Op het eerste punt ben ik het volstrekt oneens met mevrouw Halsema. In het verkeer tussen u en mij, in het verkeer tussen mensen en zeker in het verkeer tussen eerste ministers kan het heel goed vóórkomen dat materiaal wordt gewisseld waarop staat "for your eyes only", "alleen voor uw informatie". Als ik zoiets krijg, deel ik dat dus niet met u of met collega Kamp. Zo gaat dat simpelweg.

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): Het gaat hier om informatie ten aanzien waarvan de minister van Buitenlandse Zaken de eerstverantwoordelijke is. Bovendien behoort er eenheid van kabinetsbeleid te zijn. Er komt dus eigenlijk informatie naar Nederland waarover wordt gezegd dat de premier die informatie wel mag zien, maar de minister van Buitenlandse Zaken niet. Dat is toch waanzin?

Minister **De Hoop Scheffer**: Nee, dat vind ik dus helemaal geen waanzin. Ik heb zojuist uitgelegd waarom ik dat geen waanzin vind. Het is volstrekt normaal dat dit voorkomt; het is ook voorgekomen. Wij hebben ons oordeel gebaseerd op de u bekende internetversie van het rapport. Er is dus geen enkele sprake van een gebrek aan eenheid van kabinetsbeleid.

Minister **Kamp**: Mevrouw de voorzitter. De heer Koenders zei dat de publieke opinie wil weten waarom deze oorlog is gevoerd. Dat wil de publieke opinie helemaal niet weten, want dat weet de publieke opinie allang: die oorlog is gevoerd omdat Saddam Hoessein en zijn massavernietigingswapens door de internationale gemeenschap als een dreiging werden ervaren en omdat hij niet bereid was om die dreiging weg te nemen. Als Saddam Hoessein open kaart had gespeeld en precies had verteld wat er aan de hand was, wat hij had gedaan en wat hij nog moest doen, was er geen oorlog gevoerd. Zo simpel is het.

Er is een motie ingediend over de informatievoorziening aan de Kamer. De regering moet ervoor zorgen dat er optimale informatie aan de Kamer wordt gegeven. Dat is onze verantwoordelijkheid. Natuurlijk weet ik dat alle informatie die ten grondslag ligt aan de informatie die wij aan de Kamer geven openbaar kan worden. Mijn opvolger kan die openbaar maken. Er kan een parlementaire enquête worden gehouden. Wij kunnen morgen een vergadering van de ministerraad hebben waarin wordt besloten om het toch openbaar te maken. Het kan allemaal gebeuren, maar het is niet gezegd dat het gebeurt. De vraag voor ons en voor de Kamer is of het nodig is om deze informatie nu toegankelijk te maken voor de Kamer. De tweede vraag is of dat verantwoord is. Nodig is het niet, want ik heb al gezegd dat er geen enkele aanwijzing is dat er hier in Nederland iets niet klopt. Als ik die informatie aan de Kamer geef, kan dit gaan ten koste van de informatie die ik hard nodig heb voor mijn werk om verantwoord te kunnen bijdragen aan de regering opdat die verantwoord kan handelen ten opzichte van onze mensen in het buitenland. Dat betekent dat ik de Kamer afraad de motie te aanvaarden van de leden Koenders, Halsema en Van Bommel om de Kamer, indien strikt noodzakelijk op vertrouwelijke basis, te informeren over de toetsing door de MIVD en de AIVD.

De heer **Bakker** (D66): De minister is opnieuw niet ingegaan op mijn suggestie om die informatie te verstrekken via de commissie voor de Inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Minister **Kamp**: Ik begin iedere dag met de rapporten van de MIVD. Die gaan over Afghanistan, Bosnië en Irak. Het is voor mij essentieel dat ik de zekerheid heb dat ik alles krijg wat men mij kan geven. Als er informatie naar de Kamer of een Kamercommissie gaat, eventueel onder strikte voorwaarden, dan kunnen anderen zeggen dat het niet genoeg is en dat de informatie nog op een andere manier moet worden gegeven. Men kan dan zeggen: hier staat dit, u legt dat zo uit, maar wij denken er zo over. Je krijgt dan een discussie waarvan het effect kan zijn dat de MIVD terughoudend wordt in het geven van informatie aan mij. Het effect kan zijn dat zusterdiensten terughoudend worden in het geven van informatie aan de MIVD. Dat is niet in het belang van Nederland en van de Nederlandse soldaten, nu in Irak en straks ergens anders. Ik ontraad de Kamer dan ook om dat te doen.

De **voorzitter**: Hiermee zijn wij aan het einde van dit debat gekomen.

De heer **Koenders** (PvdA): Namens de fractie van de Partij van de Arbeid doe ik een voorstel van orde naar aanleiding van dit debat.

De minister van Buitenlandse Zaken heeft in tweede termijn een belangwekkende onthulling gedaan, namelijk dat de zogenaamde copy die door de Engelse regering aan de Nederlandse regering is gegeven alleen bestemd was voor de ogen van de minister-president. Kennelijk konden de meest verantwoordelijke ministers slechts kennismaken van uittreksels ervan. Ik vraag daarom of de minister-president hier wil komen om in derde termijn over dit onderwerp te debatteren.

De **voorzitter**: Ik constateer dat het voorstel van de heer Koenders is om het tot nu toe gevoerde debat te laten volgen door een derde termijn in aanwezigheid van de minister-president. Die derde termijn zal dan moeten worden gehouden op het moment dat de minister-president in staat is om in de Kamer te verschijnen.

De heer **Wilders** (VVD): Ik vond het antwoord van het kabinet over het waarom van “for your eyes only” voldoende. Mijn fractie heeft dan ook geen behoefte aan een derde termijn met de minister-president.

De heer **Eurlings** (CDA): Ik kan mij daarbij aansluiten. Wij moeten bij dit alles goed voor ogen houden dat het gaat om een rapport waarbij in Engeland de vraag is gerezen of de foute wapens in een paar uur of in drie kwartier konden worden gelanceerd. Ik vond de antwoorden van de regering wat dat betreft tevredenstellend en heb dan ook geen behoefte aan nog een termijn over dit onderwerp.

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): Steun voor het voorstel van de heer Koenders. De verwarring die is ontstaan, is niet voortgevloeid uit de Kamer, maar is een gevolg van de reactie van de regering zelf. Ik vind het niet meer dan logisch dat de minister-president die daarvoor in eerste instantie verantwoordelijk is, zich hier verantwoordt. Ik meld daarbij nog dat het mij van belang lijkt dat de minister-president nog vanmiddag voor de derde termijn verschijnt, aangezien minister-president Balkenende begin volgende week naar Bush vertrekt om daar te praten over onder andere de oorlog in Irak.

De heer **Van Bommel** (SP): Een derde termijn lijkt mij wenselijk en de aanwezigheid van de minister-president lijkt mij noodzakelijk. Was deze informatie vooraf bekend geweest, dan zou de Kamer zeker hebben aangedrongen op aanwezigheid van de minister-president. Het lijkt mij dan ook dat dit debat niet anders kan worden afgesloten dan met een derde termijn en met de minister-president.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Ook de SGP-fractie heeft geen behoefte aan een nieuwe termijn met de minister-president, omdat de vragen die erover bestaan wat ons betreft afdoende kunnen worden beantwoord door de aanwezige bewindslieden en het debat slechtsodeloos zou worden gerekt.

Mevrouw **Huizinga-Heringa** (ChristenUnie): Wij hebben geen behoefte aan een derde termijn. Wij vinden dat de bewindslieden de vragen voldoende hebben beantwoord.

De heer **Bakker** (D66): Als over zo'n belangrijke zaak een belangrijk deel van de Kamer vindt dat er een debat met de minister-president is geboden, wil ik mij daartegen niet verzetten.

De heer **Nawijn** (LPF): Mijn fractie heeft geen behoefte aan een derde termijn.

De **voorzitter**: Ik stel vast dat een meerderheid van de Kamer geen behoefte heeft aan een derde termijn. Dit betekent dat wij na de regeling van werkzaamheden kunnen stemmen over de ingediende motie.

De heer **Koenders** (PvdA): Ik betreur het ten zeerste dat een aantal leden, partijen in deze Kamer kennelijk niet in staat willen stellen om naar aanleiding van een onthulling van de minister van Buitenlandse Zaken de minister-president te ondervragen. Het gaat over belangrijke zaken en daarom wil ik over dit ordevoorstel stemming vragen.

De **voorzitter**: De heer Koenders vraagt stemming over zijn ordevoorstel. Ik stel voor dat wij die stemming onderbrengen in de regeling van werkzaamheden. Ik stel voor dat wij zo dadelijk over dit ordevoorstel stemmen.

Aldus wordt besloten.

[...]

De **voorzitter**: Ik stel aan de orde de stemming over het ordevoorstel van de heer Koenders om het debat over Irak te verlengen met een derde termijn, waarbij de aanwezigheid van de minister-president is gewenst. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP, GroenLinks, de PvdA en D66 voor dit ordevoorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat het is verworpen.

Dit betekent dat wij dit debat hiermee kunnen afsluiten en kunnen overgaan tot de stemming over de ingediende motie-Koenders c.s. op stuk nr. 123 (23432).

De beraadslaging wordt gesloten.

Aan de orde is de **stemming over een motie**, ingediend tijdens het debat over **Irak**, te weten:

- de motie-Koenders c.s. over het informeren van de Kamer over de toetsing door MIVD en AIVD (23432, nr. 123).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP, GroenLinks en de PvdA voor de motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

[...]

Berichten

MSNBC

Donahue

Transcript - 13 January 2003

[...]

CALLER:Because Scott Ritter says that they had found three nukes that Clinton pulled them off of when he was with UNSCOM...

DONAHUE:Yes?

CALLER:...that they wouldn't let him destroy it.

RITTER:That's not what I said.

UNIDENTIFIED FEMALE:I'd like to know where those three nukes went to.

RITTER:Well,first of all,ma'am, with all due respect, I never said they had three nukes. I said that we had credible information from a Dutch government source - it's the first time I've revealed the nation that gave us that information - that said Iraq was hiding components of a nuclear device, minus the fissile core.

Now, this is intelligence information. Let's talk about that because I was an intelligence officer for a long time, and I'm here to tell you right now it ain't a perfect science. Intelligence is often flawed. In fact, when it come to the intelligence information that governments provided the weapons inspectors about Iraq, most of the time they were wrong.

But it was our duty to investigate this. I was trying to investigate it, and Madeleine Albright pulled us off the task.

All I was saying is if we're going to accept intelligence information and hold Iraq accountable, then we must be allowed to go through the process of confirming or denying whether or not the intelligence is credible.

[...]

Planet

Commissie eist opheldering inzake Irak

22 juli 2003

Minister De Hoop Scheffer van Buitenlandse Zaken moet duidelijkheid verschaffen over de aanwezigheid van massavernietigingswapens in Irak. Daar heeft de commissie voor Buitenlandse Zaken van de Tweede Kamer om gevraagd.

De linkse oppositie in de Tweede Kamer had al eerder geëist dat het kabinet zich net als de Britse premier Blair zou verantwoorden voor de steun die het gaf aan de oorlog in Irak.

De Volkskrant schrijft dinsdag dat het kabinet volgens PvdA, GroenLinks en SP ten onrechte belangrijke informatie achterhoudt. De Tweede Kamer is tot eind augustus met reces, maar de drie partijen manen het kabinet niettemin openheid van zaken te geven over welke informatie van Britse en Amerikaanse inlichtingendiensten is gebruikt. Ook willen ze weten of het parlement wellicht met foutieve informatie is misleid.

SP-Kamerlid Van Bommel: "De regering heeft gesproken over de acute dreiging die Saddam Hussein vormde. We moeten weten of dat echt waar was."

Ook PvdA-Kamerlid Koenders meent dat eerdere vragen onvoldoende zijn beantwoord en wil dat het kabinet de kaarten op tafel legt. Hij betwijfelt bovendien of Nederland nog kan vertrouwen op de Britse en Amerikaanse inlichtingendiensten en noemt dat een 'ernstige' zaak. "Als je steun geeft aan bondgenoten moet je zeker weten dat hun intelligence klopt, ook voor de toekomst."

GroenLinks eist dat het kabinet zich op eenzelfde manier verantwoordt als de Britse premier Tony Blair. Die ligt in eigen land hevig onder vuur vanwege de bewijsvoering inzake Irak, zeker na de plotselinge dood van wapenexpert David Kelly.

Coalitiepartijen D66, VVD en CDA menen dat het kabinet de Kamer wel voldoende heeft geïnformeerd. Volgens hen verleende Nederland politieke steun aan de oorlog omdat Saddam stelselmatig VN-resoluties schond, de nadruk lag niet zozeer op de dreiging van massavernietigingswapens. Kamerlid Wilders van de VVD: "We hebben in de Kamer nooit gedebatteerd over de vraag of Saddam binnen drie kwartier massavernietigingswapens kon inzetten."

Maar GroenLinks noemt dit 'geschiedvervalsing'. "Het is ook een absurd standpunt, want de resoluties gingen juist over massavernietigingswapens", zegt Kamerlid Farimi. Volgens haar willen de coalitiepartijen uit eigenbelang niet dat de onderste steen bovenkomt. "Dan blijkt dat ze veel te voorbarig heftige standpunten hebben ingenomen."

De oppositiepartijen hameren gezamenlijk op openbaarmaking van de vertrouwelijke rapporten van de Militaire Inlichtingen en Veiligheidsdienst (MIVD). Van Bommel: "Zo niet, dan stevenen we af op een vertrouwenscrisis met het kabinet."

NRC Handelsblad

Minister Kamp wil Kamer geen inzage geven in rapporten

'Geen onjuiste informatie MIVD'

25 juli 2003

DEN HAAG, 25 JULI. Minister Kamp (Defensie) is zeer stellig: „Ik heb geen enkele aanwijzing dat vanuit onze militaire inlichtingendienst, de MIVD, naar mij toe gekleurde informatie wordt gegeven”.

Na de ophef die is ontstaan in de Verenigde Staten en Groot-Brittannië over de argumenten die zijn aangevoerd aan de vooravond van de oorlog in Irak, heeft volgens de minister „de MIVD ook zelf nog gekeken naar wat ze destijds allemaal aan informatie van de Britten en Amerikanen heeft gekregen. Dat is op geen enkel onderdeel onjuiste informatie geweest”.

PvdA-buitenlandwoordvoerder Koenders wenst inzage in de manier waarop mogelijk verkeerde noties over Iraakse massavernietigingswapens, afkomstig van Amerikaanse en Britse diensten, in de Nederlandse besluitvorming een rol hebben gespeeld, en wenst daartoe onder andere vertrouwelijke inzage van de Kamer in de MIVD-rapporten.

Bent u bereid die MIVD-rapporten aan de Kamer te overleggen?

„Nee. Het is mijn verantwoordelijkheid dat ik de Kamer goed informeer en ik doe dat onder andere op grond van die dagelijkse MIVD-rapporten. De Kamer krijgt die informatie en kan mij daarop aanspreken. Ik geloof niet dat het nuttig zou zijn dat naast de minister als onderdeel van de regering ook nog de Kamer als onderdeel van de regering fungeert.

„Kijk, de conclusies uit informatie van inlichtingendiensten worden door politici getrokken. Dat doen de Amerikanen, de Engelsen en wij doen dat ook. Dat is onze verantwoordelijkheid naar de volksvertegenwoordiging toe. Ik sta voor mijn eigen conclusies en die van minister De Hoop Scheffer (Buitenlandse zaken). Ik zou niet weten waarom ik zou gaan overdrijven naar het parlement toe. Een minister moet de Kamer correct informeren over de overwegingen tot een besluit, en het besluit zelf. Dat is in maart, bij het besluit de militaire actie tegen Irak politiek te steunen, gebeurd en ik kan me iets anders niet voorstellen. Ik zou ook wel verschrikkelijk stom zijn, als ik iets ging overdrijven, in een land waar bij besluitvorming zoveel ambtenaren zijn betrokken, en Kamer en media alles op de voet volgen.

„Ik kan mij trouwens ook niet voorstellen dat mijn Amerikaanse en Europese collega's dat anders hebben aangepakt. De verhalen die nu in omloop zijn over overdrijving, neem ik niet voor waar aan. Ik ga ervan uit dat ook bij onze bondgenoten correct is gehandeld.”

Indianenverhalen, zoals die over Iraakse pogingen in Niger uranium aan te kopen, kwamen in de MIVD-rapporten niet voor?

„Als zulke dingen al gemeld zouden zijn, dan wordt er ook direct gemeld zodra er aanwijzingen zijn dat het onjuiste informatie is. De MIVD doet zijn best zo objectief mogelijk te informeren. Ik lees de MIVD-rapporten elke ochtend en ik weet dat als er achteraf iets fout blijkt, dit meteen naar buiten komt. De MIVD is een heel professionele organisatie die zijn best doet om juiste, en geen gekleurde informatie te geven. De gedachte dat het anders zou kunnen zijn, veronderstelt bij die mensen een agenda die ze absoluut niet hebben.”

En zijn die naar uw mening goede MIVD-rapporten van voldoende gewicht of overwegend geweest bij de besluitvorming in het kabinet?

„Ik breng niet als enige de MIVD-informatie in de ministerraad. Er vinden ook briefings plaats door de MIVD aan de minister-president, minister De Hoop Scheffer en, in maart, aan de vice-premiers. Tussen hen en de MIVD is dan rechtstreekse communicatie in die zin dat ze de MIVD vragen kunnen stellen en antwoorden krijgen, zodat ze een eigen afweging kunnen maken."

Ligt het naar uw oordeel wel op de weg van de PvdA om nu de besluitvorming van maart dit jaar aan de orde te stellen, waar deze partij middels de kabinetsformatie zelf ook invloed had op het besluit om wél politiek maar niet militair te steunen?

„Ik heb destijds in nauw overleg met De Hoop Scheffer en de minister-president de conclusie getrokken, dat het van groot belang was dat als Nederland een besluit zou nemen over steun aan de actie tegen Irak, dat niet gelijk door een volgend kabinet - naar wij toen aannamen van PvdA en CDA - zou worden teruggedraaid. Dat was met name van belang opdat er continuïteit zou zijn naar onze bondgenoot, de Verenigde Staten, toe.

„Ik vind dat nog steeds heel verstandig, dat we dat zo gedaan hebben. Maar de PvdA heeft op grond daarvan aan mij geen enkele verplichting. Op de manier waarop de PvdA thans als onderdeel van het parlement vorm geeft aan het controleren van de regering heb ik als minister geen commentaar."

Verbaast u zich over de heisa die nu in de VS en Groot-Brittannië is ontstaan over de zaak van de Iraakse massavernietigingswapens?

„Nee. Amerikaanse en Engelse mannen en vrouwen zijn naar Irak gestuurd om daar te vechten, en sommigen raken daarbij gewond, of sneuvelen. Dan is het nogal logisch dat parlement en pers kritisch zijn als er vraagtekens bestaan."

Maakt de recente opmerking van Amerikaanse militaire zijde, dat er mogelijk sprake is van een georganiseerde guerrilla van Saddam-aanhangers, verschil voor de Nederlandse troepen die nu in Irak zijn?

„Die opmerkingen gingen over de zogeheten soennitische driehoek, waar krachten zijn die menen dat zij er door de val van Saddam op achteruit zijn gegaan. De Amerikanen hebben daar flink te lijden. De provincie Al Muthanna, waar de Nederlanders zijn, wordt echter door sji'ieten bewoond, die tientallen jaren juist onder het Saddam-regime te lijden hebben gehad. Het is daar rustig. Die sji'ieten en de Nederlanders daar hebben een gemeenschappelijk belang: dat het bestuur zo snel mogelijk weer aan de Irakezen kan worden overgedragen, zodat de buitenlandse troepen weer weg kunnen."

NOS Nieuws

Kamer mag Irak-stukken niet inzien

25 juli 2003

Minister Kamp van Defensie wil de Tweede Kamer geen toegang geven tot rapporten van de MIVD, de militaire inlichtingendienst. Dat zei hij in een interview met NRC Handelsblad. Op basis van de rapporten verleende het kabinet politieke steun aan de Irak-oorlog.

De Tweede-Kamerfractie van de PvdA neemt geen genoegen met de weigering van Kamp. PvdA-kamerlid Koenders wil afwachten of dit het standpunt is van het hele kabinet. Als dat zo is, zal hij de zaak aan de orde stellen via een interpellatie of een extra kamerdebat.

De PvdA wil weten of het kabinet zich in de besluitvorming heeft gebaseerd op mogelijk gemanipuleerde informatie uit Britse en Amerikaanse rapporten. Die bevestigden de mogelijke aanwezigheid van massavernietigingswapens in Irak.

De oppositiepartij had om vertrouwelijke inzage van de rapporten gevraagd. Kamp heeft daar een staatsrechtelijk bezwaar tegen: de MIVD rapporteert niet aan het parlement, maar aan de regering. Die moet de Kamer op de hoogte houden.

Volgens minister Kamp is de vraag ook onterecht. Hij zegt geen enkele aanwijzing te hebben dat de MIVD hem van 'gekleurde' informatie heeft voorzien. "De MIVD en ook ik vinden dat de Amerikaanse en Britse informatie, waar we ons voor een belangrijk deel op hebben gebaseerd en die we hebben aangevuld met eigen informatie, correcte informatie is geweest", stelt de minister in het NRC.

Overdrijvingen

Kamp neemt de verhalen die nu in de omloop zijn over overdrijvingen niet voor waar aan. "Ik ga ervan uit dat ook bij onze bondgenoten correct is gehandeld."

De minister is wel bereid de Kamer zo nodig nadere uitleg te geven over het besluit van Nederland om de oorlog tegen het bewind van Saddam Hussein te steunen.

In Washington en Londen woedt een felle discussie over mogelijke manipulatie van informatie van inlichtingendiensten. De Amerikaanse regering moest toegeven dat ze ten onrechte melding heeft gemaakt van een vermeende poging van Irak om verrijkt uranium in Afrika te kopen.

De Engelse premier Blair kwam in de problemen door de zelfmoord van wapendeskundige David Kelly. Die zou de BBC hebben verteld dat het gevaar van Iraakse chemische wapens niet zo groot was als de Britse regering deed voorkomen.

Volkskrant

De Hoop Scheffer neemt afstand van Blair

Arnout Brouwers – 25 augustus 2003

Minister De Hoop Scheffer van Buitenlandse Zaken zegt dat de Nederlandse regering ‘absoluut geen geloofwaardigheidsprobleem’ heeft nu er nog geen massavernietigingswapens zijn gevonden in Irak. Hij begrijpt de opstelling van de Britse premier Blair niet, die in de problemen is geraakt na de zelfmoord van wapenexpert Kelly.

De Hoop Scheffer schuift in de Volkskrant het debat over de Britse wapendossiers terzijde als ‘irrelevant’ voor de Nederlandse situatie. Of Irak al dan niet een bedreiging voor de internationale vrede was, stond volgens de minister nooit ter discussie. Dat had de Veiligheidsraad zelf immers in de unaniem aanvaarde resolutie 1441 vastgesteld.

Hoewel de Nederlandse regering wel de analyse deelde van het omstreden Britse wapendossier, ontkent De Hoop Scheffer dat hij de Kamer onjuist heeft ingelicht. Verwijzend naar de discussie over het al dan niet aandikken van inlichtingenmateriaal, zegt hij: ‘Achteraf zijn er wel meer elementen geweest waarbij je vraagtekens kunt zetten, en daarom ben ik blij dat wij het anders hebben gedaan.’

De minister heeft zich gestoord aan suggesties van de linkse oppositie dat het kabinet de dreiging heeft overdreven. ‘Kamerleden als Koenders en Karimi hebben zelf gezegd dat Saddam Hussein over massavernietigingswapens beschikte, dus ik vind het niet geloofwaardig als zij mij bekritisieren omdat ik dat ook heb geroepen.’

Volkskrant

‘Ik begrijp de verdedigingslinie van Blair niet’

Interview | De Hoop Scheffer vindt dat bewijslast in Irak-discussie niet moet worden omgedraaid

Arnout Brouwers – 25 augustus 2003

Minister van Buitenlandse Zaken Jaap de Hoop Scheffer (CDA) wil niets weten van de vragen van met name de PvdA over de door de Nederlandse regering geschetste dreiging van Saddam Hussein. Een gesprek.

Hebben landen die voor militair optreden pleitten, bijvoorbeeld Groot-Brittannië en Nederland, feiten omtrent Saddam Husseins dreiging aangedikt of overdreven?

‘De Nederlandse regering zeker niet. Alles wat wij hebben gezegd is uitdrukkelijk neergelegd in resoluties van de Veiligheidsraad. In resolutie 1441 (die op 8 november 2002 werd aangenomen en die Irak een ‘laatste kans’ gaf mee te werken, red.) staat dat Irak massavernietigingswapens heeft en jarenlang niet in aan vorige resoluties voldaan heeft. Omdat Nederland zich altijd op VN-resoluties baseerde, heb ik nooit de aandrang gehad om iets te gaan aandikken.’

‘Ik begrijp de verdedigingslinie van Blair niet. Mijn antwoord is: lees resolutie 1441. Niet Nederland maar de VN vonden dat er in Irak zulke wapens waren en dat dat een bedreiging was. Je moet nu niet, zoals de oppositie doet, de bewijslast omkeren.’

Maar dat is toch iets te makkelijk. De nu betwiste claim dat Irak binnen 45 minuten zulke wapens kon afvuren stond, evenals de claim over zogenaamde pogingen uranium uit Afrika te betrekken, in een Brits rapport waarvan de Nederlandse regering toen verkondigde dat ze de analyse deelde.

‘Ja, dat is namelijk een directe en reële dreiging, maar het woord 45 minuten is nooit door mij in de mond genomen. Bovendien waren die rapporten getoetst door onze inlichtingendiensten.’

Maar de regering deelde die Britse analyse, waarvan een aantal bouwstenen nu onjuist blijkt of tenminste in twijfel wordt getrokken. Heeft u de Kamer dan toch onjuist ingelicht?

‘Op geen enkele wijze, want ik had dat Britse inlichtingenrapport niet nodig om te zeggen wat ik heb gezegd. Ik heb de dreiging levensgroot genoemd op basis van de Veiligheidsraad, die Irak onder hoofdstuk VII van het

VN-Handvest zag als bedreiging van de internationale vrede. Daar had ik stevigere uitspraken over kunnen doen!’

U neemt afstand van Blair?

‘Nou nee, maar ik begrijp zijn verdediging niet. Kijk, Engeland is niet vergelijkbaar, want Blair is geconfronteerd met de dood van Kelly (de Britse wapenexpert naar wiens zelfmoord een commissie onder Lord Hutton onderzoek doet, red.) en Blair zit met een rapport dat misschien anders is ingekleurd – dat weet ik niet, dat moet Hutton nu uitzoeken.’

Nederland vond dat de wapens weg moesten, maar dat het regime mocht blijven.

‘Dat klopt, je moet binnen het internationale recht blijven. Er moet ook een discussie komen over nieuwe voorwaarden waaronder je, in mislukte staten of bij grove mensenrechtenschendingen kunt interveniëren. We hebben multilateralisme met tanden nodig. Want is het internationale systeem nu gereed voor de uitdaging van Iran? Ik meen van niet.’

Maar u moet toch toegeven dat er een geloofwaardigheidsprobleem is?

‘Helemaal niet, en voor de Amerikanen ook niet, zolang er in resolutie 1441 staat wat er staat.’

Heeft de regering-Blair een geloofwaardigheidsprobleem?

‘Nee, het moet eerst aangetoond worden of dat zo is. Daarom zeg ik: Blair is nu in een totaal andere situatie.’

Of er wel of niet massavernietigingswapens worden gevonden maakt voor u niets uit?

‘Nee, als er helemaal niks wordt gevonden ga ik niet twijfelen. Dan zou ik zelf de bewijslast omdraaien. De hele VN-exercitie is er altijd op gericht geweest dat de bewijslast bij Saddam Hussein lag.’

Telegraaf

Kritiek PvdA op minister De Hoop Scheffer

25 augustus 2003

DEN HAAG - Minister De Hoop Scheffer van Buitenlandse Zaken neemt de Tweede Kamer niet serieus. Dat zegt PvdA-Kamerlid Koenders in een teleurgestelde reactie op de brief over de Iraakse massavernietigingswapens die De Hoop Scheffer de Kamer heeft geschreven.

De Tweede Kamer schaarde zich vorige maand achter een verzoek van Koenders om het kabinet meer informatie te vragen over de discussie rond massavernietigingswapens in Irak en de al dan niet directe dreiging van het regime van Saddam Hussein.

Koenders noemt de brief van de minister "schamel, ontwijkend en verhullend." Bovendien vergroot het antwoord van de minister volgens Koenders de vraagtekens die er zijn over de noodzaak tot militair ingrijpen tegen Saddam Hussein.

Koenders noemt het een zwakgebod dat het kabinet in de brief uitsluitend verwijst naar VN-resoluties die Saddam Hussein aan zijn laars lapte, maar niet uitlegt welke informatie de Nederlandse inlichtingendiensten hadden over Iraakse wapens. Minister Kamp van Defensie liet eerder al weten dat hij niet van plan is de Tweede Kamer inzage te geven in de vertrouwelijke rapporten van de Militaire Inlichtingen en Veiligheidsdienst. Ook leest Koenders niets over de vraag waarom de VN-wapeninspecteurs van Hans Blix niet meer tijd werd gegund om te zoeken naar wapens.

ANP

Kamer ruziet over steun aan Irak-oorlog

28 augustus 2003

DEN HAAG (ANP) - Premier Balkenende heeft vorig jaar september van de Britse premier Blair exclusief inzage gehad in „achterliggende geheime rapporten" van de Britse geheime dienst over Irak. Balkenende kreeg de informatie van Blair met de mededeling 'for your eyes only'.

Balkenende heeft de informatie niet met leden van het kabinet gedeeld en de andere kabinetsleden zelfs niet op de hoogte gesteld van het feit dat hij een strict geheim dossier van Blair had gekregen. Dat onthulde minister De Hoop Scheffer van Buitenlandse Zaken donderdag aan het slot van een debat in de Tweede Kamer over Irak.

PvdA, GroenLinks en SP reageerden verbijsterd op de onthulling. Een poging van de drie partijen om in een derde termijn de premier alsnog hierover aan de tand te voelen, strandde op onwil van de regeringspartijen, alleen coalitiepartner D66 verzette zich niet tegen een derde termijn.

Na afloop van het debat noemde De Hoop Scheffer het „volstrekt normaal" dat Balkenende hem bijna een jaar lang niets heeft gezegd over het dossier van Blair. „Ik zou exact hetzelfde hebben gedaan. Zo gaat dat in het verkeer tussen regeringsleiders." Volgens De Hoop Scheffer heeft het kabinet zich gebaseerd op de VN-resoluties en op het uiteindelijke Britse rapport.

Guardian

Inside Europe

By Ian Black – 1 September 2003

[...] Whatever the truth about Saddam's anthrax, there was a good deal of "sexing up" going on last winter over the question of British isolation in the EU. Support for George Bush from the governments of Spain, Italy, Denmark and the Netherlands did indeed combine with that of "new" Europeans like Poland and the Czech Republic to counterbalance France, Germany and other members of the "axis of weasels". But given the huge degree of popular opposition in some of these countries, especially in Spain, it was hardly a clinching argument.

So it was fascinating to see in the Hutton documents traces of No 10's effort to share the Iraq WMD dossier with European friends. This worked well enough with the Danes and Dutch - though there were troubling and unanswered questions in parliament in the Hague the other day about whether the evidence was reliable. Elsewhere it convinced few. [...]

Gelderlander

Balkenende zag geheim Irak-rapport

29 augustus 2003

DEN HAAG - Zonder dat de andere ministers het wisten, heeft minister - president Balkenende vorig jaar september stukken onder ogen gehad van de Britse geheime dienst die over Irak gingen.

Hij mocht die uiterst geheime papieren inzien van de Britse premier Blair op voorwaarde dat hij er zijn mond over zou houden. Een verbijsterde Tweede Kamer kreeg dit gisteren te horen van minister De Hoop Scheffer van Buitenlandse Zaken.

"Het was for your eyes only", verklaarde deze. Het ging volgens de bewindsman om gegevens die gebruikt werden bij het nu gewraakte rapport van de Britse geheime dienst. Dat concludeert dat Irak binnen drie kwartier Londen kon aanvallen. Het Britse parlement onderzoekt of deze informatie klopt.

De Hoop Scheffer en minister Kamp van Defensie vinden het niet raar dat de minister-president hen onwetend hield terwijl zij het meeste met het Irak-dossier te maken hebben.

"Logisch. Ik hoor ook wel eens iets van een andere minister van Buitenlandse Zaken wat ik voor me moet houden. Dat doe ik ook. Zo hoort dat in het diplomatieke verkeer tussen ministers onderling en tussen premiers onderling", zei De Hoop Scheffer na het debat over de Nederlandse steun aan de oorlog tegen Irak. "Je gaat daarna niet tegen je eigen collega's zeggen: ik heb iets gezien wat jullie niet mogen weten. Dat is interessantdoenerij."

Balkenende benadrukte later zelf tegenover de pers dat zijn geheime informatie geen rol heeft gespeeld bij het kabinetsbesluit de Amerikaans-Britse oorlog tegen Irak te steunen. "Ik heb het ingezien in september. Toen werd de resolutie van de Veiligheidsraad voorbereid." Daarin werd Saddam Hussein opgeroepen informatie over zijn massavernietigingswapens te geven.

Een poging van de oppositie om Balkenende naar de Kamer te halen zodat hij tekst en uitleg kon geven, strandde bij gebrek aan een meerderheid.

De oppositie reageerde woedend. "Het gaat om het belangrijkste rapport van 2002, dat heeft de premier ingezien en daarover mag ik hem geen vragen stellen? Absurd," briepte PvdA'er Koenders.

Pas afgelopen woensdagavond vernam De Hoop Scheffer van Balkenende dat deze inzage had gehad. De premier stelde hem hiervan op de hoogte nadat de Britse krant The Financial Times had gepubliceerd dat Nederland inzage had gehad in een kopie van het rapport. Kamp hoorde er pas gistermiddag van.

Volgens beide bewindslieden is het niet relevant dat Balkenende geheime stukken inzagen en dit verzwegen. "Nederland steunde de oorlog tegen Irak omdat Saddam Hussein zich niet hield aan de VN-resolutie. Hij gaf geen informatie over zijn massavernietigingswapens. Dat was de reden voor de steun. Niet de Britse informatie." De inhoud van het Britse rapport stond eind september 2002 op het internet.

Het Nederlandse parlement krijgt op zijn beurt geen inzage in rapporten en conclusies van de Nederlandse inlichtingendiensten over Irak. "Dan lopen de Nederlandse militairen in Irak gevaar. Bovendien, als buitenlandse zusterdiensten weten dat hier geheime gegevens naar het parlement gaan, kunnen ze wel eens informatie achterhouden", stelde minister Kamp. Ook op vertrouwelijke basis krijgt de Kamer geen letter van de bewindsman. De oppositie meent dat zij nu niet kan controleren waarop de regering haar steun aan de oorlog tegen Irak baseerde.

COMMENTAAR EN VRAGEN

De reactie van de regering op de vragen van de oppositie over de informatie op grond waarvan Nederland politieke steun gaf aan de aanval van de coalitiestaten op Irak, is hoogst onbevredigend. Het is immers van groot belang voor het publiek om kennis te nemen van deze informatie. De ernst van deze zaak overstijgt partijpolitieke belangen, aangezien het voeren van oorlog en het ondersteunen daarvan vergaande gevolgen kunnen hebben voor de bevolking. Het eind augustus gevoerde debat bracht geen verduidelijking hierin.

Integendeel: de ministers volhardden in hun opstelling en weigerden antwoord op de gestelde vragen (zie het stenogram van het debat in deze F&R). In de loop van het debat werd bovendien duidelijk dat premier Balkenende een jaar geleden door premier Blair was benaderd met documenten waarop het 'september rapport' van de Britse inlichtingendienst was gebaseerd. Deze waren slechts voor hem bedoeld, niet de ministers van defensie en buitenlandse zaken. De Financial Times die op 25 augustus hierover rapporteerde zag dit als een poging om de Nederlandse regering te beïnvloeden. Dit is hoogst aannemelijk gezien de andere gebeurtenissen van die maand. Op 8 september vond in de VS een top plaats van president Bush en premier Blair: uit de documenten vrijgegeven tijdens het onderzoek van rechter Hutton in Londen blijkt dat de productie van het rapport plaatsvond in de periode 3 tot 24 september. De opeenvolgende versies van het rapport bleken een steeds zwaardere nadruk te leggen op de Iraakse dreiging (zie de concepten van relevante delen van het rapport met name die over de '45 minuten dreiging' en kernwapen productie, en de krantenberichten daarover in deze F&R).

De slotversie van het rapport werd uiteindelijk op 24 september gepubliceerd, een hoogst ongebruikelijke stap aangezien het hier ging om een inlichtingenrapport dat in eerst instantie bedoeld was om het beleid van de Britse regering te helpen formuleren. De documenten die aan premier Balkenende in september (vraag: op welke datum?) zijn overhandigd zouden de basis hebben gevormd voor deze rapporten. Ze zouden later zijn overhandigd aan de militaire inlichtingendienst. Een relevante vraag aan de Nederlandse regering is dus welke documenten dat waren? Wat is het verschil tussen de documenten die eerst aan de premier zijn gegeven en de verschillende versies van het rapport, zoals bekend geworden in het onderzoek van rechter Hutton?

Een gerelateerde kwestie is een bekendmaking van Scott Ritter, voormalig wapeninspecteur, in een programma uitgezonden door de MSNBC afgelopen januari. (zie het fragment in deze F&R). Daarin verklaart de heer Ritter dat de informatie over het bezit van de componenten van een kernwapen (zonder de essentiële nucleaire kern) afkomstig was van de Nederlandse regering, waarmee hij dus verwijst naar 1998 of eerder, toen hij lid was van het UNSCOM inspectieteam. Klopt deze informatie? Heeft dit een rol gespeeld in het opstellen van het Britse dossier? Kortom, was Nederland niet alleen de ontvanger, maar ook de leverancier van informatie?

KRONIEK 2003

28 juli-10 sept	Conference on Disarmament, Geneve
2-3 september	Bezoek Balkenende en De Hoop Scheffer aan oa President Bush
2-5 september	CTBT Article XIV Conference, Wenen
5-7 september	Proliferation Security Initiative bijeenkomst, Parijs
9 september	Vergadering Arabische Ministers van Buitenlandse Zaken, Cairo
15-19 september	IAEA Board of Governors Meeting in Wenen
16 september	Start Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, New York
22-23 september	Ontmoeting Bush – Chirac tijdens vergadering Verenigde Naties
22-26 september	CTBTO Advisory Group, Wenen
23 september	Toespraak Bush voor Algemene Vergadering Verenigde Naties
8 oktober	Donorconferentie Irak
8-9 oktober	Informeel bijeenkomst NAVO Ministers van Defensie, Colorado
16-17 oktober	Europese Raad, Brussel
21-23 oktober	Behandeling begrotingen Defensie en Buitenlandse Zaken in Tweede Kamer
7-11 november	NAVO Parlementaire Assemblee in Orlando
10-14 november	BWC States Parties bijeenkomst, Geneve
10-14 november	CTBT PrepCom, 21 st Session, Wenen
10-14 november	OPCW States Parties bijeenkomst, Den Haag
17-18 november	EU Commissie buitenlandse zaken, mensenrechten, gemeenschappelijke veiligheid en defensiebeleid, Brussel
1-3 december	WEU Assemblee, Parijs
7 december	Parlementsverkiezingen Rusland
12-13 december	Europese Raad, Brussel

FACTS AND REPORTS

Eerder verschenen in de reeks PENN – NL Facts and Reports:

1. US unilateralism – official foreign comments
Citaten van internationale politici en diplomaten over het Amerikaans unilateralisme.
2. Veiligheidsvraagstukken en de verkiezingen – standpunten van de politieke partijen
Relevante delen van de partijprogramma's van de Nederlandse politieke partijen, plus citaten van politici op het terrein van oorlog en vrede.
3. Transatlantic relations – recent developments
Overzicht van recente ontwikkelingen in de transatlantische betrekkingen, met name binnen de NAVO, mede naar aanleiding van uitspraken in de State of the Union.
4. Ontwikkelingen betreffende kernwapens en de Nederlandse politiek – briefing paper
Periodiek overzicht van ontwikkelingen rond kernwapens in de internationale en nationale politiek, met uitgebreide hoeveelheid bijlagen.
5. Nucleaire vraagstukken – standpunten van de Nederlandse regering en de Tweede Kamer
Overzicht april 2001 – april 2002
6. Crisis in de OPCW – de verwijdering van directeur-generaal Bustani
Documenten en artikelen over het ontslag van directeur-generaal Bustani van het OPCW
7. Prepcom van het NPV – nucleaire ontwapening stopt
Verklaringen en rapporten van staten en ngo's tijdens de Prepcom van het NPV
8. Verdrag van Moskou – détente tussen Rusland en Verenigde Staten
Informatie over het Verdrag van Moskou, ontwikkelingen daaromheen en commentaar erop
9. Joint Strike Fighter – achtergrondberichten
De belangrijkste achtergrondberichten over de vervanging van de F16 uit de Nederlandse pers.
10. Konfrontatie in Zuid-Azië – de kernwapenwedloop tussen India en Pakistan
Basisgegevens over de nucleaire strijdkrachten en doctrines van India en Pakistan, Nederlandse wapenexport en wapenexportbeleid en een oproep om een nucleair treffen te voorkomen
11. Massavernietigingswapens in het Midden-Oosten (1) – Egypte, Israël, Syrië
Basisinformatie over de proliferatie van nucleaire, biologische en chemische wapens in Egypte, Israël en Syrië en verklaringen van de Nederlandse regering hierover
12. Amerikaans unilateralisme II – officiële reacties
Citaten van internationale politici, diplomaten en NGO's over het Amerikaans unilateralisme.
13. Aanval op Irak – de kwestie van de massavernietigingswapens; feiten, documenten en overwegingen
14. Aanval op Irak (2) – recente ontwikkelingen
15. Documenten First Committee Verenigde Naties 2002 – resoluties, verklaringen, rapporten
16. De NAVO-top in Praag – documenten
17. Aanval op Irak (3) – het inspectieregim
18. Internationaal veiligheidsbeleid Verenigde Staten – officiële documenten en reacties van de Nederlandse regering
19. Veiligheidsvraagstukken en de verkiezingen (2) – standpunten van de politieke partijen
Een update voor de verkiezingen van 22 januari 2003
20. Korea, de tweede crisis
21. Aanval op Irak (4) – de aanloop
22. Aanval op Irak (5) – vooravond van de aanval
23. De andere crises
Informatie over het Amerikaans nucleair beleid, missile defense, de Conference on Disarmament en de recente ontwikkelingen rond Noord-Korea, Iran en India en Pakistan.
24. Aanval op Irak (6) – de slachtoffers
25. Nucleaire vraagstukken (2) – standpunten van de Nederlandse regering en de Tweede Kamer en recent nieuws nucleair beleid Verenigde Staten
Overzicht april 2002 – mei 2003
26. Teststopverdrag Artikel XIV Conferentie – de kwestie van de Amerikaanse minikernwapens
27. G-8 en Proliferation Security Initiative – stappen naar unilaterale contra-proliferatie

Deze uitgaven zijn te bestellen door € 5,- per exemplaar (incl. verzendkosten) over te maken op rekening nummer 7549774 van Stichting AMOK inz Werkgroep Eurobom te Utrecht ovv F&R 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26 of 27.